

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

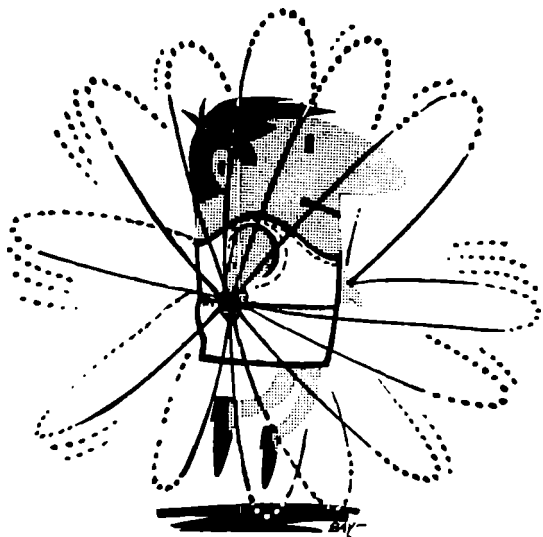
ALMANAK

FOR 1966

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

- *taber De „pusten“?*

- eller holder De Dem i økonomisk fin form
gennem en bankbog i Handelsbanken...

HANDELSBANKEN

- *altid med i billedet*

Sprogforeningens
ALMANAK 1966

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kaphövener

73. ÅRGANG

HEJMDALS BOGTRYKKERI . AABENRAA

INDHOLD

Almanak og kalender	4
<i>Chr. Bøgh</i> : Da svenskerne var i Hjordkær	33
<i>D. P.</i> : Tre søstre	56
<i>Martin N. Hansen</i> : En dejle dav	64
<i>August F. Schmidt</i> : Om digte af Bjørnson	69
<i>Inger Margrethe</i> : Lav æ skuld' gyvtes	77
<i>Poul Kürstein</i> : Kongsborg ved Slien	80
<i>Ole Bech</i> : Kammerherreinden på Favrvrågård —	87
<i>Sigfred Andresen</i> : Anluns	94
<i>Ib Andersen</i> : Den gamle Hærvej	97
<i>Marie Brodersen</i> : Hvad urtepotten så	100
<i>Ejnar Hjordt</i> : Elfenbenshaanden	106

M i n d e o r d :

<i>Hans Lund</i> : Hans S. Jensen, Tornumgaard	113
<i>Chr. Thorup Nielsen</i> : Frederik Mommsen, Flensborg ..	116
<i>C. P.</i> : Iver H. Østergaard, Gabøl	118
<i>J. K. B.</i> : Hans Hattesen, Kliplev	119
<i>Jens Andersen</i> : A. P. Møller, Graasten	120
<i>B. Vognsen</i> : Erik Eriksen, Halk	121
<i>Kaj Sieverts</i> : J. N. Jepsen, Tønder	123
<i>Peter Lagoni</i> : Nis Gundesen, Sofiedal	124
<i>M. K.</i> : Hans Lorenzen, Bov	125
<i>N. P. Nielsen</i> : Hans og Maren Danielsen, Daler	126
<i>Chr. Winther</i> : A. J. Marcussen, Rødning	128
<i>L. H. Schubert</i> : Moritz Sattler, Reussenkoog	129
<i>Johs. Fredslund</i> : Chr. Clausen, Vollerup	130
<i>C. P.</i> : Johan Madsen, Christiansfeld	131
<i>B.</i> : Søren Jensen, Lundtoft	132
<i>Gustav Lindstrøm</i> : Jens Andresen, Kallehave	134
<i>Anton Nielsen</i> : Peter Diedrichsen, List	135

Regering og Folketing	137
Nationale foreninger og institutioner	139

Biblioteker	141
Erhvervs-institutioner og organisationer	143
Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig	157
Undervisning	163
Jagttabel	165
Porto-takster	173
Drægtighedstabel	181
Markedsfortegnelse	183
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	191

NEM

til opvask og rengøring
— det bløde uskadelige.

We-Cit

til WC-kummen, renses,
desinficerer. Diskret, be-
hagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse af lus
og utøj »o æ kre«.

**Tre sønderjyske
fabrikater** fra
Svend Holm, Aabenraa

— **tre, man køber
hos købmanden**

— ikke blot fordi de er
sønderjyske, men det er
reelle kvalitetsvarer, der
giver *fuld værdi for
pengene.*

Motto:

*Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige
varer fra
Svend Holm, Aabenraa*

— **hos KØBMANDEN**

Formørkelser i året 1966

1. **Ringformet solformørkelse** den 20. maj, synlig i Danmark som partiel formørkelse. I København begynder formørkelsen kl. 9,37 og slutter kl. 11,51. Formørkelsen ses i store dele af Atlanterhavet, Nordafrika og hele Europa og Asien. Den bliver ringformet i et bælte fra et punkt i Atlanterhavet nær ækvator, gennem Sahara, Middelhavet, den sydlige del af Grækenland, Sortehavet, den sydligste del af U.S.S.R. og den nordlige del af Kina, næsten til Stillehavet.

2. **Total solformørkelse** den 12. november, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Mellem- og Sydamerika, det sydlige Atlanterhav, den sydligste del af Afrika samt i dele af Antarktis. Formørkelsen bliver total i et bælte fra et punkt i Stillehavet vest for Sydamerika, gennem Peru mod sydøst, tværs over det sydlige Atlanterhav.

Planeterne i året 1966

MERKUR er i almindelighed solen så nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 5. Marts, 30. juni og 26. oktober er planeten længst øst for solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, $1\frac{1}{4}$ time og $\frac{1}{4}$ time efter solen. Den 18. april, 16. august og 4. december er den længst vest for solen og står da op henholdsvis $\frac{1}{4}$ time, $1\frac{1}{4}$ time og $2\frac{1}{4}$ time før denne.

VENUS lyser stærkest den 1. marts. Den 6. april er planeten længst vest for solen og står da i København op $1\frac{1}{4}$ time før denne. Den 26. januar er Venus i nedre konjunktion med solen og den 9. november i øvre konjunktion.

MARS står ved årets begyndelse i Stenbukken. I slutningen af januar går den ind i Vandmanden, i slutningen af februar videre til Fiskene, i midten af april til Vædderen, midt i maj til Tyren, i begyndelsen af juli til Tvillingerne, midt i august til Krebsen, midt i september til Løven og midt i november til Jomfruen, hvor den forbliver til årets udgang. Mars står i syd: ved årets begyndelse kl. 14, sidst i marts kl. 13, først i juli kl. 11, først i oktober kl. 9 og ved årets slutning kl. $6\frac{1}{2}$.

JUPITER står ved årets begyndelse i Tyren. Først i maj går den ind i Tvillingerne og midt i september videre til Krebsen, hvor den forbliver til årets slutning. Jupiter står i syd: ved årets begyndelse kl. 23, først i april kl. 17, først i juli kl. $12\frac{1}{2}$, først i oktober kl. $7\frac{1}{2}$ og ved årets udgang kl. 2.

SATURN står ved årets begyndelse i Vandmanden. I slutningen af april bevæger den sig ind i Fiskene, men midt i september går den tilbage til Vandmanden, hvor den forbliver til årets slutning. Saturn er i opposition til solen den 19. september, og den står i syd: ved årets

begyndelse kl. 16¹/₂, først i april kl. 11, sidst i juni kl. 6, sidst i september kl. 23¹/₂ og ved årets udgang kl. 17.

URANUS, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med blotte øjne, befinder sig i Løven indtil begyndelsen af november og står i resten af året i Jomfruen. Den er i opposition til solen den 8. marts og står da omkring midnat i syd 40° over Københavns horisont.

NEPTUN, som ikke er synlig for blotte øjne, opholder sig hele året i Vægten. Den er i opposition til solen den 12. maj og står da omkring midnat i syd 18° over Københavns horisont.

PLUTO opholder sig hele året i Løven og er i opposition til solen den 8. marts. Den ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 13 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 37 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra	
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

1. uge. **Fadervor**, Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.

L.	1	Nytår	ned 1 17		8.16	21.10
----	---	-------	-------------	--	------	-------

2. uge. **Barnemordet i Bethlehem**, Matth. 2, 13-18.

1' række, Matth. 2, 19 til enden.

S.	2	S. e. nytår	2 36	Abel	9.17	22.19
M.	3	Enoch	4 0	Jorden nærmest solen	10.31	23.28
Ti.	4	Methusalem	5 28	{ Sol op 8. 40', n. 15. 50' Tusmørket varer 52'	11.42	-
O.	5	Simeon	6 56		0.29	12.45
To.	6	Hellig 3 konger	8 17		1.24	13.42
F.	7	Knud hertug	15 51	☉ f. m. 6. 16'	2.14	14.34
L.	8	Erhardt	17 21	☾ nærmest jorden	3.01	15.24

3. uge. **Jesus velsigner de små børn**, Mark. 10, 13-16.

1' række, Luk. 2, 42 til enden.

S.	9	1. s. e. h. 3 k.	18 59	Julianus	3.46	16.13
M.	10	Paul eremit	20 35		4.31	17.02
Ti.	11	Hyginus	22 7	{ Sol. op 8. 35', n. 16. 1' Tusmørket varer 51'	5.18	17.52
O.	12	Reinhold	23 35		☾ s. kv. 21. 0'	6.06
To.	13	Hilarius	-		6.54	19.35
F.	14	Felix	1 0		7.45	20.31
L.	15	Maurus	2 24		8.44	21.35

4. uge. **Zakæus**, Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.

S.	16	2. s. e. h. 3 k.	3 48	Marcellus	9.57	22.45
M.	17	Antonius	5 9		11.12	23.50
Ti.	18	Prisca	6 26	{ Sol. op 8. 27', n. 16. 14' Tusmørket varer 49'	-	12.17
O.	19	Pontianus	7 33		0.47	13.15
To.	20	Fabian og Seb.	8 25		1.38	14.05
F.	21	Agnes	15 35	☉ n. m. 16. 46'	2.21	14.49
L.	22	Vincentius	16 48		2.59	15.27

5. uge. **Giv os mere tro**, Luk. 17, 5-10. 1' række, Matth. 8, 1-13.

S.	23	3. s. e. h. 3 k.	18 4	{ Emerentius	3.32	16.01
M.	24	Timotheus	19 19	{ ☾ fjernest jorden	4.04	16.34
Ti.	25	Pauli omvend.	20 33	{ Sol. op 8. 17', n. 16. 28' Tusmørket varer 48'	4.36	17.06
O.	26	Polycarpus	21 47		5.09	17.39
To.	27	Chrysostomus	23 1		5.41	18.10
F.	28	Fred. 6. fødsel	-	Carolus Magnus	6.12	18.42
L.	29	Chr. 7. fødsel	0 17	{ Valerius	6.45	19.20
				{ ☾ f. kv. 20. 48'		

6. uge. **Jesus vandrer på søen**, Matth. 14, 22-33.

1' række, Matth. 8, 23-27.

S.	30	4. s. e. h. 3 k.	1 36	Adelgunde	7.24	20.08
M.	31	Viglius	3 0		8.18	21.15

JANUAR 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Februar 1966			O.C.N.	Blidemåned	28 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
			ned				
Ti.	1	Brigida	4 26	{ Sol. op 8. 4', n. 16. 43' Tusmørket varer 46'		9.34	22.39
O.	2	Kyndelmisse	5 49			11.06	23.59
To.	3	Blasius	7 1			-	12.26
F.	4	Veronica	7 55			1.05	13.32
L.	5	Agathe	16 18	{ ☉ f. m. 16. 58' ☾ nærmest jorden		2.00	14.28
7. uge. De betroede talenter, Matth. 25, 14-30. 1' række, Matth. 20, 1-16.							
S.	6	Septuagesima	17 58	Dorothea		2.48	15.18
M.	7	Richard	19 36			3.33	16.05
Ti.	8	Corintha	21 10	{ Sol. op 7. 50', n. 16. 58' Tusmørket varer 45'		4.18	16.51
O.	9	Apollonia	22 40			5.03	17.36
To.	10	Scholastica	-			5.47	18.20
F.	11	Euphrosyne	0 8			6.30	19.03
L.	12	Eulalia	1 34	☽ s. kv. 9. 53'		7.13	19.49
8. uge. Sædens vækst, Mark. 4, 26-32. 1' række, Luk. 8, 4-15.							
S.	13	Sexagesima	2 58	Benignus		8.02	20.44
M.	14	Valentinus	4 18			9.09	21.56
Ti.	15	Faustinus	5 28	{ Sol. op 7. 35', n. 17. 14' Tusmørket varer 44'		10.36	23.16
O.	16	Juliane	6 25			11.55	-
To.	17	Findanus	7 6			0.26	13.00
F.	18	Concordia	7 34			1.22	13.53
L.	19	Ammon	7 54	☾ fjernest jorden		2.07	14.36
9. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden. 1' række, Matth. 3, 13 til enden.							
			ned				
S.	20	Fastelavn	17 7	{ Quinquagesima Esto mihi Eucharias		2.44	15.12
M.	21	Samuel	18 22	{ ☉ n. m. 11. 49'		3.15	15.43
Ti.	22	Hvide tirsdag	19 36	Peters stol		3.46	16.13
O.	23	Aske onsdag	20 50	{ Sol. op 7. 19', n. 17. 29' Tusmørket varer 42' Papias		4.16	16.42
To.	24	Matthias	22 5			4.47	17.11
F.	25	Victorinus	23 23			5.15	17.39
L.	26	Inger	-			5.42	18.07
10. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24-32. 1' række, Matth. 4, 1-11.							
S.	27	1. s. i fasten	0 44	{ Quadragesima. Invocavit Leander		6.11	18.39
M.	28	Øllegaard	2 7	{ ☾ f. kv. 11. 15'		6.47	19.23

FEBRUAR 1966

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____

Marts 1966		O.C.N.	Tordmåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
Ti.	1 Albinus	ned 3 30	Venus lyser stærkest		7.41	20.28
O.	2 Tamperdag	4 45	Simplicius Sol. op 7. 1', n. 17. 44'		9.02	21.59
To.	3 Kunigunde	5 45		Tusmørket varer 42'	10.45	23.36
F.	4 Adrianus	6 26			-	12.14
L.	5 Theophilus	6 54	Merkur størst østl. elong.		0.48	13.23
11. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark 9, 17-29. 1' række, Matth. 15, 21-28.						
S.	6 2. s. i fasten	7 13	Reminiscere. Gotfred ☾ nærmest jorden		1.45	14.18
M.	7 Perpetua	op 18 32		☼ f. m. 2. 45'	2.33	15.05
Ti.	8 Beata	20 7	Pluto i opp. til solen Uranus i opp. til solen		3.17	15.49
O.	9 40 riddere	21 39		Sol. op 6. 44', n. 17. 58'	4.00	16.31
To.	10 Edel	23 10	Tusmørket varer 42'	4.43	17.12	
F.	11 Frederik 9. fødsel	-	Thala	5.24	17.51	
L.	12 Gregorius	0 39		6.03	18.28	
12. uge. Løgnens fader, Joh. 8, 42-51. 1' række, Luk. 11, 14-28.						
S.	13 3. s. i fasten	2 4	Oculi. Macedonius		6.41	19.07
M.	14 Eutychius	3 20	☽ s. kv. 1. 19'		7.25	19.53
Ti.	15 Zacharias	4 22	Sol. op 6. 26, n. 18. 12' Tusmørket varer 42'		8.26	20.58
O.	16 Gudmund	5 9		11.30	22.32	
To.	17 Gertrud	5 41	Alexander		-	12.40
F.	18 Fred. 3. fødsel	6 2	☾ fjernest jorden		1.00	13.33
L.	19 Joseph	6 17				
13. uge. Jesus livets brød, Joh. 6, 35-51. 1' række, Joh. 6, 1-15.						
S.	20 Midfaste	6 29	Lætare. Gordius		1.46	14.14
M.	21 Benedictus	6 38	Jævendøgn		2.22	14.47
Ti.	22 Paulus	ned 18 39	☉ n. m. 5. 46'		2.52	15.16
O.	23 Fidelis	19 55	Sol. op 6. 7', n. 18. 27' Tusmørket varer 42'		3.21	15.45
To.	24 Ulrica	21 12		3.50	16.14	
F.	25 Mariæ bebudelse	22 32		4.20	16.43	
L.	26 Gabriel	23 55		4.49	17.11	
14. uge. Mariæ lovsang, Luk. 1, 46-56, 1' række, Luk. 1, 26-38.						
S.	27 5. s. i fasten	-	Judica. Kastor		5.17	17.40
M.	28 Dronning Ingrid	1 18	Eustachius		5.48	18.13
Ti.	29 Jonas	2 35	☾ f. kv. 21. 43'		6.30	18.58
O.	30 Quirinus	3 40	Sol. op 5. 49', n. 18. 41' Tusmørket varer 43'		7.28	20.02
To.	31 Fred. 5. fødsel	4 26		Balbina	8.53	21.35

MARTS 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

April 1966		O. C. N.	Fåremåned	30 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
F.	1 Hugo	ned 4 57			10.36	23.16
L.	2 Theodosius	5 18			-	12.03
15. uge. Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3-9. 1' række, Matth. 21, 1-9.						
S.	3 Palmesøndag	5 33	Nicætas. ☾ nærmest jorden		0.30	13.08
M.	4 Ambrosius	5 45			1.26	14.00
		op				
Ti.	5 Irene	19 3	☉ f. m. 12. 13'		2.13	14.45
O.	6 Sixtus	20 36	Sol. op 5. 31', n. 18. 55' Tusmørket varer 44' Venus størst vestl. elong.		2.57	15.27
To.	7 Skærtorsdag	22 8	Egesippus		3.39	16.08
F.	8 Langfredag	23 39	Chr. 9. fødsel. Janus		4.20	16.46
L.	9 Procopius	-			5.00	17.22
16. uge. Kristi opstandelse, Matth. 28, 1-8. 1' række, Mark. 16, 1-7.						
S.	10 Påskedag	1 2	Ezechiel		5.37	17.56
M.	11 2. påskedag	2 14	Leo		6.15	18.31
Ti.	12 Chr. 4. fødsel	3 8	Julius ☽ s. kv. 18. 28'		6.59	19.12
O.	13 Justinus	3 45	Sol. op 5. 13', n. 19. 9' Tusmørket varer 45'		7.57	20.08
To.	14 Tiburtius	4 9			9.18	21.31
F.	15 Chr. 5. fødsel	4 26	Olympia ☾ fjernest jorden		10.54	23.13
L.	16 Prsse Margrethe	4 38	Mariane		-	12.07
17. uge. Vogt mine får, Joh. 21, 15-19. 1' række, Joh. 20, 19 til enden.						
S.	17 1. s. e. påske	4 48	Quasimodo. Anicetus		0.24	13.00
M.	18 Eleutherius	4 56	Merkur størst vestl. elong.		1.13	13.40
Ti.	19 Daniel	5 4			1.49	14.13
		ned				
O.	20 Sulpicius	18 58	Sol. op 4. 56', n. 19. 23' Tusmørket varer 46'		2.20	14.44
To.	21 Florentius	20 18	☉ n. m. 21. 35'		2.50	15.15
F.	22 Cajus	21 42			3.21	15.46
L.	23 Georgius	23 6			3.53	16.18
18. uge. Hyrden og fårene, Joh. 10, 22-30. 1' række, Joh. 10, 11-16.						
S.	24 2. s. e. påske	-	Misericordia Domini. Albertus		4.27	16.50
M.	25 Markus evangel.	0 27	Ananias		5.02	17.24
Ti.	26 Cletus	1 36	Sol. op 4. 39', n. 19. 37'		5.41	18.02
O.	27 Charl. Amalie	2 27	Tusmørket varer 48'		6.30	18.51
To.	28 Vitalis	3 2	☾ f. kv. 4. 49'		7.33	19.56
F.	29 Peter martyr	3 25			8.55	21.22
L.	30 Severus	3 41			10.27	23.55

APRIL 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Maj 1966

O.C.N.

Majmåned

31 dage

Se anm. s. 5
om højvande

19. uge. Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1-11. 1' række, Joh. 16, 16-22.

S.	1	3. s. e. påske	3 53	ned { Jubilate. Philip og Jacob Voldermisse ☾ nærmest jorden Sol. op 4. 24', n. 19. 51' Tusmørket varer 51' ☉ f. m. 22. 1' Gothard De lyse nætter begynder Johannes ante portam	11.46	-
M.	2	Athanasius	4 3		0.08	12.47
Ti.	3	Korsmisse	4 13		1.04	13.37
O.	4	Florian	19 35		1.51	14.22
			op			
To.	5	Danmarks befrielse	21 7		2.36	15.04
F.	6	Bededag	22 36		3.18	15.44
L.	7	Flavia	23 55	4.00	16.22	

20. uge. Sandheden gør fri, Joh. 8, 28-36. 1' række, Joh. 16, 5-15.

S.	8	4. s. e. påske	-	Cantate. Stanislaus Sol. op 4. 9', n. 20. 4' Tusmørket varer 54' ☽ s. kv. 12. 19' Neptun i opp. til solen ☾ fjernest jorden	4.40	16.56
M.	9	Caspar	0 59		5.29	17.30
Ti.	10	Gordianus	1 44		5.58	18.04
O.	11	Mamertus	2 14		6.42	18.44
To.	12	Pancratius	2 33		7.34	19.35
F.	13	Ingenus	2 47		8.40	20.41
L.	14	Kristian	2 57		10.00	22.04

21. uge. Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1-11. 1' række, Joh. 16, 23-28.

S.	15	5. s. e. påske	3 6	Rogate. Sophie Sol. op 3. 56', n. 20. 17' Tusmørket varer 57' Potentiana ned { ☉ n. m. 10. 42', Solformørkelse	11.16	23.26
M.	16	Sara	3 13		-	12.12
Ti.	17	Bruno	3 21		0.23	12.56
O.	18	Erik	3 29		1.06	13.34
To.	19	Kristi himmelfart	3 40		1.43	14.10
F.	20	Angelica	20 48		2.19	14.46
L.	21	Helene	22 12		2.56	15.22

22. uge. At de alle må være eet, Joh. 17, 20 til enden.
1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.

S.	22	6. s. e. påske	23 28	Exaudi. Castus Sol. op 3. 45', n. 20. 29' Tusmørket varer 61' ☾ f. kv. 9. 50' ☾ nærmest jorden	3.34	15.59
M.	23	Desiderius	-		4.14	16.37
Ti.	24	Esther	0 26		4.57	17.17
O.	26	Urbanus	1 6		5.44	18.01
To.	26	Beda	1 32		6.38	18.52
F.	27	Lucian	1 49		7.40	19.53
L.	28	Vilhelm	2 2		8.51	21.07

23. uge. Helligåndens komme, Joh. 14, 15-21.
1' række, Joh. 14, 23 til enden.

S.	29	Pinsedag	2 12	Maximinus Vigand	10.09	22.29
M.	30	2. pinsedag	2 22		11.21	23.40
Ti.	31	Petronella	2 31		-	12.21

MAJ 1966

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

Juni 1966		O. C. N.	Skærsommer	30 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
O.	1 Tamperdag	ned 2 42	{ Nikomedes Sol. op 3. 37', n. 20. 39' Tusmørket varer 64'		0.39	13.12
To.	2 Marcellinus	2 56				
F.	3 Fred. 8. fødsel	op 21 33	Erasmus ☉ f. m. 8. 40'		2.17	14.43
L.	4 Optatus	22 45				
24. uge. Dåb i den treenige Guds navn , Matth. 28, 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1-15.						
S.	5 Trinitatis	23 38	{ Grundlovsdag Kong Hans' fødsel		3.46	16.01
M.	6 Norbertus	-				
Ti.	7 Jeremias	0 14	{ Sol. op 3. 28', n. 20. 53' Tusmørket varer 70'		5.06	17.10
O.	8 Medardus	0 38				
To.	9 Primus	0 54	☾ fjernest jorden		7.11	19.09
F.	10 Onuphrius	1 5				
L.	11 Barnabas apostel	1 14	☽ s. kv. 5. 58'		8.02	20.00
25. uge. Den rige bonde , Luk. 12, 13-21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.						
S.	12 1. s. e. trin.	1 22	Basilius		9.00	21.00
M.	13 Cyrillus	1 29				
Ti.	14 Rufinus	1 37	{ Vitus Sol. op 3. 31', n. 20. 47' Tusmørket varer 67'		11.09	23.17
O.	15 Valdemarsdag	1 46				
To.	16 Tycho	1 59	☾ nærmest jorden		0.15	12.53
F.	17 Botolphus	2 16				
L.	18 Leontius	ned 21 10	☉ n. m. 21. 9'		1.52	14.21
26. uge. Kristi efterfølgelse , Luk. 14, 25 til enden. 1' række, Luk. 14, 16-24.						
S.	19 2. s. e. trin.	22 17	Gervasius		2.37	15.03
M.	20 Sylvester	23 5				
Ti.	21 Albanus	23 36	{ Solhverv, længste dag Sol. op 3. 28', n. 20. 55' Tusmørket varer 70'		4.08	16.27
O.	22 10000 martyrer	23 56				
To.	23 Paulinus	-	☾ nærmest jorden		5.46	17.59
F.	24 St. Hansdag	0 10				
L.	25 Prosper	1 18	☾ f. kv. 14. 22'		7.34	19.42
27. uge. Den fortabte søn , Luk. 15, 11 til enden. 1' række, Luk. 15, 1-10.						
S.	26 3. s. e. trin.	0 31	Pelagius		8.35	20.44
M.	27 Syvsoverdag	0 40				
Ti.	28 Caroline Amalie	0 50	{ Eleonora Sol. op 3. 31', n. 20. 55' Tusmørket varer 69'		10.49	23.09
O.	29 Petrus Paulus	1 3				
To.	30 Lucina	1 20	Merkur størst østl. elong.		0.14	12.48

JUNI 1966

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

Juli 1966		O.C.N.	Ormemåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande
F.	1 Chr. 2. fødsel	ned 1 46	{ Fred. 2. fødsel Theobaldus		1.12 13.39
L.	2 Mariæ besøgelse	op 21 31			
28. uge. Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden. 1' række, Luk. 6, 36-42.					
S.	3 4. s. e. trin.	22 13	Cornelius		2.52 15.07
M.	4 Ulricus	22 41			3.36 15.44
Ti.	5 Anshelmus	22 59	Jorden fjernest solen		4.16 16.19
O.	6 Dion	23 12	{ Sol. op 3. 37', n. 20. 51' Tusmørket varer 67'		4.53 16.52
To.	7 Villebaldus	23 22			5.29 17.27
F.	8 Kjeld	23 30	☾ fjernest jorden		6.06 18.03
L.	9 Sostrata	23 37			6.42 18.40
29. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26. 1' række, Luk. 5, 1-11.					
S.	10 5. s. e. trin.	23 45	Knud konge		7.21 19.20
M.	11 Josva	23 53	☽ s. kv. 22. 43'		8.04 20.05
Ti.	12 Henrik	-	{ Sol. op 3. 45', n. 20. 45' Tusmørket varer 64'		8.55 21.00
O.	13 Margarethe	0 4			9.58 22.08
To.	14 Bonaventura	0 18		11.07 23.23	
F.	15 Apostl. deling	0 39		- 12.12	
L.	16 Susanne	1 12		0.31 13.10	
30. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16-26. 1' række, Matth. 5, 20-26.					
S.	17 6. s. e. trin.	2 4	Alexius		1.30 14.01
M.	18 Arnolphus	ned 21 35	☉ n. m. 5. 30'		2.24 14.47
Ti.	19 Justa	22 0	{ Sol. op 3. 55', n. 20. 35' Tusmørket varer 60'		3.13 15.31
O.	20 Elias	22 16			4.01 16.15
To.	21 Evenus	22 29	☾ nærmest jorden		4.49 17.01
F.	22 Maria Magdal.	22 39		5.37 17.47	
L.	23 Apollinaris	22 48	Hundredagene begynder		6.21 18.34
31. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31. 1' række, Mark. 8, 1-9.					
S.	24 7. s. e. trin.	22 58	Christina ☾ f. kv. 20. 0'		7.14 19.21
M.	25 Jacobus	23 10			8.05 20.13
Ti.	26 Anna	23 26	{ Sol. op 4. 7', n. 20. 24' Tusmørket varer 57'		9.03 21.18
O.	27 Martha	23 48			10.11 22.37
To.	28 Aurelius	-		11.23 23.52	
F.	29 Oluf	0 21		- 12.27	
L.	30 Abdon	1 9		0.58 13.24	
32. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden. 1' række, Matth. 7, 15-21.					
S.	31 8. s. e. trin.	2 12	Germanus		1.54 14.11

JULI 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

August 1966		O.C.N.	Høstmåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande		
M.	1 Peters fængsel	21 5	☉ f. m. 10. 5'		2.43	14.52	
Ti.	2 Hannibal	21 19	{ Sol. op 4. 20', n. 20. 11' Tusmørket varer 53'		3.25	15.27	
O.	3 Nikodemus	21 30			4.01	16.00	
To.	4 Dominicus	21 38		☾ fjernest jorden	4.34	16.32	
F.	5 Osvaldus	21 46			5.06	17.04	
L.	6 Kristi forklarelse	21 53			5.37	17.36	
33. uge. At vente på Herren, Luk. 12, 32-48. 1' række, Luk. 16, 1-9.							
S.	7 9. s. e. trin.	22 0	Donatus		6.08	18.07	
M.	8 Ruth	22 9	De lyse nætter ender		6.38	18.38	
Ti.	9 Romanus	22 21	☽ s. kv. 13. 56'		7.11	19.15	
O.	10 Laurentius	22 38	{ Sol. op 4. 33', n. 19. 56' Tusmørket varer 50'		7.54	20.03	
To.	11 Herman	23 5			8.53	21.11	
F.	12 Chr. 3. fødsel	23 46	Clara		10.11	22.39	
L.	13 Hippolytus	-			11.35	-	
34. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16-24. 1' række, Luk. 19, 41 til enden.							
S.	14 1. s. e. trin.	0 50	Eusebius		0.05	12.44	
M.	15 Mariæ himmelf.	2 15			1.14	13.41	
Ti.	16 Rochus	20 20	{ ☉ n. m. 12. 48' Merkur størst vestl. elong. Sol. op 4. 46', n. 19. 40' Tusmørket varer 48'		2.11	14.29	
O.	17 Anastatius	20 34		☾ nærmest jorden		3.01	15.13
To.	18 Agapetus	20 45			3.47	15.57	
F.	19 Sebaldus	20 55			4.32	16.41	
L.	20 Bernhard	21 5			5.18	17.26	
35. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden. 1' række, Luk. 18, 9-14.							
S.	21 11. s. e. trin.	21 16	Salomon		6.01	18.09	
M.	22 Symphorian	21 30	{ ☾ f. kv. 4. 2' Hundredagene ender		6.44	18.51	
Ti.	23 Zakæus	21 50		Sol. op 5. 0', n. 19. 23'		7.28	19.38
O.	24 Bartholomæus	22 20	Tusmørket varer 46'		8.20	20.39	
To.	25 Ludvig	23 3			9.27	22.05	
F.	26 Irenæus	-			10.51	23.32	
L.	27 Gebhardus	0 2			-	12.07	
36. uge. Bespottelse imod Ånden, Matth. 12, 31-42. 1' række, Mark. 7, 31 til enden.							
S.	28 12. s. e. trin.	1 13	Lovise. Augustinus		0.44	13.07	
M.	29 Joh. halshuggelse	2 31			1.41	13.55	
Ti.	30 Benjamin	3 49	{ Sol. op 5. 13', n. 19. 6' Tusmørket varer 45'		2.27	14.34	
O.	31 Bertha	19 48		☉ f. m. 1. 14'		3.05	15.06
			☾ fjernest jorden				

AUGUST 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

September 1966 O.C.N. | Fiskemåned 30 dage | Se anm. s. 5 om højvande

To.	1	Ægidius	op 19 55		3.36	15.36
F.	2	Elisa	20 2		4.06	16.05
L.	3	Seraphia	20 9		4.34	16.35

37. uge. Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20-28.
1' række, Luk. 10, 23-37.

S.	4	13. s. e. trin.	20 17	Juliane Marie. Theodosia	5.03	17.04
M.	5	Regina	20 27		5.30	17.32
Ti.	6	Magnus	20 41		5.57	18.00
O.	7	Louise	21 2	{ Robert Sol. op 5. 27', n. 18. 48' Tusmørket varer 43'	6.27	18.33
To.	8	Mariæ fødsel	21 36	{ s. kv. 3. 7'	7.06	19.22
F.	9	Gorgonius	22 27		8.03	20.34
L.	10	Burchhardt	23 41		9.24	22.11

38. uge. Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15.
1' række, Luk. 17, 11-19.

S.	11	14. s. e. trin.	-	Hillebert	11.02	23.45
M.	12	Guido	1 12		-	12.20
Ti.	13	Cyprianus	2 51		0.57	13.19
O.	14	† ophøjelse	ned 18 51	{ Sol. op 5. 40', n. 18. 29' Tusmørket varer 43'	1.54	14.07
To.	15	Eskild	19 1	{ ☉ n. m. 20. 13'	2.41	14.50
F.	16	Euphemia	19 11	{ ☾ nærmest jorden	3.26	15.33
L.	17	Lambertus	19 21		4.08	16.16

39. uge. Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden.
1' række, Matth. 6, 24 til enden.

S.	18	15. s. e. trin.	19 34	Chr. 8. fødsel. Titus	4.50	16.59
M.	19	Constantia	19 52	Saturn i opp. til solen	5.31	17.40
Ti.	20	Tobias	20 18	Matthæus	6.10	18.21
O.	21	Tamperdag	20 56	{ Sol. op 5. 54', n. 18. 11' Tusmørket varer 42'	6.50	19.06
To.	22	Mauritius	21 51	{ ☾ f. kv. 15. 25'	7.35	20.06
F.	23	Linus	23 0	Jævn døgn	8.38	21.33
L.	24	Tecla	-		10.09	23.09

40. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19-45. 1' række, Luk. 7, 11-17.

S.	25	16. s. e. trin.	0 17	Cleophas	11.38	-
M.	26	Chr. 10. fødsel	1 36	Adolph	0.22	12.43
Ti.	27	Cosmus	2 53	{ Sol. op 6. 7', n. 17. 53'	1.18	13.31
O.	28	Venceslaus	4 9	{ Tusmørket varer 42' ☾ fjernest jorden	2.01	14.07
To.	29	St. Michael	op 18 12	{ ☽ f. m. 17. 47'	2.35	14.37
F.	30	Hieronimus	18 18		3.03	15.05

SEPTEMBER 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Oktober 1966		O. C. N.	Sædemåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
L.	1 Remigius	op 18 26			3.31	15.34
41. uge. Jesus som gæst hos tolderen Levi , Mark. 2, 14-22. 1' række, Luk. 14, 1-11.						
S.	2 17. s. e. trin.	18 35	Ditlev		4.00	16.03
M.	3 Mette	18 47			4.28	16.31
Ti.	4 Franciscus	19 5			4.58	17.00
O.	5 Placidus	19 33	{ Sol. op 6. 21', n. 17. 34' Tusmørket varer 42'		5.23	17.31
To.	6 Fred. 7. fødsel	20 16		Broderus	5.54	18.09
F.	7 Fred. 1. fødsel	21 19	Amalie ☽ s. kv. 14. 8'		6.34	19.02
L.	8 Ingeborg	22 42			7.31	20.17
42. uge. Det sande vintræ , Joh. 15, 1-11. 1' række, Matth. 22, 34 til enden.						
S.	9 18. s. e. trin.	-	Dionysius		8.52	21.53
M.	10 Gereon	0 15			10.32	23.25
Ti.	11 Fred. 4. fødsel	1 53			11.53	-
O.	12 Maximilian	3 30	{ Sol. op 6. 35', n. 17. 17' Tusmørket varer 42'		0.34	12.53
To.	13 Angelus	5 7		☾ nærmest jorden	1.29	13.41
F.	14 Calixtus	ned 17 27	☉ n. m. 4. 52'		2.15	14.25
L.	15 Hedevig	17 38			2.59	15.08
43. uge. De første disciple , Joh. 1, 35 til enden. 1' række, Matth. 9, 1-8.						
S.	16 19. s. e. trin.	17 53	Gallus		3.41	15.50
M.	17 Florentinus	18 15			4.21	16.33
Ti.	18 Lukas evangelist	18 48			5.00	17.13
O.	19 Balthasar	19 38	{ Sol. op 6. 49', n. 16. 59' Tusmørket varer 42'		5.37	17.55
To.	20 Felicianus	20 44		☾ f. kv. 6. 34'	6.14	18.41
F.	21 11000 jomfru	22 0			6.56	19.38
L.	22 Cordula	23 20			7.51	21.07
44. uge. De utro vingårdsmænd , Matth. 21, 28-44. 1' række, Matth. 22, 1-14.						
S.	23 20. s. e. trin.	-	Søren		9.11	22.31
M.	24 FN's dag	0 38	Proclus		10.52	23.46
Ti.	25 Crispinus	1 55	☾ fjernest jorden		-	12.04
O.	26 Amandus	3 10	{ Sol. op 7. 4', n. 16. 43' Tusmørket varer 44'		0.41	12.54
To.	27 Sem	4 23		Merkur størst østl. elong.	1.22	13.32
F.	28 Marie Sophie Frederikke	5 38	Simon og Judas		1.56	14.03
L.	29 Narcissus	op 16 44	☉ f. m. 11. 0'		2.27	14.32
45. uge. Markerne er hvide til høst , Joh. 4, 34-42. 1' række, Joh. 4, 46-53.						
S.	30 21. s. e. trin.	16 55	Absalon		2.57	15.02
M.	31 Louise	17 11	Reformationens beg.		3.28	15.33

OKTOBER 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Ti.	1	Alle helgen	op 17 35	{ Sol op 7. 19', n. 16. 27' Tusmørket varer 45' ☽ s. kv. 23. 18'	3.59	16.05
O.	2	Alle sjæle	18 12		4.50	16.41
To.	3	Hubertus	19 9		5.01	17.17
F.	4	Otto	20 25		5.36	18.02
L.	5	Malachias	21 53		6.20	18.58

46. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13-16.
1' række, Matth. 5, 1-12.

S.	6	22. s. e. trin.	23 27	Leonhardus	7.17	20.11
M.	7	Engelbrecht	-		8.32	21.37
Ti.	8	Claudius	1 1		10.02	23.00
O.	9	Theodor	2 34	{ Sol. op 7. 33', n. 16. 13' Tusmørket varer 46' ☽ nærmest jorden	11.22	-
To.	10	Luther	4 8		0.06	12.23
F.	11	Morten bisp	5 43		1.00	13.14
L.	12	Torkild	ned 15 57	☉ n. m. 15. 26'	1.48	14.01

47. uge. Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden.
1' række, Matth. 22, 15-22.

S.	13	23. s. e. trin.	16 14	Arcadius	2.33	14.45
M.	14	Frederik	16 42		3.16	15.30
Ti.	15	Leopold	17 24		3.56	16.13
O.	16	Othenius	18 24	{ Sol. op 7. 48', n. 16. 0' Tusmørket varer 47'	4.34	16.55
To.	17	Anianus	19 39		5.10	17.37
F.	18	Hesychius	21 0		5.46	18.22
L.	19	Elisabeth	22 20		6.26	19.14

48. uge. Fra døden til livet, Joh. 5, 17-29. 1' række, Matth. 9, 18-26.

S.	20	24. s. e. trin.	23 38	Volkmarus ☽ f. kv. 1. 20'	7.14	20.16
M.	21	Mariæ ofring	-		8.16	21.32
Ti.	22	Cecilia	0 53	☽ fjernest jorden	9.36	22.49
O.	23	Clemens	2 7	{ Sol op 8. 2', n. 15. 50' Tusmørket varer 49'	11.00	23.48
To.	24	Chrysgonus	3 21		-	12.01
F.	25	Catharina	4 37		0.34	12.46
L.	26	Conradus	5 56		1.14	13.24

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9.
2' række, Luk. 4, 16-30.

S.	27	1. s. i advent	7 18	Facundus	1.51	14.00
M.	28	Sophie Magdal.	op 15 38	☽ f. m. 3. 40'	2.26	14.35
Ti.	29	Saturninus	16 11	Andreas	3.02	15.11
O.	30	Chr. 6. fødsel	17 2	{ Sol. op 8. 15', n. 15. 42' Tusmørket varer 51'	3.37	15.49

NOVEMBER 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

December 1966			O. C. N.	Kristmåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande
To.	1	Arnold	op 18 13			4.12 16.30
F.	2	Bibiana	19 39			4.50 17.14
L.	3	Svend	21 11			5.30 18.03
50. uge. Når menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25-36. 2' række, Matth. 25, 1-13.						
S.	4	2. s. i advent	22 44	{ Charlotte Frederikke Barbara Merkur størst vestl. elong.		6.16 18.58
M.	5	Sabina	-	{ s. kv. 7. 22'		7.10 20.01
Ti.	6	Nikolaus	0 15	{ Sol. op 8. 25', n. 15. 36'		8.13 21.14
O.	7	Agathon	1 45	{ Tusmørket varer 52'		9.29 22.28
To.	8	Mariæ undfang.	3 16	{ ☾ nærmest jorden		10.47 23.35
F.	9	Rudolph	4 49			11.53 -
L.	10	Judith	6 24			0.32 12.50
51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2-10. 2' række, Luk. 1, 67 til enden.						
S.	11	3. s. i advent	7 58	Damasus		1.24 13.32
M.	12	Epimachus	ned 15 13	{ ☉ n. m. 4. 13'		2.12 14.31
Ti.	13	Lucia	16 6	{ Crispus		2.57 15.18
O.	14	Tamperdag	17 16	{ Sol. op 8. 34', n. 15. 34'		3.37 16.01
To.	15	Nikatus	18 36	{ Tusmørket varer 53'		4.15 16.42
F.	16	Lazarus	19 58			4.51 17.23
L.	17	Albina	21 18			5.26 18.04
52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28. 2' række, Joh. 3, 25 til enden.						
S.	18	4. s. i advent	22 35	Lovise		6.03 18.47
M.	19	Nemesius	23 49	{ ☾ f. kv. 22. 41'		6.45 19.34
Ti.	20	Abraham	-	{ ☾ fjernest jorden		7.32 20.27
O.	21	Thomas	1 3	{ Sol. op 8. 40', n. 15. 36'		8.28 21.30
To.	22	Japetus	2 17	{ Tusmørket varer 53'		9.35 22.38
F.	23	Torlacus	3 34	Solhverv, korteste dag		10.49 23.39
L.	24	Alexandrine	4 54	Adam		11.52 -
53. uge. Kristi fødsel, Luk. 2, 1-14. 2' række, Joh. 1, 1-14.						
S.	25	Juledag	6 18			0.31 12.45
M.	26	St. Stephan	7 41			1.18 13.31
Ti.	27	Joh. evangelist	op 14 51	{ ☉ f. m. 18. 43'		2.01 14.15
O.	28	Børnedag	15 57	{ Sol. op 8. 42', n. 15. 41'		2.42 14.58
To.	29	Noah	17 21	{ Tusmørket varer 53'		3.21 15.41
F.	30	David	18 54			4.01 16.25
L.	31	Sylvester	20 29			4.42 17.11

DECEMBER 1966

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX* til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1. Tronsfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 10. april 1940. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1940, formælet 18. september 1964 med kong *Konstantin af Grækenland*.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Børn: a) *Ellisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935. b) *Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage*, født 17. februar 1940. c) *Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik*, født 22. oktober 1942.

Faders søskendes børn: a) *Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, formælet 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, formælet 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Viggo* (se nedenfor) 2) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, formælet 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Farfaders brodersøn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, formælet 16. september 1950 med *Anne Ferellth Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med *James O. Greens* datter *Eleanor Margaret*, prinsesse *Viggo*, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

JANUAR 1967

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

FEBRUAR 1967

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

Da svenskerne var i Hjordkær

Af Chr. Bøgh . Ill. Ingeborg Strange

En sommeraften i året 1644 omkring ved sankthansdags-
tid gik Hans Velærværdighed, sognepræsten i Hjordkær,
hr. Peter Mortensen, fra præstegården, gennem lågen i
kirkegårdsdiget ind på kirkegården.

Præsten var i flere retninger en selvbevidst mand, dette
gav han udtryk for, bl. a. ved at latinisere sit navn til:
»Petrus Martini Wardanus«. Det sidste tilnavn fordi han
første gang så dagens lys i Varde.

Han var ikke alene en selvbevidst, men også en pligtop-
fyldende mand, der med stor nidkærhed røgtede sit embede,
både hvad angik det åndelige og det timelige, der sorterede
under ham.

Nu ville han over på kirkegården for at se, hvorledes

der så ud. Det var han nemlig ikke uinteresseret i, idet der fra Arilds tid var tradition for, at græsset på kirkegården tilhørte præsten og således var en del af hans løn.

Da nu hele sommeren havde været meget tør, og det tegnede til misvækst også på præstegårdens marker, var det ikke helt uden betydning, om præsten kunne sende sin avlskarl over på kirkegården for at bjerge det lidt, der kunne blive at hente. Der kunne jo da altid blive et par favnfulde hø til at smide for kalvene til vinter. Helt enerådende med hensyn til denne afgrøde på kirkegården, var præsten dog ikke, idet traditionen også sagde, at »sognemændene ikke må formenes i at skære de nødvendige tørv til deres begravelser«.

Denne bestemmelse kom præsten snart ihu ved at kaste blikket ud over kirkegården, thi ikke alene tørken, men også sognemændenes huseren viste, at præstens udbytte også her ville blive betydeligt nedsat.

Dertil kom, at der var ufred i landet. Sidste efterår var krigen med svenskerne brudt ud, og i december måned var general Torstenson syd fra brudt ind over Holstens grænse, og hans soldater havde forlængst oversvømmet også hele Slesvig, hvor de huscrede, ødelagde og brandskattede, hvor de kom frem. I krigens kølvand følger altid andre ulykker end mord og brand; sot og sygdom er dens følgesvende. Det antal begravelser hr. Wardanus normalt forrettede i løbet af et år, var gerne mellem ti og tyve, men i det trekvart år siden svenskernes ankomst var dette antal allerede næsten fordoblet.

Det havde selvfølgelig også sat sine spor på kirkegården, hvor sognemændene, sløvede af de hurtigt på hinanden følgende begravelser, ikke tog det så nøje med at rydde op efter sig og efterlade kirkegården i så sømmelig en stand, som præsten gerne så. —

Langt borte i disse dybsindige tanker blev Hans Velær-

værdighed pludselig kaldt tilbage til virkeligheden ved høj-
røstet tale ikke langt fra, hvor han befandt sig.

Han behøvede ikke at gå langt efter lyden, inden han blev klar over, at de talende personer befandt sig ovre ved kroen, der lå kun få alen nedenfor det nordre kirkegårdsdige.

Trods bange anelser kunne præsten ikke styre sin nysgerrighed efter at erfare, hvad skænderiet efter ordlyden at dømme drejede sig om. Da han syntes at skelne enkelte meget ukristelige udtryk i talestrømmen, holdt han sig foreløbig i skjul bag buskadset på kirkegårdsdiget.

Han havde ikke stået her ret længe, inden han både så og hørte sin gode ven Fidde Kromand i ivrig diskussion med to fremmede ryttere, der bar den velkendte, men frygtede og ildesete svenske uniform.

Da kromanden syntes at være hårdt trængt, følte præsten det som sin kristenpligt mod næsten at komme frem fra sit skjul og formane de to fremmede til lempe og fordragelighed. Herved lagde han først rigtig mærke til de to fremmedes udseende.

Den ene, han der i et temmelig fremmedartet sprøg brugte den groveste mund, var en lille, undersætsig, bredskuldret mand. Han så ud til at være omtrent midaldrende, idet der allerede skimtedes enkelte hvide stænk i hans ellers kulsorte hår og skæg. Disse to prydelser i forening med jernhatten, der gik helt ned til hans øjne, gjorde, at man ikke så ret meget af hans ansigt, og at det man kunne se, fik et skummelt udseende. Hans kammerat var yngre og trods udrustningen mere tiltalende.

Han havde et åbent ansigt, lyst hår og var næsten skægløs. Selv om han sad i sadlen kunne det tydeligt ses, at han var langt den højeste af de to. Ordskiftet med kromanden drejede sig om, hvorvidt han ville sætte mad og drikke på bordet til dem, mens deres heste fik et mål havre og lidt

hø. Altsammen mod betaling. Da kromanden, ikke så meget af egen erfaring som belært af rygtet, der længe var nået til Hjordkær, følte sig overbevist om, at det med betalingen kunne blive tvivlsomt nok, vægrede han sig nu ved at yde det ønskede ved bl. a. at henvise til sin fattigdom og tidligere lignende besøg. Præsten, der gerne ville hjælpe sin nabo, bekræftede dennes fremstilling og søgte at give diskussionen en anden retning ved at spørge, hvorfra de fremmede kom, og hvor de agtede sig hen. Den mørke af rytterne svarede herpå kort: »Hvad i Djævelens navn kommer det ham ved«.

Den yngre, der var både mere inladende og meddelsom, sagde, at det ganske vist ikke kom præsten ved, men han måtte dog gerne vide, at de var kommet herop for at snakke lidt alvorligt med jyderne, og at de snarest skulle længere nord på, helst så langt at de ikke kunne komme længere for vandet. Det første mål, de skulle nå, var et lille hul, der kaldtes Aabenraa, her skulle de støde til deres afdeling, som de var blevet skilt fra ved skærmydsler nede i det holstenske.

Efter at have hørt denne forklaring lyste det op i kromandens ansigt. »Så skal I gode ryttere ikke gå i kvarter her, hvor jeg med min bedste vilje ikke kan være det for jer og jeres heste, som I fortjener. Herfra til Aabenraa er der kun en god mil eller en lille times ridt, og der vil I finde gode kvarterer.«

Trods den lille rytters protest blev det dog hans kammerat, der traf afgørelsen ved at sige: »Ja, ja, kromand, så følger vi dit råd, fordi du ser så dum ud, men hvis vi kommer til at savne noget af det i byen, som du stiller os i udsigt, så kommer vi her i morgen og henter det hos dig«. Idet de drejede hestene om, sagde den lille, mørke til præsten: »Din forbandede sortkjole håber jeg at tale med en gang mere«.

De to ryttere var på vej mod Aabenraa

Kromanden sagde derimod: »Det gik bedre end ventet, vi slap dem godt, tak for hjælpen, kom med ind, hr. pastor, så drikker vi vort øl selv«.

Imidlertid var de to ryttere allerede et godt stykke ude ad lingvejen øst på mod Aabenraa.

Lidt red de i tavshed, men på en gang udbød den sort-skæggede: »Du er dog et dumt fæ, Gøsta! Det forbandede jydepak, vi her færdes iblandt, kan da også bilde dig alting ind, man skulle næsten tro, du var i familie med dem. Kunne du da ikke se på kromandens ræveansigt, at det var bare løgn, han diskede op med? Jeg garanterer dig for, at i mit hjemland Sachsen havde vi gjort kort proces med en sådan karl.

»Måske har du ret, Max, jeg har dog svært ved at tro det. Ganske vist er vi i fjendeland, det har man i alle tilfælde fortalt os. Du sagde før, man skulle tro, jeg var i familie med danskerne. Til tider er jeg ved at føle noget i den retning, og det er måske ikke så sært, når jeg tænker tilbage på min barndom og første ungdom. Mit hjem var langt mod nord i Halland, helt oppe ved grænsen til Småland. Du kender jo ikke dette forhold. Af fødsel er jeg dansk, østdansker, som det hedder, men netop på min hjemegn så vi mindst lige så meget til danskerne som til svenskerne, ofte endda mere til de sidste under de grænsestridigheder, der altid førtes der. Herunder fik jeg mest beundring for svenskerne. Der var ligesom mere fart og beslutsomhed over alt, hvad de foretog sig. Alt hvad jeg hørte om deres konge, Gustav Adolf, satte mig i fyr og flamme og gav mig en lyst til at være med, hvor det gav råt for usødet, en lyst som jeg ikke kunne styre.

En skønne dag stak jeg hjemmefra, og skønt kun en stor dreng, blev jeg optaget i svenskehæren, med hvilken jeg nu snart har fartet rundt i mange år, både i Tyskland, Polen og nu i Danmark. Jeg har ikke som du fået hverken håndpenge eller sold, udover hvad der tilkom mig, først som menig soldat og nu som fændrik. Jeg har heller aldrig som I lejesvende gjort mig betalt ved at deltage i nogen plyndring. Siden vi kom her til Danmark, er det lige som om jeg er ved at få lede ved håndværket. Måske er det, som du sagde, familieskabet, der er ved at gå op for mig, og måske er det derfor jeg lod kromanden slippe så billigt«.

Under dette ordskifte var de nået ud til, hvor tingvejen skærer den gamle hærvej. Det var ved at blive skumring, og på en gang gav sachseren et brøl fra sig og holdt sin hest an. »Hvad i Helvedes navn er det for et stillads deroppe til venstre, og hvad er det for lyde, der kommer derfra?« Også Gøsta holdt stille og skyggede med hånden for

øjnene mod den nedadgående sols stråler, idet han så i den angivne retning.

»Det kan jeg såmænd snart sige dig, det er en galge med tilhørende stejle og hjul. Ser jeg ret, hænger der endnu en vindtør stakkel i galgen, og skrigene, du hører, er fra kragerne, der gerne flokkes, hvor der bare er en smule udsigt til noget, der dufter af kragemad«. — »Føj for al landsens ulykker og trolde; hellere på ærlig krigermanér slå en mand for panden, end være med til at klynge ham op i sådant monstrum«, svarede Max.

I tavshed red de videre mod øst, hvor terrænet steg over lerbankerne mod det højeste punkt, »Pilsbjerg«. Herfra var der en storslået udsigt over skovene omkring Aabenraa, deres endelige mål. Selve byen kunne de dog ikke øjne.

»Her er egentlig ganske kønt«, sagde Gøsta, »men lad os komme videre, inden det bliver for mørkt«.

Igen red de lidt i tavshed og holdt snart uden for kroen »Gallehus«. »Skal vi smutte ind og tage det krus øl, vi blev snydt for i Hjordkær?«, spurgte Gøsta. Det passede Max udmærket, de bandt hestene ved bommen uden for og belavede sig på at gå ind i kroestuen . . .

Her var forsamlet en halv snes personer, mest yngre karle fra omegnen. De var i ivrig diskussion, da de to svenskere trådte ind. Ved synet af den forhadte uniform stilnede snakken af eller blev til en dæmpet hvisken. Kromanden, Holle, til hvem rytterne henvendte sig og bestilte hver et krus øl, værdigede dem ikke et svar, knap nok et blik, da han satte det forlangte på bordet. Selvom de unge karle fortsatte en lavmælt diskussion var det åbenbart, at de havde skiftet emne efter svenskernes tilsynekomst. Deres stjalne blikke til de fremmedes bord røbede, at de ventede deres afrejse jo før jo hellere. Det varede da heller ikke længe, inden øllet var sat til livs og betalt, og lidt efter hørtes hestetrav bort fra kroen.

Nu skiftedes der igen emne blandt karlene, og det var åbenbart, at kromanden var medvider i den sag, der diskuteredes, idet han havde forladt skænken og taget plads midt i kredsen.

En af de ældste blandt karlene syntes mest ivrig, han lyssede gang på gang på de mest snakkesalige for at få ro til at fremføre sine synspunkter. »Ser I«, sagde han, »husbond og jeg har flere gange i den sidste tid talt om, hvorledes det kan komme til at se ud her, hvis vi får større besøg af svenskerne, og hvordan vi i så fald skal forholde os.

Fra andre steder ved vi, at hvor de slår sig ned, raserer de all, hvad de kan overkomme både ved at stjæle og ødelægge, til liden det som er værre. Hamle op med dem ved at bruge magt kan vi selvfølgelig ikke, men vi kan sørge for at skaffe så meget af det, de kan bruge af vort, af vejen. Det, der kan undværes af husgeråd og værdigenstande, må kvindfolkene sørge for at gemme bort, men sådan noget som vore gode heste må vi tage os af.

Husbond og de andre gårdmænd i Aarslev og Nybøl er sammen i aften for at tale om sagen, og hvis de bliver enige om, hvordan den skal gribes an, så må det blive os, der skal ordne paragraferne. I morgen får jeg at vide, hvad de har besluttet, så jeg mener vi må mødes her i morgen aften igen for at tage stilling til, hvilken indsats vi kan yde.

Hvis I vil være med, og det ikke allerede er for silde . . . Det huer mig ikke rigtig med de to fyre, der nylig forsvandt, jeg er bange for, vi snart ser flere af samme slags«.

»Det var vel talt«, sagde Holle, »hvis der er enighed om det, og ingen sladrer, så fylder jeg krusene for min egen regning og beder jer drikke en skål for al landsens pestilens over svenskerne«.

Alle som en rejste sig og stødte de fyldte krus mod hinanden, samtidig med at de gentog Hollers fromme ønske.

Imidlertid havde de to ryttere nået Aabenraa, hvor de efter nogen spørgen og lang søgen fandt frem til den overordnede, de skulle melde sig til. Han var næsten død-drukken, men kunne dog give dem ordre til selv at søge kvarter et eller andet sted vest for byen, hvor der snart ville blive tale om større indkvartering af deres afdeling, der endnu ikke var nået frem.

Som de først ankomne kunne de uden videre forlange kvarter, hvor de fandt for godt. Med det kendskab de dagen i forvejen havde fået til Hjordkær, blev de straks enige om at søge tilbage hertil, men besluttede at vente til det blev lyst, så de bedre kunne sikre sig et ordentligt kvarter i en af de små nabobyer.

Rygtet om de to svenskeres ankomst bredte sig hurtigt og havde tilfølge, at både de Aarslev og Nybøl bønder allerede samledes den følgende dags formiddag, og de havde taget de af deres karle med, der om aftenen havde været sammen på »Gallehus«. Resultatet af rådslagningen blev, at alle de unge heste i begge byer skulle søges unddraget svenskernes udskrivning. Det skønnedes bedst praktiseret ved allerede straks at trække hestene til en egnet plads i den tætte skov, der tilhørte de to byer. Hvor denne plads fandtes, var alle snart enige om, nemlig den lille eng, »Toldsteddam«. Den lå godt gemt inde i skoven, der dengang bredte sig langt vest for engen og var svær at finde for ikke stedkendte folk.

Straks over middag var karlene rede til at drage afsted med hestene, kun de ældste tildels udslidte og blev ladt tilbage på gårdene. Det var jo midt om sommeren, så arbejdet kunne let klares med de ældre dyr. En karl eller stor knægt fra hver gård tog med, efter endnu en gang at have afgivet løfte om at genere svenskerne mest muligt.

Imens var Max og Gøsta på vej til Aarslev. Her red de rundt til gårdene for at finde ud af, hvor udsigten til et

godt kvarter var bedst. Et sådant fandt Max hos Jes Terkelsen i Aarslev, på en af de største gårde. Der var også plads nok til Gøsta, men da han inderst inde havde modvilje mod sachseren og hans brutale væsen, foretrak han at ride videre til Nybøl. Her var også nok at vælge imellem, da der heller ikke her var indtruffet nogle af hans landsmænd. Hos Claus Jepsen fandt han forholdene så tiltalende, så han meddelte gårdmanden, at de foreløbig måtte regne med hans selskab.

I de følgende dage dukkede flere og flere svenskere op, alt sammen rytteri, og ingen af byerne i sognet slap for at blive belembret med dem på ubestemt tid. De første dage efter ankomsten gik det gerne nogenlunde fredeligt til, men efterhånden som de blev flere og flere, steg deres dristighed og brutalitet.

Fra Kassø kom det første budskab om drab på sogne-mænd. Efter et drikkelag slog en rytter byens bødker, Hans Jessen, ihjel. Efter denne tid gik det først rigtigt op for sognets folk, hvor alvorlige forholdene var.

En fjorten dages tid var Max alene om i Aarslev at holde opmærksomheden på svenskerne vedlige. Denne tid benyttede han til at gøre forskellige iagttagelser. Således undgik det ikke hans opmærksomhed, at nogle af gårdene tilsyneladende kun havde få medhjælpere, og at der af og til kom en karl til huse, som efter en dags forløb igen forsvandt. At der skjulte sig et eller andet under denne foreteelse var han klar over og satte sig for at få mysteriet opklaret.

I Nybøl var Gøsta hos Claus Jepsen endnu eneste svensker. Han lagde selvfølgelig også mærke til et og andet, herunder også at han den første uges tid kun så en lille, halvvoxsen pige, der tilsyneladende var husmoderens eneste hjælp. En morgen, da han var kommet lidt tidligere ud af halmen, end han plejede, syntes han at se et glimt af en anden pige, der var ude ved møddingen med en spand aske.

Hans nysgerrighed var vakt, og ved at gå bag om laden stod han straks ansigt til ansigt med en ung pige, han aldrig havde set før. Hun forsøgte at smutte forbi ham, men ved Gøstas venlige »god morgen, jomfru« standsede hun op og gengældte, om end kort og køligt, hans hilsen. Opmuntret heraf forsøgte Gøsta at få en samtale i gang ved at buse ud med flere spørgsmål på en gang.

»Hvem er I dog, hvor kommer I fra og hvad hedder I?«

Pigen ligesom overvejede, om hun skulle svare på hans spørgsmål, men efter nogen overvejelse svarede hun stille:

»Jeg er Kirsten Jepsdatter her i gården.«

Gøsta, der syntes, det var en god indledning til at fortsætte, havde flere spørgsmål på tungen, men da i det samme en skarp kvindestemme råbte: »Hvor bliver du af, Kirsten«, forstod han, at det var moderen, der råbte, og da Kirsten ilstomt forsvandt, var han klar over, at der ikke denne gang blev lejlighed til at stifte nærmere bekendtskab med pigen. Dog lovede han sig selv ikke at forsømme nogen lejlighed til at uddybe det nærmere . . .

I Toldsteddam begyndte tiden at blive lang for karlene. Det så jo ud til, at deres ophold her kunne blive af længere varighed. I stedet for snart at drage videre, så det ud til, at svenskerne belavede sig på at blive foreløbig, og at der kom flere og flere af dem.

Denne opfattelse var også gårdmændenes, og for dog at få nogen nytte af karlene, satte de dem til at istandsætte og genrejse det forfaldne risgærde omkring engen, så kunne hestene om nødvendigt gå løse og passe sig selv. Hjemme på marken var de vant til at gå med en jernkæde, »en hælde«, omkring det ene forben, så var de lette at indfange; det samme kunne praktiseres her, og så ville tilsynet med dem kunne indskrænkes til en gang eller to om dagen.

Så længe karlene var derude til stadighed, skulle der også en gang imellem bæres ny forsyning af mad og drikke ud

til dem. Det havde de store børn og gårdenes piger hidtil besørget, men særlig for pigerne blev dette mere og mere risikabelt, efterhånden som der kom flere svenskere til egnen, og de sværmede rundt alle vegne.

Også Kirsten Jepsdatter havde et par gange været til skovs med forsyning til karlene. Moderen havde været betænkelig ved at lade hende gå, men da hun ikke var helt uvidende om, at nabosønnen, Eskel, havde en vis interesse for Kirsten, og det ikke var hende imod, havde hun bifaldet at datteren gik. Eskel havde da også taget mod Kirsten og fulgt hende dertil igen, når hun skulle tilbage.

Uden at vide, hvor Kirsten egentlig var henne, havde Gøsta dog også bemærket hendes fravær og en gang set, hvilken vej hun gik. Siden deres første møde havde han af og til set et glimt af Kirsten og et par gange kort talt med hende.

Hun på sin side var knap så sky eller afvisende overfor ham mere. På en måde syntes hun godt nok om ham, hun forstod nogenlunde hans sprog, og da hans optræden var korrekt og venlig, fandt hun ingen særlig grund til helt at undgå ham.

Hvad hun ikke vidste, var, at Gøsta efterhånden følte mere end almindelig interesse for hende. Selv var han klar over, at denne interesse ikke hverken kunne eller måtte åbenbares. Han var jo dog i fjendeland og kunne ikke lade sig diktere af følelser. Men intet kunne hindre ham i, hvor det kunne lade sig gøre, at holde et vågent øje med Kirsten, når hun var udenfor gården og om fornødent bistå hende, hvis en fare truede hende.

Derfor var Kirsten i virkeligheden bedre beskyttet, end hun selv vidste. I skoven passede Eskel på hende, og udenfor denne holdt Gøsta, skønt uset, øje med hende.

I Aarslev anstrengte Max sig stadig for at udforske karlenes gøren og laden. Efterhånden blev han klar over,

at der foregik et eller andet i skoven. Selv om karlene nu var mere hjemme i deres pladser, lagde han mærke til, at de skiftedes til at være fraværende. Derfor red han ofte mod skoven for at søge en opklaring af sagen.

Imidlertid blev svenskernes fremfærd i sognet mere og mere brutal. Det næste budskab om drab kom igen fra Kassø. Her blev Laurids Frosts søn, Kristen, ihjelskudt af rytterne. Kort efter fandtes Hans Iversen fra Alslev skamlået, og han døde af de sår, der uden tvivl var tilføjet ham af de fremmede. Over hele sognet herskede en stemning af frygt og uvished om fremtiden. Hvornår mon dette dog fik ende!

I kirken bad hr. Petrus Wardanus hver søndag for land og rige og om salighed for de af hans sognebørn, der allerede var blevet ofre for grusomhederne.

Hos Jes Terkelsen i Aarslev havde der aldrig hersket noget fordrageligt forhold mellem husstanden og den uvelkomne gæst, Max. Han var en udpræget type på en brutal landsknægt, der forlangte, hvad han ønskede både af opvartning og mad. Ryttersablen forlod ham aldrig, og hvis ikke hans forlangende blev hurtigt nok efterkommet, trak han blank og lod en finger gå hen over den skarpe æg, som for at tilkendegive, hvad den kunne bruges til.

Især med gårdmanden havde han haft adskillige kontroverser, som dog hidtil var endt med, at Jes Terkelsen havde dæmpet sit af naturen hidsige gemyt og stiltiende var gået sin vej. Det var dog åbenbart, at det alene var Max's våben, der afholdt ham fra at forfølge sagen videre.

Høsten nærmede sig, og for at få overblik over, hvordan det tegnede med arbejdskraft ved indkøringen, besluttede Jes en formiddag at liste til skoven, for at se til karle og heste.

Uden at omtale det til nogen tog han sin egestok i hånden og begav sig til fods ud til engen. Efter her at have aftalt

med sin karl, hvorledes høstarbejdet bedst kunne ordnes, begav han sig igen på hjemvejen.

Max havde omsider lusket rundt så længe, at han var ved at få færten af, hvordan tingene forholdt sig. For at blive sikker i sin sag, sadlede han samme dag sin hest og red et par timer efter Jes's afgang, ad samme vej som denne og mod samme mål. Ved skovbrynet observerede Jes rytteren og blev straks klar over, hvem det var. Han fandt det derfor bedst at skjule sig bag nogle tætte buske, indtil svenskeren var passeret.

Denne fandt det for besværligt til hest at komme gennem den tætte bevoksning, hvorfor han stod af og bandt hesten ved et ungt træ, tæt ved hvor gårdmanden stod. Ikke alene nysgerrighed, men også hidsighed vældede op i Jes ved synet af Max, og det slog pludselig ned i ham, at her var måske lejligheden til et opgør med svenskeren, ikke mindst fordi denne i øjeblikket var uden våben. Sablen hang nemlig på den modsatte side af hesten end den, hvor Max var beskæftiget med at binde den.

Med ægespiret fast knuget i hånden trådte Jes frem fra sit skjul og råbte:

»Hvad bestiller din svinhund her?«

Max kom sig hurtigt af overraskelsen og svarede:

»Ho, ho, nej se, der er jo min kære husvært, han har nok været tidlig på færde, hvad mon der har bragt ham til skovs på denne tid af dagen«.

»Det rager ikke dig«, svarede Jes og hævede stokken som til slag. Max var ham dog for hurtig i vendingen, han undgik det påtænkte slag ved at smutte om bag hesten og snappe sablen, og idet Jes igen belavede sig på at slå til, fik han et drøjt hug over den ene skulder, så han segnede om i græsset.

»Nu kan du vel klare dig, til jeg kommer igen«, råbte Max, samtidig med at han steg på hesten og forsvandt

mellem træerne. Han havde ikke svært ved at finde frem til, hvor de to karle befandt sig hos hestene.

»Nå, sådan hænger det sammen«, var Max's hilsen til dem, »endelig fandt jeg ud af det. I skal snart høre fra mig igen, men husk at hilse jeres husbond fra mig, han ligger og venter på jer her uden for«.

Hermed forsvandt han igen. Af hans ildevarslende ord forstod karlene, at der var noget galt; de lod hestene passe sig selv og gik for at få opklaret, hvad svenskerens hilsen havde på sig.

Længe varede det ikke, inden de fandt Jes Terkelsen. Han var hårdt medtaget af det hug, han havde fået. Han kunne ikke støt på benene og bød sin egen karl, så hurtigt han kunne, løbe hjem og få en vogn sendt ud efter ham, mens han bad den anden, Eskel fra Nybøl, blive hos sig.

Vi må nu forlade den hårdt sårede mand lidt for at se, hvad Max videre foretog sig. Han var i en sindsstemning, hvor han var rede til at gøre al den fortræd, han kunne overkomme. Nået omtrent halvvejs til Nybøl syntes han pludselig at se et menneske bag hegnet ved siden af vejen. Han sprang af hesten og brød gennem hegnet for at se, hvad det kunne være.

Her stod han pludselig ansigt til ansigt med Kirsten Jepsdatter. Hun stod helt forstenet af rædsel ved synet af svenskeren og kunne ikke mæle et ord, da han frækt sagde:

»God morgen, lille jomfru, er det mig, I søger, hvem andre kan det vel være ved denne tid, hvor ingen ellers plejer at være nået til skovs?«

Heri tog han dog i høj grad fejl! Hverken han eller Kirsten havde nogen anelse om, at en tredje person var i nærheden. Gøsta var om morgenen blevet klar over, at Kirsten traf forberedelser til at gå hjemmefra, og med den ømhed, han mere og mere følte for hende, og ængstelig for at der skulle tilstøde hende noget, besluttede han at følge

efter hende for i givet fald at være hende til hjælp. Nu var han ikke længere borte end bag hegnet på vejens modsatte side og fulgte spændt, hvad der videre ville ske.

Max, der fandt, at i dag havde han heldet med sig, trådte nærmere til Kirsten og forsøgte indsmigrende at få en samtale i gang med hende. Det eneste svar han fik af den rædselsslagne pige var:

»Rør mig ikke, åh, lad mig gå«.

»Sæt jer dog ned hos mig og lad os tale om tingene«, sagde Max, samtidig med at han tog fat i Kirstens kjole for at tvinge hende ned ved siden af sig.

Nu turde Gøsta ikke vente længere. Med sablen i hånden sprang han over vejen og gennem hegnet til de to, idet han råbte:

»Nå, kammerat, det kan du også bringe færdig, træk sliren, din lømmel, og lad mig fortælle dig, at det ikke er på den måde, vi fører krig«.

Hvem der blev mest overrasket ved Gøstas pludselige tilsynekomst, enten Max eller Kirsten, er svært at sige. Men de reagerede forskelligt. Over Kirstens ansigt fløj et glad og befriende tilløb til et smil, uden at alvoren ved situationen dog forlod hende. Max, derimod blev fuldstændig ude af sig selv af raseri. Med sablen i hånden skreg han:

»Din forbandede knægt. Skal du nu igen til at præke moral for mig. Er det dit familieskab med pakket her, der driver dig til gang på gang at tage deres parti? Kom kun an«.

Nu begyndte en dyst, som Kirsten aldrig glemte at have været vidne til. Den varede længe, og det syntes en rum tid at være uvist, hvem af de stridende der skulle gå ud af den som vinder. Begge de kæmpende svedte og pusede af anstrengelse og kampiver. Max fægtede som en rasende, men blottede sig flere gange herved.

Gøsta derimod bevarede roen og fulgte nøje den taktik,

Lad ham ligge, sagde Gosta...

han havde lært under sin uddannelse i håndværket. Dette i forbindelse med hans ungdom gjorde, at han bedst kunne holde tempoet. Striden endte da også med, at Max modtog et slag, der sendte ham i græsset. I siden af hovedet fik han en flænge, så det ene øre fløj hen for fødderne af Kirsten. Hun blev det dog ikke var, eftersom hun forlængst var besvimet ved synet af det skrækelige optrin.

Nu først kunne Gøsta tage sig af hende. Hun kom snart til sig selv igen, men ved synet af den bevidstløse Max holdt hun hånden for øjnene.

»Kom, jomfru Kirsten«, sagde Gøsta, »lad mig følge jer hjem så hurtigt vi kan«.

»Jamen hvad med ham der«, spurgte Kirsten.

»Lad ham ligge, enten dør han, eller også klarer han sig. I begge tilfælde må jeg bort. Dør han, vil der blive søgt efter hans banemand. Kommer han sig, vil han angive mig. Derfor må jeg bort, inden der sker både jer og mig det værste. Hvem I er, ved han ikke, men bliver han i stand til at angive mig, bliver I også indblandet«.

Kirsten tog stille hans hånd. »Jeg ved ikke, hvordan jeg kan takke nok for den hjælp, der blev mig tildelt, og fordi jeg derved slap for det, han der ligger, havde tiltænkt mig«.

»Kom nu, så skal jeg sige jer, hvordan I bedst kan takke mig. Det kan I gøre ved at tænke lidt venligt på mig, når jeg er borte. I må gerne vide, at allerhelst var jeg blevet her altid for at kunne hjælpe jer hver eneste dag, både med stort og småt. Det er desværre umuligt, husk på, at jeg også er her som fjende og ville aldrig blive tålt her, selvom der blev fred i morgen. Desuden har jeg på fornemmelsen, at der sagtens bliver en, der vil hjælpe jer i fremtiden«.

Det sidste sagde han med et lille anstrengt smil. »En ting mere, skal I vide. Under mit ophold her er jeg bleven klar over, at krigen er et dårligt håndværk for mig, særlig da i dette land. Ham, vi lod ligge derude, sagde en gang til mig, at det ser ud til, at jeg var i familie med jer danske. Jeg tror, han havde ret heri og tager nu følgerne heraf. Jeg stikker nu af og søger at nå hjem til Halland. Lykkes det for mig, finder jeg sagtens noget at tage mig til. Bliver jeg fanget inden, ved jeg hvilken skæbne, der venter mig. Men det skal I nu ikke lægge jer på sinde. Nu går jeg foran det

sidste stykke vej, tager min hest og beder jer bare vinke til mig, når jeg rider bort. Når I kommer hjem, kan I så fortælle jeres far og mor, hvordan det hele er gået til«.

Med et håndtryk og et »lev vel« skyndte han sig foran, og da Kirsten nåede hjørnet af laden, red han ud af gården. Han vinkede til Kirsten, og hun ikke alene vinkede igen, så længe hun kunne se ham, men tørrede også øjnene med sit forklæde. Det varede noget, inden hun, uden at røbe at hun havde grædt, kunne gå ind og fortælle sin mor, hvad hun havde været ude for. Ingen i Nybøl hørte nogensinde mere til Gøsta.

Den stive høstvogn med noget halm i bunden var imidlertid nået ud for at hente Jes Terkelsen. Han var ved fuld bevidsthed, men klagede over stærke smerter i skulderen. Hans egen karl og Eskel fik ham lempeligt anbragt i vognen og begyndte kørselen hjemad. Omtrent nået ud til »æ fællede« passerede de stedet, hvor Max og Gøsta havde ordnet deres mellemværende.

At her var sket et eller andet usædvanligt var karlene ikke i tvivl om, og under deres holdt ved stedet, hørte de en stønne bag ved hegnet. Ved en nærmere undersøgelse, fandt de hurtigt Max, der endnu ikke var kommet til sig selv. Det var ikke så sært, for han var slemt maltrakteret.

Karlen fra Aarslev kendte ham straks.

»Hvad nu med ham der, Eskel, det spøgelse lader jeg helst blive liggende, så bliver vi nemmest fri for ham hjemme hos os«.

»Nej, hvis der er liv i ham, må vi have ham med, selv om han er en skidt fyr«, svarede Eskel.

»Tror du da, min husbond vil køre i vogn sammen med ham, aldrig!«

»Spørg ham«, var Eskels svar.

Det var lettere sagt end gjort, da det viste sig, at også Jes var dånet. Uden videre diskussion hev de derfor Max op i

vognen, men tog dog det hensyn at anbringe ham i den modsatte ende af den, hvor Jes lå.

Langt om længe nåede de hjem med de hårdt medtagne mænd. Jes Terkelsens kone tog grædende mod manden og hjalp med at få ham i seng. Til karlene sagde hun bare:

»Den anden der kan I for mig smide på møddingen, om I vil.«

Eskel holdt dog på at lægge ham ud i en kobås på noget halm, og han fik sin vilje. Her lå så de to dødsfjender nærmere hinanden end nogen af dem var klar over.

Jes blev plejet så godt forholdene tillod. Der blev endog hentet en klog mand fra Aabenraa for at tilse ham. Efter at have rensset såret lidt og lagt en forbindelse på, rystede han blot på hovedet, da konen spurgte om, hvad han mente om mandens tilstand.

Max fik lov at passe sig selv. Kun tjenestedrengen, der passede kalvene, gav ham en gang imellem en pøs vand at drikke, når han var vågen og klar.

Efter et par dages forløb blev det dog klart for alle, at der skulle ske et mirakel, om nogen af de to sårede skulle komme over det. Jes, der for det meste var klar, bad en dag sin kone sende bud til Hjordkær efter præsten. Han ville gerne betro sig til ham og høre om den salighed, han håbede at få del i, hvis det værste skulle ske. Næste formiddag mødte Petrus Wardanus ved Jes Terkelsens sygeseng. Han talte med ham om dette livs forkrænkethed, om den salighed der ventede alle, som bekendte sig til den rette tro. Selv om Jes ikke regnede med at skulle bort endnu, følte han sig dog meget trøstet ved præstens ord og takkede bevæget ved præstens afsked.

Ude på gårdspladsen mødte præsten tjenestedrengen, der vidste hvad præstens besøg gjaldt. Han rev sin hue af, da præsten sagde goddag, og spurgte frimodigt:

»Skal vor far ikke også ind og se til den anden?«

Holdt du af ham, spurgte Eskel

»Hvad, er der flere syge. Hvem er det, og hvor er han?«

»Herinde i stalden«, sagde drengen og løb foran præsten ind til Max, der lå i sin bås og i øjeblikket var klar. Skønt præsten jo engang tidligere havde set Max, kunne han ikke kende manden med det forslåede og skæggede ansigt. Han ville tage den syges hånd og forberedte sig til at sige et par trøstens ord. Max havde straks kendt præsten, og trodsen vældede op i ham.

»Jeg havde godt nok regnet med at se jer igen, præst, men havde håbet, det skulle blevet i en situation, hvor jeg kunne have givet jer en over næsen. Det kan jeg desværre ikke nu, men spar jeres medlidenhed og præk, jeg tror ikke

på noget af det alligevel. Skal jeg afsted herfra, bliver det hverken op eller ned, mit evangelium er dette: Når vi er færdige her, er vores sag slut, og alt er som før vi kom til verden. Farvel præst«.

Wardanus rystede opgivende på hovedet, idet han stille gik sin vej.

En uge senere døde Jes Terkelsen, og de sidste dage han levede, var han klar over, hvor det bar hen. Præstens besøg havde også gjort ham fortrolig med tanken. Alligevel bestemte han selv i alle enkeltheder, hvordan hans begravelse skulle foregå. Som en af de Aarslev bønder ville han standsmæssig herfra. Det blev så vidt forholdene tillod det også en begravelse, som egnens skik fordrede det. Alle de af sognets bønder, der kunne være til stede, fulgte ham til graven, og seks af de unge karle, der havde passet hestene i skoven, bar kisten.

Vel hjemkommen fra begravelsen kom tjenestedrengen og meddelte, at det så ud som også Max var død. Det viste sig at være rigtigt, men hvordan nu med at få ham af vejen? En begravelse i lighed med Jes' kunne der selvfølgelig ikke blive tale om. Alle var enige om, at her måtte handles i stilhed.

Max lå endnu et døgn i sin bås. Næste dags morgen var han borte. Ingen vidste hvordan eller hvorhen. Men de der tilfældigvis kom forbi den gamle mergelgrav oppe i bakkerne øst for byen, der benyttedes til at begrave selvdøde kreaturer og henkastet affald i, kunne ikke undgå at lægge mærke til, at der her for nylig var rodet i jorden. Kun de unge hestepassere vidste rigtig besked med, hvad der var foregået, og de forstod at tie . . .

Samme dags aften besøgte Eskel Kirsten og hendes forældre for at drøfte den sidste tids hændelser. Kirsten fortalte nu, hvad Gøsta havde gjort for hende, og hvor taknemmelig hun var imod ham.

»Holdt du af ham?«, spurgte Eskel.

»Nej«, svarede Kirsten, ikke på samme måde som af dig, men man kunne ikke lade være med at synes om ham. På bunden var han sikkert et godt menneske, der var en bedre skæbne værd, end at ture rundt med det selskab, han var kommen i«.

Et ærinde mere havde Eskel at forrette. Inden han gik hjem, spurgte han Jep og hans kone, om de havde noget imod at Kirsten og han trolovede sig. Vi to er selv enige om det, tilføjede han.

»Nej, det er vi endog meget glade for«, svarede både Jep og hans kone samstemmende; det er egentlig ikke andet, end hvad vi længe har ventet og håbet«.

Det var et lykkeligt par, der sent om aftenen tog afsked med hinanden.

De fleste af svenskerne var efterhånden forsvundet fra sognet og draget længere nord på. Der begyndte så småt at tales om fred. Denne kom et år efter de her skildrede begivenheder, i august 1645.

En måned senere blev Eskel og Kirsten mand og kone og overtog samtidig hans fødegård. De var et par elskelige og dyglige unge folk, der kom til at nyde stor anseelse i sognet.

Et kuld dejlige børn fik de, og af deres efterkommere lever endnu nogle i Nybøl.

Store rationalister er ikke så sjældent sindssyge, og sindssyge i regelen store rationalister.

Chesterton.

Tre søstre

Af D. P.

Omkring midten af forrige århundrede ejedes Kristrup Mølle ved Struer af en mand, der fra fattig tjenestekarl havde tjent sig op til relativ velstand. Hans navn var Anton Frederik Schou. Hvad hans forældre hed eller var, vides ikke. Der rullede vistnok lidt taterblod i hans årer; men han var en retskaffen og dygtig mand. Hans kone, Mette Bothilde, f. Jensen, som han var blevet gift med 1848, stammede på fædrene side fra en anset og velstående vestslesvigske bondeskægt. Hun var født på herregården Ustrup i Sdr. Nissum sogn og var kusine til Jens Lassen Knudsen, der blev far til digteren Jacob Knudsen. Mette Bothilde var en dygtig og myndig kone, to egenskaber der var nødvendige for husmoderen på Kristrup Mølle. Et mølteri var på den tid en stor historie. Der var til møllen knyttet bageri, og både møller- og bagersvendene fik deres fulde forplejning hos mølleren. Alle, der kom til møllen, skulle beværtes, og de ni børn, der voksede op i hjemmet, skulle opdrages sådan, som man på den tid anså det for passende for »bedre« folks børn. De havde huslærerinde, talte skriftsproget og var for fine til rigtig at tage fat. Mette Bothilde, der selv gik foran i alt, syntes, at det var nok, når hendes døtre selv strikkede deres lange hvide bomuldsstrømper, og forøvrigt fik de lært at spille klaver, kniple og brodere. Når de så skulle giftes, kom de i huset et halvt års tid for at lære husvæsen hos fremmede.

*Dorthea Beier
født Schou, død 1912*

Mens Anton Frederik var en glad mand, højt elsket af sine børn og meget afholdt af sine folk, kunne Mette Bothilde undertiden være noget melankolsk, hvilket var en slægtsarv hos hende. Det hændte, at hun glemte både børn og hjem og i et par dage sad og stirrede hen for sig uden at sige et ord. Noget der vistnok blev værre på hendes ældre dage.

Da den ældste datter på Krstrup Mølle, Dorthea, var omkring 17 år gammel, fik familien besøg af en fjernere slægtning, Peter Beier fra gården Barsbøl ved Skærbæk. Han havde forladt Sønderjylland for at undgå at blive tysk soldat, og da hans mor og Mette Bothilde Schou var kusiner, var det naturligt, at han bl. a. søgte til Krstrup Mølle. Senere opterede familien for Danmark, og han kunne vende hjem; men forinden havde han og Dorthea Schou forlovet sig. Peter Beier var i alle måder et passende parti for Dorthea, og endnu før hun var fyldt 19 år stod brylluppet på Barsbøl, som det unge par overtog. Det var i 1879. Hendes søster, Kathrine, gav mange år senere en skildring af rejsen fra Struer til Barsbøl til brylluppet, der

stod midt om vinteren. Rejsen foregik med tog, først fra Struer til Tinglev, derpå flere timers ventetid før toget gik til Tønder, hvor selskabet blev afhentet med vogn fra Barsbøl. Ventetiden må have været slem, for Kathrine følte altid siden ubehag ved at høre dette sted nævnt. Mange år senere sagde en kendt folketingsmand, at den tid, man tilbragte på stationen i Tinglev, blev trukket fra i Skærsilden. (Han må åbenbart være katolik.)

Ved brylluppet i Skærbæk kirke var brudens to yngre søstre, Kathrine og Christine, brudepiger. Tilstede var også en ung lærer fra Skærbæk, som hed Nis Lycke. Han var en god ven af familien på Barsbøl og kom der ofte. Ved synet af de to nydelige brudepiger sagde en ven af Lycke til ham: »En af de to skulle De såmænd se at få, Lycke«. Ordene må have gjort indtryk; men derom mere senere. Da nu Anton Frederik og Mette Bothilde efter nogle dages forløb skulle til at tage afsked med de nygifte, slog det dem, at den unge kone kunne komme til at føle sig noget ene i den første tid. Ret pludseligt blev det så bestemt, at en af søstrene skulle blive på Barsbøl et par måneder for at være hende til selskab og nytte. Kathrine og Christine trak lod, og det blev sidstnævnte, der fik lov at blive på Barsbøl. Det var en stor skuffelse for Kathrine; men Dorthea har nok inderst inde været en smule lettet over det, for mens Christine var mild og blid, var Kathrine allerede dengang umådelig viljestærk og ikke helt let at omgås. Kathrine har i nogle efterladte papirer skildret, hvor tomt hjemmet på Kristrup føltes, da de vendte hjem efter rejsen til Sønderjylland.

I begyndelsen var alt såre godt på Barsbøl. Det var en stor, dejlig gård, overalt præget af solid velstand. Dorthea medbragte et stort udstyr, alt af solideste slags og tilmed smukt og smagfuldt, det var før klunketidens smag slog rigtigt igennem. Ganske vist var A. F. Schou på det lids-

*Christine Lycke
født Schou, død 1882*

punkt ikke i stand til at udbetale Dorthæas medgift, og indtil den sag var bragt i orden, måtte hun undertiden høre derfor af sine svigerforældre, der beboede husets ene ende, men Peter Beier beundrede sin unge kone, og hun skulle have alt, hvad hun pegede på. At Dorthæa havde fået lov til at beholde den søster hos sig, som hun holdt allermost af af hele søskendeflokken, var en stor glæde for hende, og snart begyndte den før omtalte unge lærer fra Skærbæk at komme endnu flittigere end før. Dorthæa Beier passede selv mejeriet på Barsbøl. Husarbejdet overlod hun til sine hjælpere. Efter Christines giftermål havde hun altid en dygtig husjomfru, og det var i sig selv en anbefaling, når en pige kunne sige, at hun havde været husjomfru på Barsbøl i et par år. Christine blev hos sin søster i 5 år, lige til et par måneder før hun giftede sig. Dorthæa og Peter Beiers ægteskab var barnløst, og gradvist blev himlen mere overskyet. I P. Beiers senere år tog hans hang til tungsind og drikkeri til, og økonomiske bekymringer gjorde ikke sagen bedre, selv om det efter hans død viste sig,

at de faktisk havde været ubegrundede. Han afsluttede selv sit liv ved at drukne sig i en lille dam ved gården. Det skete i 1905. Hans hustru solgte gården og flyttede til Skærbæk. Hun omkom 1912 ved en kæntringsulykke på Brede Aa. Barsbøl er nu forlængst nedbrændt og udstykket.

Imidlertid var Christine Schou blevet gift med Lycke i 1874. Lycke var som før nævnt lærer i Skærbæk. Slægten stammede fra Arnum og bestod næsten udelukkende af lærer- og håndværkerfamilier. De to søstre sås jævnligt, og Barsbøl blev næsten den unge lærerfamilies andet hjem. Lycke var et af de få mennesker, som P. Beier satte virkelig pris på. Omkring 1880 opgav Lycke sin stilling i Skærbæk, fordi han i lighed med så mange andre embedsmænd i Sønderjylland ikke ville aflægge troskabsed til den prøjsiske konge. Familien, som nu var blevet forøget med en søn, født 1877, og en lille datter, flyttede til Gram, hvor Lycke var blevet ansat som lærer og kirkesanger. I Gram var det greven, der havde kaldsret til både præste- og degneembedet, derfor havde man i hele tyskertiden dansksindede embedsmænd i Gram. Christines helbred var svækket allerede mens familien boede i Skærbæk. Efter flytningen tog sygdommen til, det var tuberkulose, og Kathrine, som stadig var ugift, kom for at tage sig af hjemmet og pleje sin søster. A. F. Schou tilbød at betale et ophold i syden for Christine og Lycke, men på det tidspunkt var hun allerede for svag til at rejse. Den lille pige, der hele tiden havde været svagelig, døde, og Christine vidste godt, at hun selv ikke havde langt igen. Engang spurgte Kathrine hende: »Er du ikke bekymret for din dreng?« — »Nej« lød svaret »for han har sådan en god far«. Hun døde 1882 og ligger begravet i Gram.

Efter Christines giftermål havde Kathrine en tid været i huset på Barsbøl. Hun kom ikke alt for godt ud af det

*Kathrine Lycke
født Schou, 1852-1924*

med sin svoger, så opholdet blev ikke af længere varighed. Hun var så i huset hos en præstefamilie i nogle år og kom to somre på Askov Højskole, hvilket fik stor betydning for hende. Efter Christines død var det naturligt, at hun blev hos sin svoger og tog sig af ham og hans lille søn, så meget mere som Christine selv havde ønsket, at Kathrine skulle opdrage hendes dreng. Lycke og Kathrine Schou giftede sig i 1884.

Lyckes første ægteskab havde været overordentlig lykkeligt og harmonisk. Det andet, som kom til at vare i 40 år, blev mere stormfuldt. Ægtefællerne var alt for forskellige. Han var klog, mild og from, en meget dygtig og afholdt lærer og en mand, for hvem det belød meget at have »Fred med sin Gud og Fred med sin Næste«. Ofte i tidens løb, når hans kone havde forivret sig, søgte han at jævne og glatte ud. (Hun blev rasende, når hun opdagede det.) Kathrine havde en ubetvingelig trang til at gå lige på, når hun anså noget for ret og rigtigt. Det var ikke hendes sag at afvente det belejlige tidspunkt, og hun kunne være hård

både mod andre og mod sig selv. Børnene, hvoraf der kom to piger og to drenge, fik en streng opdragelse, og hendes døtre bevarede den dybeste respekt for hende, så længe hun levede.

Hvordan det gik til, at Lycke i 1889 modtog en opfordring til at blive præst for frimenigheden i Rødding, kan man læse nærmere om i den lille bog »Rødding Frimenighed og dens Præstefolk 1889—1939«. Nok var kredsen omkring frimenigheden frisindet; men så frisindet, at den tanke kunne opstå, at man ville have en kvindelig præst, var man alligevel ikke. Ellers havde det vist været lige så nærliggende at opfordre Kathrine, da hun både var den mest fremtrædende og (måske?) også den mest begavede af de to. Desuden var det hende, der af og til var kommet i frimenigheden, da Lycke jo som embedsmand i den tyske landskirke ikke så godt kunne det. Lyckes flyttede altså til Rødding, og her i frimenigheden fik de deres egentlige livsgerning. Her kom de i forbindelse med mennesker, der delte deres interesser, og her kunne Kathrine være i bestandig opposition til noget, nemlig den tyske øvrighed. Det passede vist nogle af de gamle sønderjyder helt godt.

Årene gik, og sønnerne blev indkaldt til det tyske militær. Den ældste slap på grund af mindre godt helbred; men for de to yngste var der ingen vej uden om, hvis de ville bevare retten til at bosætte sig i Sønderjylland. De ville så nødig være soldater. Den ældste, Holger, var i Danmark for at lære landbrug, da han blev indkaldt. Han skrev flere breve hjem, hvor han bad om at få lov til at slippe. Der var jo slægt og venner nok i Danmark, som han kunne holde sig til; men hans forældre forholdt ham, hvad de anså for hans pligt, og han vendte hjem for at trække i den forhadte uniform. Krigen 1914—18 brød ud, mens begge brødrene var soldater, og de kom med fra den første dag. Holger skrev fra vestfronten enkelte breve hjem, som

forfærdede hans mor, fordi hun syntes, de viste, at han var ved at blive smittet af den tyske krigsbegejstring. Hun skrev et strengt brev til ham; men det kom uåbnet tilbage med meddelelsen om, at han var savnet. Der gik mange måneder med at vente og håbe, indtil endelig Kathrine sidst af alle indså, at Holger var borte for bestandig. Alfred havde opholdt sig et års tid i en kaserne helt inde ved den polske grænse, da krigen brød ud. Hans bedste trøst i de lange dage og aftener havde været hans violin. I et af sine sidste breve hjem citerede han et vers af Grundtvig:

*»Det Fredens Ord i Daabens Bad
den bange Sjæl gør barneglad,
det Fredens Ord hver Herrens Dag
gør rolig midt i Vaabenbrag«.*

Alfred faldt også, og hans forældre fik meddelelsen juledag 1914.

Lycke kom aldrig helt over slaget. Han var allerede da en gammel mand; men passede dog sin præstegerning gennem alle krigsårene. Han døde 1924. Kathrine kom over sorgen og bevarede livet igennem evnen til at få nye venner. Da hun blev enke viste det sig, at hun bedre end de fleste egnede sig til at leve alene. Hun havde endnu sine mange interesser, sine to døtre, børnebørnene og sine mange venner at leve for. Hun var et menneske, der hadede sladder. Alligevel kunne der med fuld ret have stået på hendes gravsten: »Hun troede, alting ragede hende«. Hun var nemlig sådan, at hun ikke stiltiende kunne se på, at noget var forkert eller uretfærdigt. Nu står der foruden navnet kun et eneste ord på hendes gravsten, ordet »Mor«. Hun ligger begravet ved siden af sin mand på Rødding frimærknings kirkegård.

EN DEJLE DAV

*E hiele famili var samlet
ved pinsdøstid, som den plej',
og oldfar klavved' gudsjamlet
over den grussele vej:*

*Bare sidd og rummel
søjsten sytten mil
i det gammel skrummel
åv en åfen bil —
hven det itt var atten,
atten godt og vel!
Det kån pinekatten
slo sin månd ihjel!*

*— Ja, det var ålt for besværle!
brummed e folk fro Løjt.
Og skull di rigte vær ærle,
var det minseel for drøjt!
— Og med den værmt kån det blyv
farlet nok for ens lyv!*

— Puh! — og så skull samles
et så åvsids stej
som ved gammel tante
Rikke i Nylejl! —
Og di gik og stylted'
rundt og stroot e bien,
mens di ynge' satt sig
fremmed o en stien.

De gammel bløv spur', hvondt di løvve?
Ingen vint' o dæt svar.
Men di ho lær' å bær øvve —
e ti'e var itt, som di var.

Nå — men di var kommen,
miest di ældest', som
ilt ho åjn fornøjels
og nok helst vill komm'.
Og en stærk kop kaffe
og et smdgg tobak
strammed' vældig op til
fin familisnak.

Der bløv skumlet øver
ham, den rig' stabejs,
der ho skikket døvdøj
for en vigte rejs.
— Vigte! Gudbevares! —
til Paris — javel —
han skull nenn og mor' sig
med en flot mamsell'! —

Og ind emelld sad di gammel,
der nok kunn foll' sig lidt stødt,
og kig' i det hiele komsammel,
ædder en diel, der var mødt.

*Der var ny og novve,
som — en mått nok gætt'.
Var di gyvt, forlovve,
eller lidt åv hvert?
Det var dumt å spør' dem —
både Poul og Pær
vill' nok bare svar' dem
hen i vind og vejr.*

*Jen ho en transistor.
Da hans hoej var tomt,
fandt han et program med
novve gysle dumt,
så han slap å lytt til
ål dæ' pin' og plav',
hvad e lyp ho kost' dem
gammel år' og dav'.*

*Enkelt sad og nikked'
venlet åv og til —
hvondt skull di foll' med i
og tøj diel i det?
Men e kvindfolk hvisked'
urren mindst respekt
om en satans kælling
og en tumbe knægt.*

*Åv di rigte gammel
var der få tilbag',
så di mått hold sammel,
sjel om di var vrag.
Di gik væk i minde —
men hvert åendt minut
stov e kass' og skratted':
Kom og kys mæ, Snut!*

*Men e bœn! Di velsigned' unge!
Jen kam ind og skull tiss'.
Ånde ho tigghe en krone
og stak åv ædde iss.
Der var et skrækle renden
ud og ind — fram og tilbag',
nouve skull hd e lidt drikkels,
ånde stak åv med en kag'.*

*Månne sad og küft sig,
kigged' o dæ' klok',
ryg dæ' cigarette
og bløv ved å rokk'
o dæ' stuel og blinked'
sammel for å sæj,
te di snart mått ris' sig
for å komm' a stej.*

*Men di spist' da sammel —
det var åltid lidt —
ved dæ' gammel tante,
som di knap ho sett.
Hun mått sørre for dem
og vær vært og kok
og var kun bekymret
for di åll' fæk nok.*

*Men så snart som mulet
stak di yngre' åv,
for dæ' bœn var treet og
di skull hjem og sov'.
— Men hvor var det hyggel! —
som di dog kunn snakk'.
Tante torred' tåre
og bløv ved å takk'*

*Og di gammel vinked',
som en vel kån skjønn',
sjel om di var smuttet
om det næste hjønn',
for det gi et langsyn
nok så skarpt og klart,
hven e øjn' er svækked',
d kunn brugg e hjart.*

*Og så fæk di endle frej til
d snakk' om di gammel dav',
for det mått di sandelig sæj, te
no var e verd'n skam ulav'!
Hvor er di båend, der binde
og kån hold sammel o dlt,
hven først vi gammel forsvinde
med det, der er jordens sdlt?*

*Så var e sammelkomst øvve.
— Ja, hvor e tid fløje hen!
Men er vi heldig og løvve,
kømme vi gjenn egegn!
For er det novve d snakk' om
en fjorten femten mil,
hven en kån sidd og hygg' sig
lunt i Pær Kresjens bill*

*Vist sd! — en blyvve jo ælde,
men kån vel nå di halvfejs!
Træer, der frønnes, fælde.
Det er en gammel rems'.
Og er en først bløvn stumlend',
så hærr en minde jav.
Men lad voss no komn' til rumlend'.
Det var en dejle dav!*

Martin N. Hansen.

Om digte af Bjørnson

Af August F. Schmidt.

Bjørnstjerne Bjørnsons vældige livsgerning har de nordiske folk fået genopfrisket ved den store samling Bjørnson-breve, der i begyndelsen af 1950'erne så lyset. Heri fæster opmærksomheden sig ikke mindst ved det betydelige antal breve til og fra danske, som Øjvind Anker, Francis Bull og Torben Nielsen har udgivet. Disse breve bringer adskilligt nyt, og de fremkalder i erindringen mange træk fortrinsvis om Bjørnson selv og hans digtning, der kom til at betyde meget også for Danmark.

I tiden oktober 1856 til juni 1857 opholdt Bjørnson sig i København, hvor han da havde sit digteriske gennembrud. Her skrev han værket »Synnøve Solbakken«, det aldrig overtrufne højdepunkt i hele hans poetiske virke. Welhaven og Christoffer Bruun forstod straks betydningen af det nye, der her viste sig. Bruun skrev de sande ord om arbejdet: »Det er vel den største glæde, som har gået igennem det norske folk i den tid, jeg kan mindes«.

Men ellers var det Danmark, der placerede denne bondefortælling ligesom alle de senere: »Arne«, »En glad Gut« o. s. v. I realismens første årtier var Bjørnsons digtning af umådelig betydning for det danske folk. Hans sange var lige så mange opsange, og det skær af idealistisk senromantik, der lå over hans bondefortællinger, gjorde et stedsevarende indtryk på enhver læser. Her mødte man noget nyt — og dog noget gammelt, sådan føler man det altid ved læsningen af Bjørnsons ungdomsarbejder. Den prægtige sang, han lægger på de unge landsbyfolks læber, den tindrende fjeldluft, der hvælver sig høj og ren over Norges vældige tinder, bevir-

ker, at man bliver i lys og frejdig stemning, så man sidder med følelsen af, at de norske bønder var et solskinsfolk, til hvem kun sjældent kom et strejf af sorte skyer.

Som folkevækkende digterværker har de uforglemmelige skildringer i »Synnøve«, »Arne«, »En glad Gut« og hvad de nu hedder, ikke noget sidestykke i de nordiske lande. I Danmark blev Bjørnsons første digtning den grundtvigske højskoles første generations eje og indledningen til »Arne«: »*End om vi klædte Fjeldet*« blev den inspirerende læsning for det folkelige gennembruds mænd, da de efter 1864 satte sig for at vinde indad, hvad der udad var tabt. Gennem disse ord grundlagdes hans venskab med Schrøder, Nørregaard, Bågo, Frede Boisen og Ernst Trier.

Mødet med Danmark, med højskolen, blev en skæbne for Bjørnson, og et udtryk herfor blev hans ypperste episk-lyriske digtning »Arnljot Gelline«, som han tilegnede den nordiske folkehøjskole. I dette værk har han i forholdet mellem Arnljot og kong Olav spejlet sit eget forhold til *Grundtvig*.

Ved Grundtvigs jordefærd 11. september 1872 var Bjørnson atter i Danmark, og til vennemødet i »Casino« den 12. september skrev han sangen: »Ligesom vølven i Nord-folkets gry«, hvori han har givet den ypperste karakteristik af Grundtvig, der findes. Sangen er af en ejendommelig vældig og gribende virkning. Melodiens højtidsfulde anslag og den særegne stemning, den er forlenet med, forårsager, at Bjørnsons mindedigt om Grundtvig har fået en melodi (den samme, som bruges til Andreas Munchs digt om Island: »Yderst mod norden lyser en ø«), der ikke kan erstattes af nogen bedre. Tone og tekst har her indgået en ening, der, alt overvejet, ikke kan have noget sidestykke, og hver gang en forsamling — ikke mindst ved et højskoleefterårsmøde — synger Bjørnsons vers om den store gamle, gribes både den enkelte som hele forsamlingen af den renhed og stemningsvælde, tekst og tone indebærer i sig, — og som år føjes til år for det enkelte menneske, der er fortrolig med digtet, stråler det i mindet med det sjældnes dyre glans.

Anslaget i Bjørnsons digt er mægtigt og billedrigt, nøje i takt med Grundtvigs eget tilbageskuende storsyn over menneskeslægtens levnedsløb. Eddaens volve, den gamle seerske og sandsigerske, stiger i begyndelsen af de nordiske folks åndsliv frem af historiens vældige hav og taler om alt stort og sket:

*»Ligesom vølven i Nord-folkets gry
steg over sagnenes vande,
talte om alt under hav, over sky,
dukked som synkende lande
talen tilbage, evindeligt ny,
skulde stande.«*

Bjørnson sammenligner nu Grundtvig med vølven. I pragtfulde ord, i strofer af en væld som den højnordiske natur, der var digterens hjemstavn, hører man, hvorledes Grundtvig i sprog billedets form har taget plads i den norske digters skabende fantasi:

*»Sådan i Nord-folkets nytid han står, —
under nys dukked hans pande, —
synerne efter som solskyer går
over de hav-slagne lande; —
Nord-folkets udsigt i tusinde år
skal de rande.«*

I en stigning af underfuld skønhed fortsætter Bjørnson med karakteriseringen af Grundtvigs mægtige livsvirke:

*»Ikke fra drømmenes tågede strand
samled sig grublerens syner;
nej, af det kærlighedshavdyb, hvis rand
evighedshåbene bryner; —
ånderne aner et glimtende gran,
når det lyner.*

*Synerne tog ham; — for mægtige hånd
hjerternes strengeleg bæved,
folkene rejste sig, fødrenes ånd,
»Kampånden« kampdrøbet hæved;
synligt det blev på de bristende bånd,
at den leved.«*

Bjørnstjerne Bjørnson

Derefter giver Bjørnson i et vers med henførende naturbilleder et indtryk af den anden side af Grundtvigs gerning, salmedigteren og sangskjalden, der i mindelige ord har skildret dansk ånd og natur (»i sommernattens korte svale slår højt fredskovens nattergale« — »og yndig risler ved vor fod i engen bæk af livets flod« . . .):

*»Yndig igen som i sommergrøn li
slynged sig sangene stille,
spejled med morgenens rødme sig i
dåbsordets viede kilde,
lokked hvert hdb med gudslængsel i
did, det vilde.«*

Og endelig anråber Bjørnson de nordiske folk og bruger ord, der er prægede af Det gamle Testaments højstemte poesi og alvorlige tale til mennesker:

»Nordiske folk, vi ved seerens grav
synker i knæ for vor fader,
råber, at han, som os synerne gav,
vejene også oplader!
Vantroens strømme, skil med din stav
du, vor fader!«

Bjørnsons digt ved Grundtvigs død er i samme store stil som Grundtvigs egne mindedigte. Det har i en billedpragt af den højeste skønhed givet Grundtvigs gerning, — og i al fremtid står det lysende som et stjernebillede på de nordiske folks høje himmel.

*

Det blev ovenfor nævnt, at Bjørnsons sange var *opsange*. Een af disse sange digtede han under indtrykket af en politisk begivenhed i Danmark. Da »Det forenede Venstre« ved valget den 20. september 1872 havde fået flertallet i folketinget, ventede mange, at Højre nu ville overlade styret til Venstre; men da dette ikke skete, blev kampen hård. »Det forenede Venstre« udformede nu sine programpunkter i en række lovforslag, der fremsattes i folketinget, og som altid vil virke opmuntrende på dem, der har fået en fast og sikker tro på frihedens forædlende magt i et folk. Det var denne udformning af »Det forenede Venstre«s program, der fik Bjørnson til at skrive sangen: »Foragtet af de store, men elsket af de små«. Så smuk og indholdsrig en sang var aldrig noget andet politisk parti i Danmark blevet hilst med. Bjørnson kalder digtet for »Opsang for friheds-folket i Norden«. Det blev skrevet under digterens ophold i Tyrol i juni 1874 og offentliggjordes i *Sofus Høgsbros* »Dansk Folketidende« med Griegs melodi 24. juli 1874.

Bjørnson begynder sin sang med at fortælle den gamle sandhed, at alt nyt må gå den vej at være elsket af de små i samfundet, men foragtet af de store. De folk, der burde stå vagt om og beskytte det nye, svigter. Således må enhver sandhed arbejde sig frem, men trods modgang vinder enhver ny og god tanke sejr.

I festlige ord, i den store stil, skildrer Bjørnson, hvorledes de nye tanker begynder i det små og efterhånden vokser og får stor magt:

*»Begynder som en susen i kornet sommerdag
og vokser til en brusen gennem skovenes tag, —
indtil at havet bærer med tordenrøst den hen,
da intet, intet høres uden den, uden den.*

*I Goterfolkets kampe den nordre fløj vi tog;
vort fanetag er: folkeliv i frihed og tro.
Den Gud, som gav os landet og sproget og gav alt,
han findes i den gerning, hvortil folket blev kaldt!*

*D e n er det, vi vil løfte, vi mange og vi små,
i frygtløs kamp mod alle, som ej v i l l e forstå.
Begyndte som en susen i kornet sommerdag
og går nu alt som brusen gennem skovenes tag.«*

Og så kommer det fejende slutningsvers, hvor digtets *omkvæd* er den prægtige afslutning på den storartede opsang til frihedsfolket i Norden:

*»Det vokse vil til storm, førend nogen det véd af,
med torden i sin stemme over endeløst hav.
Et folk, som føler kaldet, er jordens største kraft,
for den må alting falde, det stå højt eller lavt.*

*For folkestyre
stå frem, stå frem!
For kirke, for skole,
for frihed.
Forløs, hvad som venter
i vintertåge,
i vanedvale, —
det venter på dig!
Stå frem, stå frem!«*

Utallige gange siden digtets offentliggørelse er det blevet sunget i Danmark, ikke mindst på vore højskoler. Man kommer straks i stemning, når man synger denne sang, der så stærkt giver udtryk for de følelser, man nærer over for en god sags fremståen og udvikling, fra modgangens dage til sejren er vundet. Da må selv de mest modvillige bøje sig for de nye tankers fremskridt og endelige overtag.

En forunderlig skøn stigning er der i digtet fra først til sidst, fra den spæde begyndelse til det fuldkomne gennembrud. *Naturens* vældige røster: kornets brusen, det stærke vejr i uendelige skoves trækrøner, Nordhavets bølgedrøn og vandbjergenes uophørlige torden har Bjørnson i skiftende udtryk og med stor digterisk kunst indføjet i sine vers, så man ser deres indhold for sig i billedet af Norges storslædede natur.

Stigningen fra kornets melodiske susen til skovens storm og havets tordenrøst — alt meddelt i nogle få vers — er det kun en stor digter givet at kunne fremføre i ord. Fuld af beundring læser og synger man Bjørnsons vers til *friheds-folket* i Norden. De har stedse deres særlige ærinde til os.

*

Bjørnsons personlighed og virke rakte vidt, og han gjorde indtryk på de forskellige mennesker. *Johannes V. Jensen* skrev engang på sine ældre dage i »Længsel efter Bjørnson« om den følelse, man kunne bære i sindet af savn, når man tænkte på denne digter, der så rigt havde næret vort fantasiliv, og hvis digtning havde præget vor personlige udvikling. Vi er mange, der helt kan slutte sig til den danske digters ord.

Det var Johannes V. Jensen, der ved Bjørnsons død i 1910 skrev det dyrebare vers:

*»Så læg ham da i Norges dale
ind under birkens blide løv;
han klædte fjeldet; lad ham tale
i løvspring over eget støv.
O, solopgang på bjergets sne —
ham skal du aldrig mere se.«*

Og da digteren *L. C. Nielsen* skrev sit »Mindespil« til Det kgl. Teaters mindeforestilling for Bjørnson, fik han lykke til at give udtryk for alles følelser. Han lader et ældre ægtepar, hr. og fru Arvik, tale dæmpet sammen om den bortgangne digter. Ind træder deres voksne datter, Gunda; hun kan ikke beherske sin sorg længere:

» *A r v i k :*

*Ja, Gunda, du kan græde,
det er din ungdoms ret.
Tautst må vi andre tabets skæbne friste,
og dog var det for os langt mer' at miste.
Ser du, uskadte hans digtning står,
din og al ungdoms arv i hundred år;
men for os gamle blev hans gernings virke
mer' end hans kunst.
Han hvælved' for os selve livets kirke,
hvor tidens orgel tonede mangfoldigt
og bar os, som vi trængte til at bæres.
Men nu i aften styrted' kirkerummet,
og orglet, lille Gunda, er forstummet.«*

Senere hedder det i mindespillet:

*»Men hvem har tændt i disse tusind hjem
og lokket vørliv frem af vintermørke?
Gå Norge rundt og spørg hos fattigst mand,
hos traktens bonde, fiskeren på fjorden,
hos sømandsgutten i den mindste havn,
ja, I kan spørge over hele Norden:
Hvem løfted' stærkest dig på sangens arme?
Og de vil nævne, alle som én, hans navn,
vældende takfyldt ud af hjertets varme.«*

Ja, endnu så mange år efter Bjørnsons overgang til evigheden kan man varme sit hjerte ved disse ord, der så umiddelbart giver udtryk for den følelse af tak, man til enhver tid bærer i sindet mod denne digter, der så rigt og varmt har glædet de nordiske folk, hvor hans navn ingensinde vil glemmes. Hans digtning tilhører også Danmark alle dage.

*»Hans rige sjæl har os forladt,
men er i Nordens lyse nat.«*

Lav æ skuld' gyvtes

Af *Inger Margrethe.* (A)

Et pa tre ughe fø æ skuld gyvtes kom æ hjem te fa'e o mo'e. De va it fo o sy ustye. De va øvestanden. De gæ jo e ledt raske no som i gammel dav. Min brukkjul haj læng væt færre, o min andavskjul haj æ sjæl sy' a blåt sandes.

Nej, de va fo nov helt andt, te æ kom hjem. Mo'e haj fått i e hoj te æ haj foglemt e køksen, o no vild hon læ mæ op egjen.

Hon haj da essen læ mæ o kogh innen æ bløv konferme'e, o æ haj da o væt u o tje'n. Men så kom æ å e højskoel, o ette de begynt æ å e sygh'hus. O sin troj min mo'e, te oldenting va væk, va h o n haj pott' ve mæl

Æ koght tarregrø o steght frekadelle, æ lavve snysk, o æ koght sopp' me bore syndas o davle klump, æ baght æfelkaghe te me'e ughe, o æ koght bore kål o kjafe fø æ mått' begynd o pynt e tå'et.

O de hele gik enle reghte gott. Æ troc, te min mo'e gik o vundre sæ, men hon soj it novve. Æ soj helle it novve. — Men ven end føst hæ læ o lø'es — o oldti væt von te o hø'e, så kan de jo it gå så ravgolt me e opskrøvt. i den jen haend o e ma'ske i den and'. Men æ soj it novve. End ska jo it væ snutte. O æ va jo helle it færre enå.

— — — Nej æ ska ligh' lov fo, te æ it va færre! En dav kegh' min mo'e så vest å mæ, o så kom de: »Rapp kyllinge, de kan do da vest it?« Nej, hvondt skuld æ kund de? Old e høns o e kyllinge fra e Vestemark haj da oldti væt bore rappe o utovn, ven di kom in a vo sto'dø.

»Nej«, soj æ, »rapp kyllinge kan æ it!« — »O æ fæ et da helle alde behov«, tænt æ. Men æ soj et it, fo end ska jo it væ snutte!

Fø de haj govn en hal stoend lå de sin to kanutte å e køghenbo'e o vint å mæ! O den støest grye stoj å e skåsten o dampe — —.

Te de da o kund blyv ve! Min foælde haj væt lærefolk i øve trerro å'e. Sjæl haj di alde haj lænd, o eligott bløvd di oldti ve o væ bynde. Lav vi va bøen, mått vi føst gå me ba'e ben, ven e køe haj kommen å e græjs. Fa'e ga e skoelbøen sommeferie, ven den fø'est buend haj slavv e rov fo. Sin begynt vi e skoel egjen, ven den si'st haj fåt e fok. Men vi fek fri en ugh egjen, ven e katøffelfejse haj bløvn gu'el. — O de va alde en bett foke't ve d e. Såndt kund di gott hæ bløvn ve. Old' e bø'en fra de gang hæ de govn gott i e løvne —!

Men no kund æ eligott it blyv gyvt urren te æ kund rapp' kyllinge!

O så gik de endda me e rappen! De va møje væ' me e utejn!

Æ stoj stæll e lette vette o tænt å oldt va æ haj læ å e operationsstue ue å e Kongevej. Så tov æ e knyv — o så begynt æ.

Æ tro'e nok, te æ fik de hele ue! Men æ fik o gaf å e gald' — o jovn i e saem kom min mo'e. Hon soj it jet jenneste o'e. Men hon kegh! — O så gik hon ligh ind te e telefon o bestælt to kyllinge me'e.

De va ba'e løjle, te æ it sjæl skuld u o fong em o! E øjs va jo sleffen. Men æ soj it novve. End ska jo it væ snutte, o æ va jo it færre enå!

Æ tænt bare å di tysk toldere. Di hæ oldti spue ette vost o egh', ven min mo'e hæ kommen te e græns. Di ka da o nok se, te hon e en buendkuhn.

Vi bløvd galt satt' a kyllinge. Vi fik et jo bore te unnen o nare i manne davv'. Men vi fik et eligott alde te dovve! E huend va glaj, o den ska end jo o tænk å!

Men i e melldav' haj vi et reghte glandt. Da sat' vi ve e jueltræ væ jenneste avten o sang brøllupssalme. Fo dem haj vi it fått' læ i e skoel! — Bore e knæppkaghe o e beggenørre haj vi righle av, o æ haj it behov o bagh fle'e æfelkaghe te nyåsavten. De va eligott møje æ haj øvestanden.

O e vinten fik en e'end. Nyåsdav skuld de væ. O min kjærest lighend en reghte de'en, lav han haj kommen i e køen klæ'. — Sin kø' vi av.

Lav vi kom te e so'end, kom æ i tænken å novve, som min mo'e it vest. Hon haj foglemt, te æ it kund flå rø'spætte.

De va et gang, te æ slässe me en løvend rø'spætt i me'e sto'end hjem i e vaskerum innen æ fik e bælle a en. Sint de gang haj æ oldti køjt sild ve e fiskemand. Di va da døe! De kund jo o sovt gå

an no! De va væ' lav æ va lild. Da kund e sild jo væ helt fofædle
døe, innen di kom u te vos! Men de e en and histori!

No satt æ bare de' å e baghesæ' i e bil o va så glaj fo oldt de æ
haj sluppen. O æ tot, te æ it kund væ oldjen me min glæ'j. Æ stælt
mæ fo, vondt old e rø'spætte svømme å en strif nend ynde e bro o
smield e ledt skjævt op te mæ — —!

»Do se så løkle ue«, soj min kjærest o tov min haend.

»De e æ o«, soj æ! Sin klem't han min haend, o sej' novve kund
æ jo it. —

Så begynt e klokke o ring', o vi gik ind i e kjerck —.

*Hvem der ikke ved og ved, at han ikke ved, kommer stadig
meget videre end den, der intet ved og ikke ved, at han ikke ved.*

(Af et gammelt ordsprog.)

*Jeg for min del tror, at sandheden om et betydeligt menneske
kun kan forøge hans betydning. Liv er bedre end legende.*

Carl Roos.

*A ser mig i stand til at oplyse, at forholdene indenfor land-
bruget har antaget en sådan karakter, at A kan sige, at det i
øjeblikket kun er ganske få landmænd, der kan tillade sig at
leve over evne.*

(Indlæg i en politisk diskussion.)

Kongsborg ved Slien

Af *Poul Kürstein.*

Kloge lystrejsende til Slesvig har god tid med. Så kan de hvile trætte ben mellem byvandring, museumstrav og rundgang i domkirken ved at tage en tur på Slien. Man kan oven i købet bruge en dag med vejr, som rejsende kalder dårligt. En dag med hvidlig himmel uden sol er næsten det bedste. Så er de side enge og de lave brinkers græs endnu grønnere. Men gråvejr og regn kan også bruges. Jeg mindes en dag, da vi gik gennem det smalle sund, det myge sund, Mysunde. Da plaskede regnen ned. Hvor var det festlig! En anden gang om aftenen, da vi sejlede mod Slesvig og var kommet ud i Store Bredning, gik den lille dampers lys ud. Så skulle kap-tajnen pludselig til at styre efter kompas. Det duer ikke i Store Bredning, for det snoede sejlløb er mærket med tøn-der. Bredderne er øde og uden bondehuses lys. Vi var midt i mørket, og Store Bredning havde ingen grænser. Det var som at være midt i oceanet. Ind mod Slesvig spærrer *Palørs* lange og lave enge, som ikke engang en kat kan se i mørke, og levner kun et sejlløb på knap 25 meter i overfladen og endnu mindre ved bunden. Vi ramte fejl én eller to gange, men vi fandt dog nåleøjlet og kom hjem.

Palør er «pæle-øret». Man mener, at det har noget at gøre med Hedeby-tidens forsvarsværker. Det er det første, man ser, når man sejler bort fra Slesvig. Dog ser man først det gamle Johannes kloster, fordum nonnekloster, nu adeligt frøkenkloster, skjule sig bag løv som en pæn gammel dame bag hat og slør, mens naboen, den prangende panserkaserne,

brammer. På Store Bredning får man lige et glimt af Louisenlund, Christian den Niendes barndomshjem, opkaldt efter hans bedstemor Louise, prinsesse til Danmark, og derfor kørte hun med seks heste, og bygget af hans morfar, landgrev Karl af Hessen, som måtte nøjes med fire, inden man drejer ind i Mysunde. Nu sætter »bedre« børns folk dem i kost og skole i det pæne hus. Ved Mysunde gav i 1864 Baller, Schow og Hertel prøjserne den samme undervisning i kanonens og riflens brug, som Krabbe og Dinesen gav de slesvigholstenske insurgenter i 1850.

Næste gang skibet lægger til er ved Kongsborg. »Königsburg« står der på skiltet, og ved siden af læses trusler om allehånde, hvis man lægger til med sejlbåde, eller går uden for den afmærkede vej. Det ser *meget* privat ud, og jeg har aldrig povet at angribe Kongsborg fra søsiden. Men da jeg fik besøg af Åke, vedtog vi at prøve på at berende borgen fra land.

Det viste sig at være næsten lige så svært, for at finde rundt i dette land, hvor levende hegn lukker for udsigten overalt, og hvor vejene kringler sig i de særeste bugter, er ikke nemt. Vi kom igennem landsbyer, som så ud som på landgrevens tid, men endelig sneg vi os over den dæmning, som er borgens eneste adgang fra land. Den er smal, og vi døjede med at anbringe folkevognen, men det gik, og så gik vi, da vi var to, trøstigt gennem borgeleddet ind på det private rekreativshjems grund trods slemme ord på tavler.

Det gik meget godt. En køkkenpige så lidt forvirret på os. Vi lod, som var hun ikke til, og kom forbi huset (prøjsisk romantik anno 1910) og ned til stranden og begyndte at finde volde og grave. Hvad la Cours og C. M. Smidts undersøgelser andet steds, Kalundborg, Søborg og Næsholm, viser, at man i 14. og 15. århundrede var mestre i at bruge vand, pløre og smattet ler til værn for borge, var ganske tydeligt her. Vi arbejdede os med møje og våde fødder indad, fulgte

volden gennem busk og krat og stod pludselig i en køkkenhave. Det gale ved det var, at der også stod en karl og gravede. Han gloede på os og spurgte, hvad vi i grunden ville. Ikke noget særligt, sagde jeg, kun kikke på de gamle volde. »Dass muss ich aber Frau Oberin melden«, sagde han. Ja, vi ville da ikke forstyrre. Jo, men fru'en skulle skam have besked, og så satte han kursen mod køkkendøren. Vi fulgte på parallel kurs og stilede mod hoveddøren. Tyren skal tages ved hornene, når den *skal* tages, og skal vi hilse på Frau Oberin, skal det være som *gæster* ved hoveddøren og ikke som tiggere. »Frisk mod, Åke, du har jo intet ondt bedrevet«. Åke kender Holberg.

Det varede lidt, inden hun kom, en majestætisk kvinde, ikke meget høj, heller ikke hverken tung eller tyk, men en udfoldelse af kraft og magt i beherskede former, kort sagt: barok, når den er bedst. Det gælder om at tage ordet først ved sådan en lejlighed. Åke var mit bedste aktiv, fordi han var længst borte fra og derfor mest interessant. Jeg forestillede ham først for damen og fortalte, at han var »Bibliotheksdirektor aus Schweden«, og det var både sandt og spændende, og så hvem jeg selv var, og at vi gerne ville se de gamle volde, men nødtigt ville forstyrre. Jeg så hende dybt og ærligt ind i øjnene, som var brune, alt imedens jeg fandt ud af, at hendes sorthårede type ikke hørte hjemme her på egnen, og hendes mål røbede da også, at hun var østfra. Men hun var venlig. Hun ville da gerne vide, hvem der løb omkring på grunden, og hun havde da ikke noget imod at vise os rundt. Ja, det var nu alt for galt, mente vi, men hun havde god tid, og så begyndte vi at kikke på voldene ud mod Slien igen.

Her begyndte hun at fortælle sagnene om den anden kong Erik, Erik Plovpenning. Holm-fiskerne har her fra gammel tid en fiskeplads, som hedder »Zum finstern Stern«, og det er stedet, siger sagnet, hvor Erik blev halshugget i sin uvens.

Kongsborg. Fra roemarken på bakken i forgrunden ser man ned over engen til den lille lund, som nu dolger borgen. Øen i Slien, Kidholm, kaldes også Badstue, næppe uden forbindelse med borgen.

Foto: Helmuth Schledermann

Lauge Gudmundssøns, vold. »Den dunkle stjerne«, det lyder af mørke, mord og uhygge, rigtig en godbid for Palle Lauring, som han dog har overset. Men det skal være en folkeforklaring af munkelatinisk »Finis terrac«, »lands ende«, som også optræder i sagnene som et enebo for en munk, som gav troens trøst og sidste olie til den usæle konge, som just ved sin bratdød blev både salig og hellig, »Guds kære ven«. Man kan læse ordene på hvælvingen i Ringsted.

Hun kunne ikke sagnene særligt godt, hvad der heller ikke var at vente, men det gjorde ikke noget. Vi kom hele vejen rundt og fik et glimrende overblik over hele anlægget. Vi så volden mod landsiden og så, hvordan kong Eriks ingeniører genialt har skåret det naturlige næs af ved en kunstig grav, som nu ligger hen som en dejlig eng. Den har ikke været særlig dyb, men nøjagtig så lavvandet, at man ikke kunne bruge både. Ikke vandet, men pløre og lerælte en fod under vandspejlet har værnet borgen mod fodfolk og ryttere. Gra-

ven er bred nok til at holde blider og slynger på passende afstand. Den gamle dæmning har ingen været glad ved at komme ad uden forlov, så længe der var skytter på borgen. En jernbolt fra en armbrøst flækker hovedet på en mand. Det kan man se i Visby. Der har også været blider på borgen og kanoner muligvis også.

Vi spurgte nemlig, om der havde været gravet på borgens grund, men det havde der ikke. Kun da de lagde nogle strømledninger ned, havde de fundet forskellige ting. Om vi havde lyst til at se dem? Om vi havde! Vi kom ind på trappen, hvor de lå, sagerne, blandt dem to stenugler. Blider og valslynger tager stenene, som de er. Kanoner vil helst have dem runde. Kong Erik havde en kanon med, da han trængte holstenerne på Gottorp. Det er ikke udelukket, at der har været ildvåben på Kongsborg.

En mærkelig jerntingest faldt i øjnene. Fruen mente, at det var en hestesko, men den var så mægtig, at ikke engang en belgier, ja, end ikke en shire-hest kunne dække den med hoven. Heller ikke formen stillede os tilfreds. Selv om hesten var stor nok, kunne den umuligt gå med sådan et frem-springende jern på hoven. Sagen lod os ikke i ro, før end Åke senere sendte et brev med gådens løsning hentet fra svenske kalkmalerier: jernskoning til en træspade.

Spaden har alle dage været krigsfolks gode ven. Særlig var den kong Eriks fælle. Han formelig gravede sig ind på holstenerne langs med Slien. De sad i Sønderjyllands hjerte, på det faste Gottorp. Kunne han få den borg, var Sønderjylland hans, for Flensborg med Flensborghus og hele hertugdømmet var i hans vold undtagen friserne. Hans spader og skovle byggede Svaneborg overfor Arnæs, og på selve Arnæs, som da var en ø i Slien, skal han have bygget borg, der hvor kirken står. Det er samme slags anlæg som dette: lange firkanter med en snæver dæmning over til landet. Længere inde ad Slien kom Lindå og Kongsborg, og nord for den og

Mysunde, hvor vejen krydser Vedelsbækken ved Langsøens østre ende, byggede han Vedelspang. Der har man fundet et af de ældste hånd-ildvåben, som kendes, Vedelspang-bøssen, som findes på Tøjhuset. (I Istedslaget havde slesvigholstenerne befæstet stedet. Oberst Krabbe hindrede dem i at bryde ud). Mod friserne byggede han Friserborg, hvor vejen fra Slesvig mod Husum går over Trejåen. Og endelig byggede han, før at skille Gottorp fra Slesvig by, Avindsborg på Hestebjerget inden for Gottorps synsvidde,. Det sidste anlæg kan tydeligt ses på skyttegildets plads, en aflang firkant, dannet af dobbelte volde og grave.

Han kom fra Pommern, kong Erik, men i Margrethe Valdemarsdatters ledebånd blev han så dansk som nogen, med større vilje til rigets vel end mange i rigsrådet. Han var sejt og udholdende. Han brugte spaden, og han brugte sig selv. Han ejede ikke samme djævelske kløgt som fostermøderen, og han havde ikke heldet med sig, men han havde fortjent en bedre skæbne end at ende som sørøver på Gulland, denne konge så djærv og dansk som nogen.

Hans fjender, de frie frisere og de våbenduelige holstenerne, vristede borgene fra ham, først Friserborg, så Avindsborg, men Kongsborg holdt mod holstenerne, selv om de berendte den med deres egen og nordtyske fyrsters vældige hærmagt. Kongsborg blev først rømmet ved en våbenhvile.

Om der har stået et svært tårn i midten af tegl, ved man ikke så nøje, før man får gravet. Borgens korte levetid taler imod. Men der kan have været et af træ. Bueskytterne skulle helst højt op.

Til afsked viste borgfruen os sine hunde. De var sorte og meget store, men de kluntede og bamsede bevægelser viste dog, at det var hvalpe. Men vi blev dog ikke så lidt forundrede, da hun sagde, at det var de små. Så ville vi da gerne se dem, som hun kaldte de *store*. Det fik vi også lov til. Vi har jo alle lært digtet om bondesønnen Hans, og så tør man

jo ikke fortælle om store hunde. Disse *var* så store som kalve, sødmælkskalve, lidt vel kortbenede sødmælkskalve, for de ragede ikke så mægtigt i højden, men drøjden! De var dybe i bringen. Hvor meget de vejede, mærkede Åke, jeg *så det*. *Kun den mindste, tæven, fik lov at komme ud af hundegården*. Hannen turde selv den myndige borgfrue ikke slippe løs. Men da den skulle ind igen, tæven, ville den ikke, og Åke begyndte at skubbe bagpå. Han orkede ikke at rokke den en tomme, før den frivilligt gik ind til sin mave. Sikke tandsæt, sikke kæbeknogler. Det var næsten et bjørnebid!

Åke og jeg har fælles glæde af middelalderborge og gamle sager. Vi husker kong Eriks spadese og griner henrykt, når vi mindes Åkes forsøg på at skubbe en Newfoundland-tæve. Men vi har det ikke så godt, når vi tænker på, at det lige så vel kunne være sket, at hundene var *løse!*

Nationer er knapt nok begyndt at have en virkelig moral. De er ikke stort mere end en samling rovdyr.

Fridtjof Nansen.

Historieskrivning er mere end nogen anden kunst erindringens datter. Den er menneskeåndens indsigelse mod endelighed og død, dens dristige forsøg på at redde det bedste fra forglemmelse.

Troels Lund.

F. Kammerherreinden på Favrvrågård

Kammerherreinden på Favrvrågård —

Af Ole Bech.

Følger man den gamle stiftsvej mellem Kolding og Haderslev, passerer man gennem porten til den gamle Tyrstrup præstegård med dens 300-årige bullade for derpå gennem skoven Smedeholm at nå til et ejendommeligt anlæg, som bærer navnet »Christinero«. Her, hvor vegetationen nu uhindret breder sig, holdt den sagnospundne kammerherreinde fra den nærliggende Favrvrågård af at færdes, og her fandt hun sit sidste hvilested.

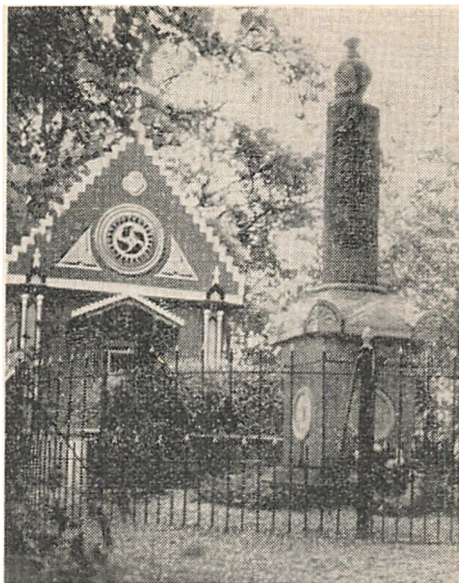
Kun sjældent træffer man mennesker i den fredfyldte lund, men mindet om fru Christines godgørelse værnes der endnu om i Christiansfeld, hvis røde tage og Brødrømenighedens kirketårn skimtes fra »Christinero«. I menighedens museumssamling findes en række genstande, som har tilhørt kammerherreinden, bl. a. hendes portechaise, bærestolen, i hvilken hun lod sig bære omkring, fysisk svag som hun alle sine dage var.

Hvordan kammerherreinden har set ud, ved man ikke med bestemthed. En række værdifulde billeder fra Favrvrågård opbevares i Christiansfeld, men intet portræt af hende selv er bevaret. En mand, som har kendt fru Christine Friedericke, skildrer hende som en lille kvinde, uanselig af vækst og med et ansigt vansiret af koppe-ar. Alligevel kunne det i en vis forstand kaldes et smukt ansigt, følger han til. Der var en stille vemod udbredt over det. Dog havde det smertelige i hendes træk intet pinligt eller fortærende over sig, men var mildnet af et fromt og venligt udtryk, som havde hun allerede overvundet sin uhyre sorg og fundet sin tabte ungdomsglæde i en eneste stor tanke, der burde virkeliggøres, inden hun forlod denne jord. — Hendes klædedragt var mørk uden prydelse, og hun så gerne, at også hendes omgivelser beflittede sig på simpelhed i deres udvortes. Dog kunne hun undertiden, som af vanvare, iføre sig én af de mange rige dragter af silke og fløjl, som hun opbevarede fra sine lykkeligere tider, og det morede hende synligt, når tjenerskabet da viste tegn på stor overraskelse.

*

Christine Friedericke von Holstein fødtes 6. januar 1741 og døde på Favrvrågård 17. juni 1812. I en ung alder indgik hun ægteskab med sin fætter, kammerherre Christian Friedrich von Holstein til Favrvrågård, og med brylluppet tog en næsten endeløs række af lidelser sin begyndelse. Der er næppe tvivl om, at forbindelsen var et fornuftsbegrundet parti, dikteret af fætterens interesse i Christine Friederickes betydelige formue. På den anden side tyder en del på, at hun til det sidste har nærret en dyb og inderlig kærlighed til sin ægtefælle — dennes mange dårlige egenskaber til trods.

Slægten von Holstein hører hjemme i Mecklenburg, og både kammerherren på Favrvrågård og hans gemalinde hørte til linien von Möllenhagen. Deres bedstefar var Johan

Gravstedet i »Christineroe«

Georg von Holstein, en tid amtmand i Tønder og i årene 1712—30 dansk statsminister. En søn af ham var minister Johan Ludw. von Holstein til Ledreborg. Amtmanden i Tønder havde elleve børn, deriblandt Carl (1700—1763) og Friedrich Wilhelm (1703—1767), far til henholdsvis Chr. Friedrich og Christine Friedericke.

Sagnet har spundet flittigt omkring de to på Favrvrågård og deres ulykkelige ægteskab. Kammerherren synes at have været en temmelig vidtløftig herre med udtalt hang til drik og kvinder. Kun med lange mellemrum nærmede han sig Favrvrågård og da altid i det ærinde at slå sin hustru for penge. Overleveringen vil vide, at han gennem årene vandt betydelige summer fra fru Christine ved at spille falsk, idet kortbordet blev placeret således, at han ved hjælp af et spejl kunne kigge sin kone i kortene. Hans ødselhed var så

stor, at han under et besøg ved hoffet i København skal have ladet sine køreheste beslå med sølvsko, hvilket skaffede ham en kongelig røffel og forbud mod liere at vise sig i hovedstaden. Under ét af sine besøg hjemme forså han sig på fruens kammerpige, og da pigens forlovede gjorde indvendinger, blev han dræbt af kammerherren. Hr. von Holstein skal endog have ladet liget ligge tre dage på gårdspladsen, før det blev begravet, hævdes det.

I 1904 udkom i København en lille bog »Skyggen fra Favrvråhof«, med undertitlen »Samlet og indrammet i Christiansfeld af Dagmar Classen-Schmidth«. Bogen, som i meget fri form handler om ægteparret von Holstein, har som hovedmotiv synden, som nedarves fra slægtled til slægtled. »Skyggen fra Favrvråhof« skal ikke tages for mere end et forsøg på ud fra visse historiske træk at spinde en underholdende ende med en fornuftsbetonet morale.

Hvorom alling er, så har kammerherreinden utvivlsomt følt sin gemals udskejelser som en forsmædelse, og en letelse må det have været, at von Holstein i en tidlig alder forlod denne verden. Fruen på Favrvrågård kunne herefter helt hellige sig sine åndelige sysler, og hun sympatiserede stærkt med Brødremenigheden, som i begyndelsen af 1770'erne begyndte opførelsen af Christiansfeld.

Det portræt, som ovenfor er tegnet af kammerherreinden, skyldes den Tyrstrup-degn, M. J. Hansen, som i slutningen af forrige århundrede nedskrev, hvad han havde hørt fortælle af en gammel mand på egnen, Chr. Bryde, født 1794. Bryde havde som dreng tjent på Favrvrågård under kammerherreinde von Holstein og fik senere en ejendom nær Tårning Mølle. Han blev iøvrigt 100 år gammel.

Bryde skildrer, hvordan fru Christine nær Favrvrågård lod anlægge en lille lund, hvis lige man skulle lede længe efter. Her kunne man f. eks. møde en i hele omegnen meget

*En græsk inspireret
pavillon i mindelunden*

omtalt eremit, en rædsel for kvinder og børn, som gæstede hans bolig. Eremiten var en stor dukke, som slumrede på sit leje, men så snart en besøgende åbnede hans dør, for han op og udbredte armene for at omfavne den indtrædende. Andre steder i lystanlægget fandtes lignende snurrepiberier. Højt oppe i et træ var bygget et lysthus, hvorfra man havde en herlig udsigt over egnen, og skjult mellem træerne lå miniature-bygninger af træ, hvoraf en enkelt endnu står, og hvis forbillede tydeligvis er hentet i det antikke Grækenland. I husene hang spejle og billeder, og ved bredden af det store, cirkulære springvand, som også er bevaret, var lavet en lille vandmølle, hvor udstoppede figurer trak en sav. Ved dammens afløb var gravet en kanal. Her sejlede smukt fremstillede skibsmodeller.

I disse særprægede omgivelser færdedes kammerherreinden gerne. Ofte gik hun eller lod sig bære ad alléen fra Favrvrågård ned til den lille lund, som hun kaldte »Mine tanker«, og hvor hun tilbragte mange timer i stille medita-

tion. Hendes ulykkelige skæbne havde gjort hende dybt religiøs, og hun var en flittig gæst i Tyrstrup Kirke, hvor hun fra sin lukkede stol tæt ved orglet, uset af menigheden, deltog i gudstjenesten.

Kammerherreinden beboede det såkaldte »gamle hus« på Favrvrågård. En ny bygning, hun lod opføre kort før sin død, tog hun aldrig i brug, fordi en arbejder under opførelsen var faldet ned og havde slået sig ihjel. I sine sidste år var fru Christine stærkt plaget af sygdom og måtte lade sig transportere ned til »Mine tanker«. En gammel tjener ledsagede hende, men kammerherreinden fandt altid et påskud til at blive ene med sine tanker.

*

I sit testamente, som oprettedes 26. maj 1812, befalede fru von Holstein, at hendes afsjælede legeme uden pragt skulle stedes til hvile i »Mine tanker«. Yderst gavmildt betænkte hun sine folk på gården, og det samme var tilfældet med Tyrstrup-præsten. I sognet indrettedes efter hendes vilje et hjem for de fattige gamle, Christine-Friedericke-stiftelsen ved den gamle kongevej øst for den nuværende Tyrstrup Kirke, og desuden testamenterede hun en større sum til oprettelse af et sygehus for Haderslev amt. I dag fortæller en tavle ved indgangen til Haderslev Amtssygehus, at kammerherreinden fra Favrvrågård er hospitalets stifter. Også Brødremenigheden havde hun tænkt på. Den arvede gården med dens betydelige jordtilliggender.

Det er sandsynligst, at fruen til Favrvrågård har fået sin vilje opfyldt og er blevet gravsat i den lille lund nær gården. Det er blevet hævdet, at hun har fundet sit sidste hvilested i Lybæk, men bevis herfor har ikke kunnet føres. I den ende af anlægget, som vender mod Favrvrågård-alléen, kan man se et lille træ-kapel, bag hvis vinduer man skimter Thorvaldsens Kristus-figur fra Frue Kirke. Man vil vide, at der

tidligere fra kapellet har været nedgang til selve gravkammeret under højen, foran hvilken står en marmorstøtte, rejst af Brødremenigheden til minde om dens velgører. Den taknemmelighed, man nærede for kammerherreinden, fandt udtryk i disse linjer:

»Stille som hendes sind var hendes vandel,
trofast og fromt var hendes hjerte,
hendes liv var veldåd.
De fattige var hendes børn,
og ledsaget af deres velsignelser og tårer
vandrede hun hjem til Gud.«

Rationalismen undergraver troen og dermed også virkeligheden. Vi fik det kontrapunktiske menneske. Rationalismen er en gift, som trængte ind i den europæiske menneskehed, i ryggraden af den nye tid. De senere århundreders hele historie er bevidst eller ubevidst en kamp mod denne gift.

Egon Friedell.

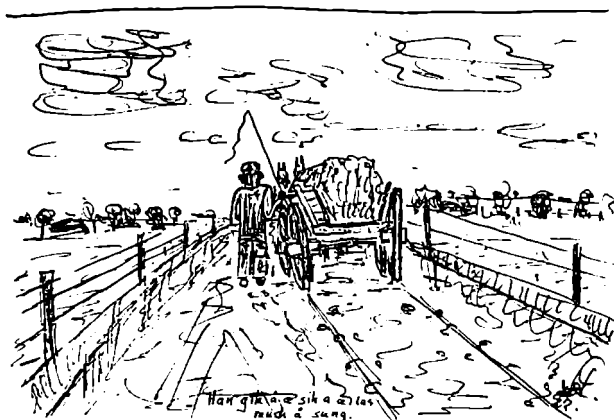
Før i tiden var det præsterne, der administrerede moralen. Nu er det blevet politikerne. Den er ikke bleven bedre af det.

Johannes Hohlenberg.

Mit modersmåls genius har så meget af det franske sprogs lethed og det tyskes vældige kraft, at man skulle tro, samme var et foster af begges forening.

Jens Baggesen.

ANLUNS

Af Sigfred Andresen. (1)

Æ børn haj traffelt mæ å kom fra æ skol. De skuld hjen te æ unnen. Javnt da di kom om æ hjørn vé æ krème, kom Hans Pete åh sin trehjul. »Heil Hillæ«, sø Heinrich. — »Hold din snut, din tumbe knejt!« — Hans Pete sø en hel masse méæ, men det vå lisom en lårn, dæ flæue a, en kunj injt sorn richte hææ det sihst.

Hans Pete vå jen a den slaus, dæ injt vihl find sæ i det heileri. Hva skuld sorn naue pjat te. No haj han levet i tachtentig år å oltins haj det gavn ornle te, sorn som det hæsset sæ. Han sø godav te folk, — å så haj han sin tobak. Ja, det bæst vå naue godt uækrads. Fra den lång pihf kom det, dæ vå richte safte. Det vå naue, dæ smagt. Han haj injt hunneåælle, men ælle skrevn å sin hag, vinne han kom køern å sin trehjul. Æ dreng' de vist, te han å godt kunj tol en dram. Ja, dæ blev sø, te han druk sprit, vinne han injt kunj få anjt. Det vå nok dæfå, han injt rigte kunj gå å måt køæ å sin trehjul.

Enle vå de rejt få ham, æ børn. Han skældt sorn uæ å snakket så mærkle mæ sæ sjæll. Ja, han vå anluns, å så skuld han drilles. Han kunj jo åjnt kom ætte dem. — »Heil Hitlæ!« — Det vå Sivert, den størst a æ hjuledreng', dæ skuld ha Hans Pete i æ fart. Å han skældt uæ. — Men æ dreng høæ ham injt. Han gik mæ en mærkle smag i æ mund. Han vå helt skidt tepas ve å haj sø det.

»I ska stræv å hjem, I fræ pandkage æ dav«, sø æ lång post, da han køæ fåbi å æ hjul. — Å så rænd de, æ træsk slau hårdt æmoæ æ skasé.

Et par dav ætte vå dæ fahnenparade i æ skol. Så stau de oll dæ mæ æ arm i æ væh å sung. Men æ hjuledreng' ladt æ arm hæng å sung injt mæ. No heilet han injt, Sivert. De haj fåt å véæ hjem, te det injt gøst behov, å så ladt de væh. — No vå de anluns å mærkle — å lidt rejt. Jen kunj jo injt véæ, hva de store kunj find å. — Men la væh å grin kunj de åjnt, få dæ stau æ fräulein mæ hind krum fingær. Det så uæ, som om hun haj griffen en gråspe å no heilet mæ tommeltot å pechfingær. Næste gång, dæ vå parade, vå det blevn en vits. Hæ do fangt gråspe?« — »Nej! Men se kun å Fräulein, hun hæ fåt jen«. Å hun stau dæ mæ hyhelle gesigt å sung åh de sang', dæ vå salme få hind, men æ knejte grin å æ piche fnøs.

Så va det blevn april. Sivert vå blevn ahøæ å begynjt som knejt vé Andres Kolonist. En morn skuld de køæ much. Det vå en sæh morn. Andres gik å vå så merkle. »Dæ hæ væt sorn spektåkel æ nat«, sø han. Æ melitæ haj køæ mæ auto å motoæ-hjul. »Ja, jen æ køæ i æ grau ove ve Nike, men de hæ da fåt den op ægen«. I æ luft haj det brummet. Det haj væt helt ugemytle. Hva olt det skuld te, vist han ånjt, men no haj de sø i æ radio, te æ melitæ haj besåt Danmark.

.E spektåkel fra om nat vå holn op, kun æ spor å æ vej fåtohl, te dæ haj væt anjne som davle folk unnevejs. Men alle æ dæ blevn køæ much som den morn. Andres sø injt myæ. Han vå gal — å kjæv. Han lajt much. så det battet. Sivert kunj mærk

det. Han vå ung å haj søvn rolle om nat, men no vå han injt rolle. Han haj det sorn som Andres. Godt gal vå han. Han skuld ha luft å så sung han. Han gik å æ sih a æ las much å sung, så oll dæ vihl høæ kunj høæ »Sorgløs kan vi ej synge dit navn, Danmark« å anjne a de sang han haj læ i æ dansk skol å hjem væ far å moæ. De sihist år haj han injt meæ gaun i tysk skol, å haj injt meæ tøst væ mæ te det heileri. Han haj no i ro læ å hol a sin hjemmem åh en an manéæ, å dæfå vå han så kjæv den dav å manne gång dæ ætte, vinne de anjne råft hurra å så glaj uæ.

Han havde et af den slags typisk engelske ansigter, som man blot behøver at se én gang for aldrig at kunne huske det.

Sidney Smith.

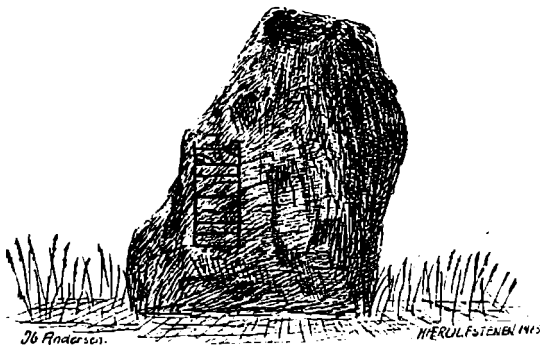
Hvis vi i det fjerne hører fortalt om en stor by, hvor en eller anden stor mand har levet, forestiller vi os uvilkaarligt ham som midtpunkt for byen, hvis tage endog bestrødes af hans berømmelse.

Heinrich Heine.

Du kender ikke en mand, før du både ved, hvad han tænker, hvad han skal til at tænke, og hvad han aldrig i evighed formår at tænke.

Sigurd Hoel.

(D) Den gamle Hærvej

Tekst og illustration af *Ib Andersen.*

*Oksevej, Hærvej, Kongevej hed du,
pilgrimme har dig for Romavej kaldt.
Hvad vore fædre virkede, ved du:
Derom har tyst dine gravhøje talt.*

*Jellingehøje, tusindårsminde,
runer står tæt over stenkæmpers form.
Næppe mer værdig en gravsten man finde
end Harald Blaatands for Thyra og Gorm.*

*Træskårne guder, stive i masken,
brændtes i egne offerbøls glød.
Kristendoms kirker rejstes på asken,
lover det evige liv efter død.*

*Siden langs oldvejen klokkerne ringe,
tanker til »Ave Maria« blev stemt.
Hellige kilder bag lyngbakker springe,
lægende kræfter i vældet var gemt.*

*Tynget af anger pilgrimme vandre
vejen mod syd for at knæle i Rom.
Ene de started, mødtes med andre,
ja, helt fra Norge og Island de kom.*

*Tiggeren traved ene og ringe,
solen ham brændte på kosten af uld.
Adelsmænd fulgte konger til tinge,
solstråler blinkede i harnisk og guld.*

*Rytter ved aften løsned i balgen
sværdet, at væрге for sig og sin hest.
Stimand og røver dingled i galgen
som silhouetter mod himlen i vest.*

*Posten på vej med segltunge breve
skiftede hesten i Skodborghus kro.
Alle ham kendte, bonde og greve,
lige fra Viborg til Immervad bro.*

*Fremmede hære fejde og hærge,
knap nok man vidste, om landet var dansk.
Lejede knægte bande og sværge
både på plattysk, på polsk og på spansk.*

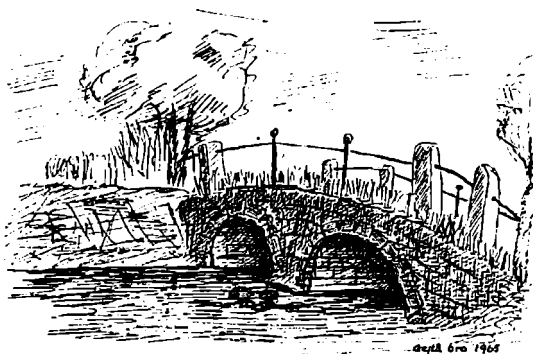
*Fristende fandt man Hærvejen åben,
troede så let var erobringen gjort.
Jyderne greb dog hver gang til våben:
Jyden har altid fulgt gæsten til port!*

*Hornede okseis brogede hjerne
stimle mod grænsen, hvor køberen bor.
Prangerens håndslag altid skal vende
lige så godt som det nedskrevne ord.*

— — —

*Ulvne tude henover hede.
Snedriver dække de slyngede spor.
Fuglene fryse, kronhjorte lede
efter lidt mos på den frostblæste jord.*

*Oksevej, Hærvej, Kongevej hed du,
pilgrimme har dig for Romavej kaldt.
Så blev du svigtet, glemselen led du.
Nu bli'r igen om Europavej talt!*

Jeg er en urtepotte, men ikke helt almindelig, for jeg er glaseret. Det har jeg da hørt, at man siger, og jeg ser det da også selv, når jeg står her i vindueskarmen mellem alle disse lerpotter. Ja og så har jeg løvehoveder i siderne, der skinner som det pure guld, og på de to andre sider blomsterbuketter med de nysseligste blomster, røde, blå og bronze, og så det allerfineste: en guldkant foroven! Ja, lidt mere end almindelig synes jeg da at være. Jeg blev for ca. 70 år siden købt af en lille lyshåret dreng og givet til bedstemor i anledning af hendes 60 års fødselsdag. Og gaven var værdsat, men det var nu nok ikke mindst for bedstemors yndlings egen skyld. Der stod jeg så i bedstemors vindueskarm med en hvid alpeviol, hvis blomster, som bedstefar udtrykte det, havde røde næser. Jeg syntes jo selv, at min blomst var den pæneste, for vi havde halvtreds blomster, min alpeviol og jeg, mens geranien kun havde små uanselige blomster, og pelargonien — ja det ved man da — den er så vulgær, der var nok en flittig Lise, der søgte at konkurrere med os — men den var da kun i en lerpotte.

Nå, tiden gik, drengen havde kikket på mig og min Alpeviol indtil det blev vinter med slædeføre og andet interessant både uden- og indendørs. Det blev en kold vinter,

Bedste tålte ikke kulden, hun blev syg og kom sig ikke mere. Jeg blev flyttet ind på en gård, og nu kunne drengen da stadigvæk se mig, og han og jeg hviskede sammen om bedstemor. Her var mange blomster og mange pletter, men jeg tør vel nok sige, at jeg var den pæneste. Dog var jeg ikke altid ligegodt tilfreds med mine blomster, vi savnede bedstemor! Lige varsomt blev jeg heller ikke altid behandlet. En dag fik jeg sågar en sprække, jeg græd, så der sivede vand ud i vindueskarmen. Men minsandten, om der ikke en dag kom en mand med et lille køretøj, jeg antog ham for en skærslipper, han tog mig, til min rædsel, med ud, og jeg tænkte, at nu var mine dage da talte, men så viste det sig, at det var en klinkemand. Han borede huller i mig, og det gjorde væmmelig ondt, stak så ståltråd gennem hullerne, og kittede det hele efter, nok så nydeligt, og nu var jeg hel igen; og da reparationen var foretaget midt i den ene af mine blomsterbuketter, sås det hele ikke så meget.

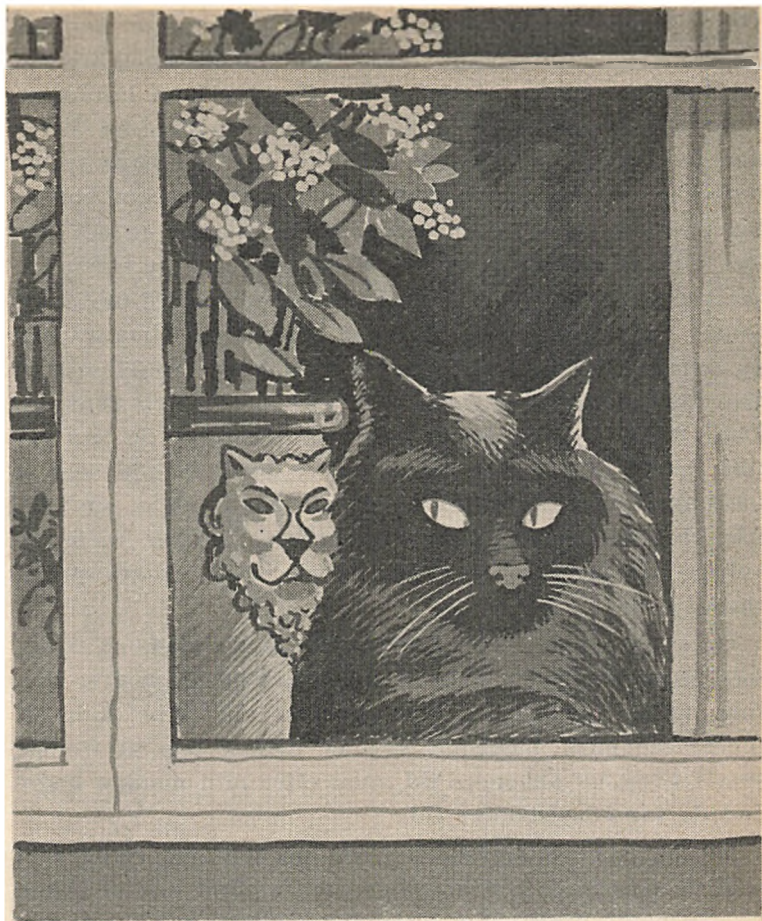
Tiden gik videre, den lille dreng blev en stor dreng, han blev forlovet, og han blev gift. Mor brød sig ikke så meget om mig. Den unge svigerdatter ville gerne have mig til at pynte med i det unge hjem, jeg blev altså på min gamle plads, der hvor jeg følger så godt med i familiens liv. Og tænk, vi fik en lille dreng. Jeg syntes jo nok, Else gav sig lidt for meget af med ham, hun glemte næsten mig, jeg forstod hende ikke på det punkt — han var jo ikke engang glaseret, langt mindre kunne han fremvise guld og blomster. Nej, hun var nu blevet underlig uforstandig. Nå, jeg passede mine blomster, og jeg græd ikke mere, og jeg havde som sagt også nok at passe. Nu, hvor der lå sne i haven, havde jeg også fuglebrædtet at holde øje med, og der syntes jeg jo nok at solsorterne dominerede, dog mejserne var de ikke i stand til at jage bort, de hænger fast i deres små tæer og hakker i talgklumpen, og der kan den tykke

solsort slet ikke hænge fast og er nok også for ugidelig til det, den delikaterer sig med de fraserterede æbler.

Jeg skuttede mig til og påskønnede den dejlige varme her i stuen, og jeg må rigtignok tænke: hvad er en fugl ved siden af en glaseret pyntepotte? Ja, jeg spørger bare! Jeg havde kun een bekymring, og det var den dreng; hvad lignede det, at hun, når hun havde ham godt indpakket, og han havde sovet ca. 3 timer, så pakkede ham op igen, og i igen, og sådan blev hun ved. Man forstår jo så nok, at jeg følte mig tilsidesat. Man vidste jo heller aldrig, hvordan han ville udvikle sig, for jeg har altid været stabil helt igennem, hverken mere eller mindre! Menneskene derimod forandrer sig: først er de små, som vores lille »tidsfordriv« var det, så vokser de til de er store som andre mennesker, siden bliver de ikke så pæne, man kalder det at ældes. Sådan er det ikke med mig, jeg har altid været som jeg er.

Men det var den dreng, vi kom fra, tænk hvis han nu, mens han voksede, fik store hænder og fandt på at ville dreje mig, og se mine blomster, hvad kunne der så ikke ske? Ja, jeg spørger bare! Der har De altså min bekymring som den var, jeg havde det ligesom på fornemmelsen, at det ikke ville gå godt, men jeg havde nær sagt: heldigvis kan da også jeg tage fejl!

Og nu ligger al denne min bekymring langt tilbage i tiden, og det er mange år siden, jeg fra en støvet hylde kom ind i min pæne familie, så de har da en vis pligt til at værne om mig, mig der altid kun har glædet dem. Men sådan en lille purk er nu heller ikke et rigtigt menneske. Forstand tror jeg ihvertfald ikke, han har; og det har jeg lagt mærke til, at det er de folk, som mangler fornuft, at man skal vogte sig for. Nå, nu syntes jeg næsten, jeg hører ham igen, mon jeg skulle være ved at blive gammel? Sludder, tænker jeg og ryster lidt med mine blomster. Og iøvrigt har jeg tid til at vente og vil gerne vente og se,

— og jeg står stadigvæk her, og nu har jeg rigtig fået selskab...

hvad tiden måtte bringe mig og min familie. Og jeg blev hørt, tiden har ikke stået stille, jeg kan regne ud, at der vel er gået en 25-26 år, siden vor dreng blev pakket op og i, i en uendelighed. Jeg har haft min gode og rolige tid, men så syntes jeg jo nok, menneskene blev så urolige. Jeg

vidste jo nok, at far havde været med i krigen, da han var yngre; det kunne vel da ikke være sådan noget, hvilket jeg forstår er noget meget slemt. En dag kom løsningen. Vores dreng ville forloves! Nå, mine bekymringer for, hvordan han skulle udvikle sig, som jeg havde i hans spæde barndom, kunne jeg nu godt have sparet mig, for han er lige så solid, som jeg er stabil, og det vil sige en del. Nå, han ville altså forloves, blev det og blev gift, og i den tid, der var mellem forlovelse og giftermål, gjorde jeg mig mine tanker om fremtiden. Nå, hvis jeg ikke kunne blive stående på min plads, så ville Else, som altid havde været så god, nok tage mig med til hendes mindre stuer. Men tænk så: Den Dreng, som jeg havde været så angst for, da han var lille, han bad sin mor om at måtte beholde mig som et kært minde om alle de historier, han havde digtet om mig, når vi holdt middagstime i hinandens selskab, mens de voksne sov. Og Else, som altid havde været så elskværdig, sagde ja.

Og så er jeg da stadig her på min gamle plads og nyder solskinnet udefra og lykken indefra, kærlige fingre, som folk kalder grønne, hvilket jeg nu slet ikke kan se, pusler om mine blomster, som er næsten lige så frodige som i Elses og oldemors tid, men efter min mening bedre end de var i bedstemors tid.

Og jeg står stadigvæk her, og nu har jeg rigtig fået selskab af to små krøllede piger, lyse af sind som af skind, de synger de sange, som bedstefar lærer dem — men min gamle angst melder sig igen; katten Blis, som begge piger helst vil holde i favnen på cengang, vil helst hoppe fra dem og op på sin yndlingsplads i solstriben i vindueskarmen, og jeg bæver, når tyve små fingre griber efter den. Nej, den vil allerhelst ligge så stille, som jeg da også synes må være det dejligste, den ligger med det ene øje på klem, for rigtig at kunne se hvor tæt spurvene er ved vinduet,

men det ynder jeg nu ikke, for sæt at den sprang op og væltede mig, fordi den troede at kunne fange en spurv. Jeg tænker: »Lad hellere den fugl flyve!«

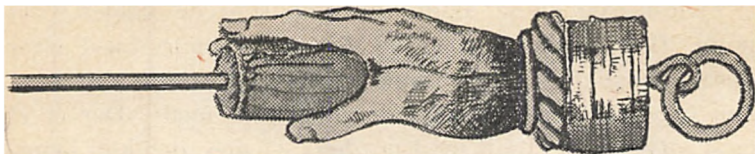
Tvillingerne er så glade for mig, som de kalder Fars potte. Den er da min, siger Merete, nej min fars! siger Berete. Forliges nu i to små solskinspiger, den der først kan lære at synge en sang, der begynder med: »Der er et land, dets sted er højt mod norden« — den, der kan synge hele sangen, må have urlepotten det år, næste fødselsdag får så den anden den et år, og sådan ejer vi den alle sammen! Jeg tænker: jeg vil nu også helst blive her, hvor jeg har det så dejligt, og nu tilmed har fået en blomst, som lilleemor kalder azalca, noget så yndigt har jeg ikke før set. Nej, her er jeg, og her bliver jeg, bekymringer for fremtiden bør en Guds skabning ikke have, for skal man have bekymringer for det, der var, og for det, der synes at være, og for det, der muligvis kan komme — nej det er for indviklet for min glasur. Derfor beslutter jeg bare at stå, hvor jeg altid har stået.

Suggestionen er for verdenskrigen blevet en faktor af uanet omfang, en faktor, der bidrog til krigens årsag og har været af stor betydning for dens fortsættelse. Uden suggestion ville det ikke være lykkedes magterne at påvirke de folkevalgte repræsentanter og de bag dem stående masser.

L. Loewenfeld.

ELFENBENS HÅNDEN

„DEN TAPRE SKRÆDDER“S TALISMAN.

Af Ejnar Hjordt.

Nedenstående er et kapitel af en slægts-kronike. Det er skuespilleren og lutsangeren Ejnar Hjordt, som her fortæller om sin farfar, der deltog i krigen 1864 som korporal. — I over 40 år har forfatteren gang på gang gæstet Sønderjylland og Sydslesvig og vundet mange venner i grænselandet, som forhåbentlig vil glædes ved at læse disse mindermer.

Uvejrsskyerne samlede sig mere og mere truende mod syd. Og snart gik det slag i slag. I begyndelsen af november 1863 blev farfar indkaldt og blev straks korporal. - »Dengang han drog afsted«, flyttede farmor hjem til sine forældre med den nyfødte - som var min far - og afskeden har nok ikke været let men vel heller ikke sværere for dem end for alle de andre, som måtte møde ved deres afdelinger. - Da de omfavnede hinanden for sidste gang, lagde farmor en lille feltpipe øverst i hans tornyster og sa'e: »Den skal minde dig om mig og om os herhjemme. Du har altid så godt kunnet li', at jeg stoppede din aftenpipe. Så kysede du min hånd og sa'e: »Den hånd, der rører vuggen, er mere værd end den, der svinger det blodige sværd!« - Ka' du se, her sidder en lille elfenbenshånd og holder på pipeslangen. Den skal du holde på, når du ryger i en stille stund . . . så ka' du ikke la' vær' at tænke på mig«. - Kort efter kørte han - »med ekstrapost« - ud af Niels Ebbesens by. Og 2-3 dage senere meldte han sig ved sin bataljon i Odense.

Den 15. novbr. døde Fr. VII på Glücksborg Slot, og Chr. IV blev konge. Krigen kunne komme når-som-helst. I hast blev bataljonen

ikklædt og afsendt til grænselandet. Hurra-råbene rungede, da de fik at vide, at de skulle derned.

»Ånden fra -48« levede jo endnu sit gengangerliv i dette på forhånd dødsdømte mandskab. De skulle »værge gamle Danmark«, og hændte det værste, ja, så »gik de til Ryes brigade« ... der var kun tale om »en rask og kæk soldaterdød for den, som loddet rammer«, således som H. P. Holst formulerede det. — Alt dette var 14-15 år tidligere positive realiteter. Nu var det faldede fraser, støvede og døde som de faner, hvorunder »Den tapre Landsoldat« oplevede sin sejrstrus. Men det vidste folkene ikke.

Der var ganske vist ingen, der ha'de særlig tillid til »Eiderstillingen«, så tilbageatrækningen derfra, før krigen endnu var begyndt, tog de fleste med ro.

Men Dannevirke, »Thyras Vold«, den stolede de blindt på. - Ak, ja ... netop b l i n d t . Og som et led i den sydligste kæde gik farfar da trygt til sin vedet-post ved Slien i slutningen af december -63. Kort forinden blev der holdt en forhastet revue over den samlede styrke lidt udenfor Slesvig by. Dér knejsede farfar som fløjmand for sit kompagnis 1. deling. Og da de Meza red fronten af, standsede han sin hest udfør denne kæmpeka'l, der ville ha' været en pryd selv for et garder-grenadér-regiment. Han pegede på ham med sin hvidhandskede hånd og spurgte: »Hvad er han i det civile liv, korporal?!« - »Skrædder, hr. general«, lød farfars Holger-Danske-røst. Da lo generalen, vendte sig mod sin stab og råbte: »Det var fa'en til skrædder!« Og disse ord blev farfars indvielse til kriger.

Foreløbig var der dog ingen kamp. Krigen var ikke erklæret, og den smule takt og sømmelighed brugte man dog den gang. Men uvejret trak stadig sammen. Den danske hær sendte sparsomme styrker ud som forposter og vedet'er ... og hist og her større grupper, såkaldte piket'er, som skulle stølte de små afdelinger, hvis de kom i kamp. Vedet'erne banede sig vej i de sumpede, men tilfrosne og snedækkede engdrag langs Slien, helt ud til marsken omkring Husum i vest. Og dér trampede farfar som et lille led i kæden sine tyve skridt til højre og tyve skridt til venstre for den skrøbelige halmskærm, som hver vedet ha'de til rådighed. De gik altid parvis, der ikke i øjeblikket »ha'de tørn«, kunne så krybe i læ bag halmskærmen og »hygge sig« med en pibe tobak og et hestedækken, hvori der var klippet et hul til ho'det.

Disse dækkener, det var noget, som englænderne ha'de fundet på allerede i Krimkrigen. Florence Nightingale brugte sådanne dæk-

kener i lazaret-barakkerne ved Balaklava som værn mod Ruslands »General Vinter«, og de anvendes stadig på enkelte danske hospita-ler under navnet: »Nattergale«, uden at ret mange ved, hvorfra denne betegnelse stammer.

I vinteren 1863-64 ha'de vi »en usædvanlig frost«, som kobber-smedemadammen synger i »Genboerne«. Lokalkendte fiskere kørte dag og nat på små slæder langs hele Slien og savede store våger i isen. Og vedetterne ha'de da osse til opgave at holde disse våger åbne med lange bådshager, hvormed de stadig slog ny-isen itu. Det var hårdt arbejde, og der gik nok tøndevis af brændevin til at stramme de forkomne vagtposter op med. - Lange træskostøvler med halm i ha'de de på benene, islandske trøjer udenpå uniformen, strikkede tørklæder, viklede mange gange om halsen, bælgvanter og uldne, strikkede huer ned om ørerne ... og alligevel frøs de, så det knasede i knoglerne.

Det lakkede mod slutningen af december, og en dag så vedetterne gennem snefoget tyskerne, som marcherede op og gik i stilling på den anden bred af Slien. Nu kunne det ikke vare længe, før krigen ville begynde. - Men julen fik de dog »i fred og ro«. Selve juleaften istemte de danske: »Glade jul, dejlige jul«, hvor de stod på deres poster. Sangen løb langs hele kæden ... og sandelig ... lidt efter lød det ovre fra fjenden: »Stille Nacht, heilige Nacht«.

Op pludselig stod de to, milelange rækker af modstandere frit overfor hinanden og svingede deres feltflasker. - »Glædelig jull« råbte danskerne. - »Fröhliche Weihnachten!« svarede østrigerne. - »Det var den mærkeligste juleaften i mit liv«, sa'e farfar tit ... for den historie blev jeg aldrig træt af at høre. - Nå, snart brød uvejret løs. Nytårsaften gik ministeriet Hall, som efterfulgtes af Monrad, og så erklæredes krigen den 1. februar 1864.

Dette lyder måske nok for no'en som en julehistorie fra et børneblad ... men lad dem trøste sig - og vente - snart skifter billedet karakter. Allerede den 5. februar blev der givet ordre til at rømme »Dannevirke« og retirere nordpå ... og det var for de arme folk, som allerede ha'de døjet så meget langs Sliens tundra-stillinger, værre end et ærligt angreb, som de ha'de ventet ... og glædet sig naivt til. Men de måtte lystre ... og de retirerede. Dog, nu var sangen død. Glæden var død. Håbet var dødt. De græd, og de forbandede overkommandoen, som de følte sig svejet af. Trods alt slæbte de deres kanoner (som ikke engang var deres egen dødvægt værd som gammelt jern) mil efter mil. Heste fandtes selvfølgelig ikke, så de la'e sig selv i selerne og trak ... og nordpå gik det - fod

(1)

J. C. Hjordt
86 år gammel

for fod - til nye stillinger ... ingen vidste, hvor ... og ingen gad længere gætte.

På denne fortvivlede retræte hjalp farfars kendskab til de sydslesvigske dialekter gang på gang udover store vanskeligheder. For det viste sig, at befolkningen mange steder - trods deres plattyske dialekt - var så dansksindet, at de uden skruper flere gange nær ha'de sendt farfars deling i druknedøden i sumpene, fordi de ganske simpelt ikke troede, at disse forkomne mænd, der ravede af træthed og lignede genfærd, snavsede og med vilde skæg i snevåde dækkener, træskostøvler og pjaltede halstørklæder ... at denne søvngænger-hær var danske soldater.

Vejret slog osse om fra frost til tø med hylende storm og sneblandet regn. Veje og stier blev snart så glatte som glidebaner, så folkene - hvor det kunne lade sig gøre - foretrak at gå over marker og gennem småskove. Nat og dag gik i eet og skelnedes kun derved, at vinternattens dyb af mørke af-og-til afløstes af et gråligt, skimlet skær, hvori de knap nok kunne skimte sidemændenes hårde, sam-

menbidte træk. De sov skiftevis ... og gående ... mens et par kammerater holdt dem oppe ... og sådan gik det døgn efter døgn ... stadig nordpå. Det eneste, rigtige hvil, de fik, var i Flensborg, og da var mandskabet så udaset, at korporaler og underkorporaler hogsstavelig talt måtte slæbe folkene i hus, for de smed sig på gaden, hvor de trådte af ... som dyr, der knap nok reagerede for spark.

Dog, lad det være nok om dette sørgelige felttog, der trods alt viste så mange, heroiske glimt både af kampånd og patriotisk udholdenhed indtil døden. Det er jo kun min hensigt på disse sider at fremkalde no'en »erindrings-skår« af farfar i dette ragnarok, sådan som jeg mindes dem fra hans egne beretninger, - - - - ALTSÅ: Han forsvinder for os i snetykningen under tilbagetoget fra »Dannevirke« ... men han dukker op igen en månedstid senere i Dybbøllstillingen ... og da er det påny den gæve, glade korporal: »Den lapre skrædder«, som med sit humør, sine historier og sine sange er en kendt skikkelse osse udenfor sin deling.

Der var liv og lystighed i barakken, når han sang om »Brøndums det varme vand« eller foredrog: »Der er syv mile herfra til Fredriksstad« ... for ikke at tale om marchesangen: »Se goddag, madam, sikken mand, hun har ... sikke hår, sikke lår, sikke skridt han tar«.

I begyndelsen var der travlhed tidlig og silde med at sætte skanserne istand, anlægge volde og palisadehegn, dækninger og løbegrave. Men i løbet af en månedstid gik livet igen sin normale fæstningsgang med vagttørn og reglementerede marcher til kvartererne i Sønderborg og tilbage i stillingen, som er så godt kendt, ikke mindst fra oberst Rist's brillante bog: »En Rekrut fra -64«. ... Dog, før eller senere indtræffer for enhver soldat i felten en dag, som i særlig grad er hans. Og således kom da osse den, jeg må kalde farfars dag. Det var den 17. marts, og det var tidligt på formiddagen. Nu var det vinteren, der retirerede. Vemmingbund ha'de allerede fået et skær af forårets blånen, og sneen lå nu kun i tynde striber i bankernes dyb og langs skyggesiderne af de mange, gamle pilehegn, der indrammede markerne udenfor Dybbøl by. Bag sådan et hegn gik to vedetter. Den ene var farfar. — Der var forbavsende stille. Ikke et skud i »kæden« nogetsteds. Og sådan ha'de det været hele dagen. - En tidlig lærke hørtes højt over deres hoveder.

Farfar skulle lade sit vand ... satte geværet fra sig i hegnet og »gik i dækning« ned i en grøft. Da han kom op igen, lænede han sig frem med overkroppen omtrent i vandret stilling og rakte hånden ud efter geværet. Da faldt to skud omtrent samtidig. Farfars feltpipe, der hang frit ned fra en af uniformsknapperne, blev revet af

og faldt til jorden med knust ho'de. Han bøjede sig ned for at samle den op, idet han mumlede: »Det var da godt, det kuns var ho'det. Det ha'de været værre, om det ha'de været hånden«. - »Hva' er't, du si'r?« spurgte kammeraten. - »Jeg si'r, at det var et held, at det kuns var ho'det, de fik ram på. Og ikke hånden«. - »Hva' er'et for no'et vrøv!« sa'e sloffen. »Det e r jo hånden. - Du bløder jo«.

Ganske rigtigt. Farfar var ramt i højre hånd. Han tog piben med det knuste ho'de op med venstre og stak den indenfor våbenfrakken. Så først mærkede han smerterne ... og det blødte stærkt. - »Tjah!« sa'e han. - »Så har man vel fået forfald!! - Vi må nok hellere se at komme tilbage til lazaret-barakken«. ... Som sagt, så gjort. ... Der sad en aldrende læge udenfor og spillede scherwenzel med en second-løjtnant og en aspirant.

»Hva' er det med ham, korporal??« sa'e han. Og så fik han historien. -

»Hm, hm!! - Nå, la' os se på sagerne. Ka' han bevæge armen??« - Joh, det gik da, mente farfar. - Lægen klippede ærmet på våbenfrakken op og kiggede på såret. - »Tjah, det er lisså godt som et hjemsendelsespas«, sa'e han. »Omend ikke farligt. Men hvor fa'en er kuglen??« - Han jog en sonde op i såret. »Den er tydeligvis gået ind her og har beskadiget de to yderste fingre dér. Men hov! hva' er d e t ? ? Så er den s'gu hoppet ud og ind, lissom man slår smut med en flad sten«. - Og han jog en finger op i de to, mindre sårkanaler ... en ikke særlig steril finger, for han ha'de lige stoppet asken ned i sit pibe'ho'de med den. Men dengang tog man ikke antiseptikken altfor højtidelig.

»Av for Satan!!« råbte farfar. »Ja, det gør nok ikke så godt. Men vi må jo se at få fat i krabaten. Ka' dog vist spare os ulejligheden. Den er nok smuttet ud igen ved albuen. Sikken et held, at den ikke har knust den, for så var armen blevet stiv ... i bedste fald. - Hva' er der, Møller«, sa'e han til sygepasseren, der kom med en brændevinsdunk.

»Ja, det var ret!! - Gi' korporalen en ordentlig »Gewesen«, det har han ærlig fortjent. - Sådan ... Singgott!! - se s å ... nu lægger vi en forbindelse på, og så si'r jeg tak på gamle Danmarks vegne. Nu går turen til lazarettet i Sønderborg og derfra med næste transport af sårede til Faaborg. - Træd aff!!! Hold sig rank, korporal ... og Vorherre være med ham!!«

Og sådan gik det til, at farfar slap fra Dybbøl med livet i behold, før helvedet brød løs. Få dage efter begyndte tilintetgørelsesbombardementet, som fortsattes nat og dag uden afbrydelse ... og

en måned efter - den 18. april - stormede prøjserne de grusdynger, som nu ikke længere kunne kaldes skanser, men som dog blev forsvaret så tappert og med en sådan sand patriotisme og heltemodig dødsforagt, at »Den tapre Landsoldat« som et typisk dansk fænomen blev nævnt med ære og respekt i militære og politiske kredse over hele Europa. Men da sad farfar forlængst i lazarettets have i Faaborg med armen i bind. Hans tanker var hos våbenbrødrene, der nu kæmpede den sidste kamp og døde i hundredvis. Og sikkert og vist er det, at han med glæde ha'de givet livet lissom de og ikke bare førligheden af et par fingre ... men det skulle nu ikke være således.

Han røg stille på sin feltpipe - som ha'de fået nyt ho'de - og den raske venstrehånd holdt om de små elfensbensfingre, som den lille Rikke i Randers ga' ham med som talisman. - Han mindedes sin afsked med hjemmet og ordene: »Den hånd, som rører vuggen, er mere værd / end den, der svinger det blodige sværd«. - Han smilte, da han skævede til brevet, han nys ha'de fået fra hende og som begyndte således: »Min kjære mand! Du skriver - eller la'r en anden skrive for dig - at du er såret ... uha-da!!« ... Hun blev da sig selv lig. - Og nu gik det hjem til kone og søn og en ny og uvis fremtid ... for skrædder, det blev han nok ikke mere med den hånd, det var han klar over. - Men piben fulgte med. Den fulgte ham hele livet. Og det blev langt.

Da han endelig lukkede sine gamle øjne, arvede far den. Og da han døde ... osse i en høj alder ... kom den gamle feltpipe i mit eje. Den var dog omsider ikke meget værd som pipe. Ho'det var skåret, slangen utæt og mundstykket tygget itu. - Men hånden var uskadt. Den lille, mystiske benhånd ... og den beholdt jeg. - Endnu den dag i dag hænger den på min væg. Den bærer nu en stump af en gammel strikkepind, som jeg bruger hver dag i vintermånederne, når jeg kradser min lange pipe ud. - Og hvergang jeg holder om den lille hånd, fortæller den sin historie ... og nu har jeg osse gjort det.

Vel er folk ikke vant til udsøgt kunst, men de har alle læst så rædsom meget. Hvordan får vi det hele gjort sådan, at det er nyt og godt og dog slår an?

Goethe.

MINDEORD

Hans S. Jensen, Tornumgaard

Den 6. oktober 1964 døde Hans Jensen, Tornumgaard, på Gram Sygehus, 86 år gammel, og med ham har Røddingegnen mistet en mand, der gennem mere end et halvt hundrede år har hørt til dens smukkeste forgrundsskikkelser. Hans Jensen var født den 13. juni i Jægerup i et åndeligt levende småkårshjem. Hans far, Mads Jensen, havde et kendt navn ud over landsdelen. Han havde ved siden af et rebslageri et mindre landbrug, og her drev han forsøg med plantekulturer, som han skrev og talte om. Han var dertil i sine yngre år lægprædikant nærmest af pietistisk støbning, men førtes efterhånden over i den grundtvigske lejr, blev medlem af frimenigheden i Rødding — Hans Jensen mindedes fra sine barneår de lange køreture til gudstjenesterne i Rødding — og var en af hovedmændene ved dannelsen af frimenigheden i Haderslev. Hans hustru var en Pors fra Oksenvad. Om hende talte Hans Jensen tiere end om sin udadventede far. Hun prægede den store børneflokk, hvor Hans Jensen var eneste dreng, og han lærte bl. a. hos hende at se skønheden i naturen. En af hans søstre har fortalt, at Hans, da han var med i den store krig, vedblev at sende sin mor pressede blomster fra de fjerne egne, bl. a. på Balkan, hvor han førtes hen. »Så længe Hans gør det, har han ingen skade taget«, sagde hans mor.

Han kom tidligt ud at tjene, var på Ollerup Højskole, og man lagde snart mærke til den dygtige unge mand, så J. H. Schmidt prøvede ham af ved at lade ham bestyre et par gårde, som Oktoberforeningen havde overtaget. Der var i disse år, først i

århundredet, brug nok for de unge kræfter, og var der karakter og dygtighed, var der mulighed for springavancement.

Et sådant oplevede Hans Jensen i 1906, da J. H. Schmidt hjalp ham til at købe den ca. 300 tdr. land store Tornumgaard. Den kostede 140.000 mark, og Hans Jensen havde ikke mere end sine knappe spareskillinger. Men det så J. H. Schmidt stort på, når bare manden var af den rette kvalitet, og det var han. Før ham havde Boj Høyer, der nu flyttede til Trøjborg, ejet den en halv snes år, og den var, da han overtog den, uhyggeligt forsømt. M. Refslund Poulsen har i sine erindringer givet et drastisk billede af de primitive forhold på gården i disse år. Boj Høyer fik nok bragt nogen skik på lingene, men det var, som egnen sagde det, da Hans Jensen kom der, stadig en slem rede. Men det gik dog godt fremad, til krigen slog det hele over ende igen. Det mærkedes, at der ingen kone var på gården, men det gav mulighed for, at de unge fra egnen kunne bruge stuerne til gymnastik og iøvrigt til samlingssted.

Hans Jensen havde i nogle år bejlet til præstedatteren Kristine Lycke i Rødning, men han fik ikke hendes ja, før han skulle med i krigen 1914, og først da han vendte hjem fra den, kunne de i 1919 fejre deres bryllup. Han kom velbjerget både på sjæl og legeme gennem krigen. Han lå ved trænet og blev ført viden om i disse år. Han kom ikke i forreste linie, men så nok af krigens gru, og han forvandt aldrig minderne om den tyske hærs grusomheder overfor den belgiske civilbefolkning i august 1914. Hans ægteskab blev ualmindeligt lykkeligt. Han kunne sige, at da Kristine holdt sit indtog på gården, var det, som solen skinnede hver dag. De to smukke og statelige mennesker klædte hinanden, og den gård, som de efterhånden fik god skik på, og den have, som hun havde æren for, gav dem en værdig ramme. Der var kun den skygge over deres samliv, at de ingen børn fik, men så blev de til gengæld som far og mor for mange af de unge, der kom i deres brød. Tornumgaard blev et søgt lærested for unge, og trods de store forhold holdtes her gammel bondejævnhed mellem husbondfolk og medhjælpere i hævd. Hjemmets forhold til menighed og hjemstavn kunne ikke undgå at øve sin indflydelse på modtagelige unge sind.

Egnen lagde snart mærke til den unge mand på Tornumgaard, og allerede i 1912 kom han ind i Den nordslesvigske Landboforenings bestyrelse. Efter krigen fulgte mange andre tillidsposter efter. Efter Kloppenborg Skrumsagers død valgtes han til medlem

af repræsentantskabet for Vest- og Sønderjysk Kreditforening og var fra 1937 til 1952 dettes formand. Han blev medlem af Grænseforeningens hovedbestyrelse, og på sin egen var han med til at samle Flensborg- og Aabenraa-folk om et samarbejde til støtte syd for grænsen. Han gik med energi ind i plantningsarbejdet, og mere end nogen anden har han æren for i det læfattige strøg vest for Rødding at have fået folk til at plante, så de levende hegn nu giver landskabet et andet ansigt end før. Hedeselskabet hædrede ham med sit store sølvbæger for denne indsats.

Han indtog en særstilling på sin egen. Den havde stridbare og stejle folk nok, men Hans Jensen hørte til dem, der stiftede fred. Mildt og klogt dæmpede han modsætningerne og byggede bro, når lidenskaberne var i kog, både nationalt og politisk. En støtte i denne forsongering var den humor, der hjalp ham til at give tingene deres rette mål. Vi var tit ikke enige, men hvor skylder jeg min gamle ven tak for hjælpen til at forstå og værdsætte anderledes tænkende.

Han holdt af mennesker, og deres ve og vel lå ham på sinde. Mødte han nød, af hvad art den så var, gjorde det et stærkt indtryk på ham. Derfor var 30'ernes hårde år, da han som kreditforeningsrepræsentant fik så megen nød ind på livet, ham meget pinefulde — samtidig med, at de også skænkede ham glæder, når der blev fundet veje til at hjælpe nødstedte mennesker.

Taknemlighed var et grundtræk i hans karakter. Han vendte tit, navnlig i hans sidste år, når han gjorde sit livs regnskab op, tilbage til dette, at han havde så meget at sige tak for — at han fik et godt barndomshjem, at han, den fattige unge mand, fik betroet opgaven på Tornumgaard, at Kristine Lycke valgte at følges med ham, at de sammen kom til at leve i en bevæget tid (»hvad har vi dog ikke oplevet«, var en vending, han tit brugte) og sammen kunne glædes ved livet i menigheden og i deres folk og endelig, at han, da han alt for tidligt, for en halv snes år siden, mistede sin hustru, på sin livsaften skulle se traditionerne på Tornumgaard blive ført videre af hans søstersøn og dennes hustru og opleve det mærkelige at se børn vokse op omkring sig.

Et sjældent skønt menneskeliv har ved Hans Jensens død fundet sin afslutning.

Hans Lund.

Frederik Mommsen, Flensborg

Frederik Mommsen blev født den 23. oktober 1901 i Flensborg. Han begyndte som klejnsmed på Flensborg Skibsværft. Imidlertid var han aktiv i det danske ungdomsarbejde i Harreslev og Flensborg, og efter et ophold på Askov Højskole ændredes Frederik

Mommsens livsbane. Han meldte sig i 1925 til tjeneste ved den danske bogsamling i Flensborghus og gennemførte derefter i Danmark sin biblioteksuddannelse. I 1931 startede den danske bogbil i Sydslesvig. Sammen med Niels Kjems fra Harreslev var Mommsen i de følgende år sjælen i dette bogbilsarbejde. I de svære år bragte Frederik Mommsen med sine bogpakker den danske bog ud til danske hjem spredt ud over Sydslesvig, og for mange hjem blev disse bøger det faste bindeled til moderlandet. Efter 1945 var det Frederik Mommsen der fik opbygget et net af udlånssteder, ialt om-

trent 80, over hele landsdelen, og i årene siden da har han regelmæssigt med sin bogbil besøgt og bragt ny forsyning til disse steder.

Men der blev også kaldt på Frederik Mommsen fra anden side. Efter den sidste hårde krig var der alt for mange tomme pladser indenfor den danske befolkningsdel, og der måtte trækkes store vekslers på dem, der fik lov at vende hjem fra krigen med livet i behold. Også til ham er der de sidste to årtier kommet bud fra mange sider om at tage et nap med. Hans interesse lå både på det politiske og det kulturelle område. I 1948 indvalgte han i Flensborgs byråd, og få år senere blev han formand for den danske byrådsfraktion. Han blev formand for finansudvalget og medlem af byens magistrat, og disse poster havde han ved sin død. Der stod stor respekt om Frederik Mommsen i det kommunalpolitiske arbejde. Det ligger i sagens natur, at der i den danske byrådsgruppe, som f. eks. rummer både arbejder og arbejdsgiver, ofte kan opstå indre spændinger, og han havde her en formidlende opgave, som han ofte viste evne til at løse med held. Også for-

holdet til byrådets tyske fraktioner magtede Mommsen at præge i positiv retning. Det er sikkert rigtigt at sige, at netop på det kommunalpolitiske område var Frederik Mommsen suveræn, og at det var her, han i efterkrigsårene øvede sin væsentligste indsats. I oktober 1964 fik han overrakt landets udmærkelse for kommunalt virke, Friherre von Stein-medaljen. Men også på det landspolitiske plan var Mommsen aktiv, og i årene fra 1956-60 var han formand for Sydslesvigsk Vælgerforening.

Efter L. P. Christensens død blev Frederik Mommsen valgt til formand for Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Det skete i 1960, således at han til sin død den 21. september 1965 kom til at beklæde denne post i næsten fem år. Når han valgtes hertil, skyldtes det ikke mindst, at han ved sine mange besøg på landsdelens skoler havde erhvervet et grundigt kendskab til hverdagens arbejde i disse skoler.

Trods det, der er sagt om Mommsens politiske virke, følte det alligevel ofte som om han selv i de sidste år fandt størst glæde ved sit arbejde just i den danske skole. Det var åbenbart, at for Frederik Mommsen var det kulturelle og det politiske arbejde to lige vigtige sider af samme sag.

Frederik Mommsens styrke lå i hans evne til at få tingene til at glide, hans respekt for den lille details store betydning og hans aldrig svigtende omsorg for det enkelte menneske, især for dem, der havde hjælp behov. Hans personkendskab var ud over det sædvanlige, og ofte havde man indtryk af, at alle i Flensborg og nærmeste omegn kendte ham. Han var på talefod med alle, som han kom i berøring med, og det var mange.

Blandt dem, der står i det danske kulturarbejde i Sydslesvig, blev Frederik Mommsen en markant skikkelse. Sammen med sin kone, Line Mommsen (født Hørlyck), skabte de et hjem, som blev udgangspunkt for talrige gøremål, og hvortil mange — både unge og ældre — fandt vej for at søge råd og dåd.

Chr. Thorup Nielsen.

Iver H. Østergaard, Gabøl

Mandag den 9. november 1964 døde fhv. gårdejer Iver H. Østergaard, Gabøl, efter nogen tids svagelighed, 87 år gammel.

Iver H. Østergaard var en smuk repræsentant for den stoute sønderjyske bondestand. Foruden at udøve en dygtig landmandsgerning både før og efter genforeningen var han meget virksom i det folkelige og nationale arbejde. Han var en mand af stille myndighed og af megen klogskab og dertil i besiddelse af udholdenhed og energi for en sag, der havde hans interesse. Fra ungdommen af var han med i det danske arbejde, hvortil han havde rustet sig bl. a. ved ophold på danske højskoler; men han fik lillige en betydelig indsigt i de landbrugsfaglige og erhvervsøkonomiske anliggender, der førte til mange tillidshverv i det økonomiske liv i Sønderjylland efter genforeningen. Da oprettelsen af et andels-

slagteri i Haderslev mislykkedes, blev Iver H. Østergaard talsmand for et andelsslagteri i Vojens, og han blev dette slagteris første formand, et hverv han beklædte i omkring 30 år. Han blev medlem af andelsslagteriernes hovedbestyrelse, og i denne egenskab deltog han i betydelige afgørelser både herhjemme og i udlandet, ofte under vanskelige forhold, ikke mindst i kriseårene. I mange år var Iver H. Østergaard formand for brugsforeningen i Gabøl. Han var medlem af Andelsbankens repræsentantskab og repræsentant for Sønderjyllands Kreditforening fra dennes stiftelse og indtil sin død. Han var i en årrække medlem af A/S Modersmaalets bestyrelse, og fra 1946 og indtil sammen slutningen af »Dannevirke« og »Hejmdal« i 1956 bladets formand.

I alt hvad han havde med at gøre var han anset og respekteret. Han har øvet en god indsats i rækken af sønderjyske foregangsmænd. Iver H. Østergaard var ridder af Dannebrog.

C. P.

Hans Hattesen, Kliplev

Den 1. februar 1965 døde fhv. sparekassedirektør Hans Chr. Hattesen i sit hjem i Kliplev efter at have været syg i nogen tid. Derved mistede sognet en af sine stoute, dygtige mænd. Han var født i 1894 i Adsbøl som søn af kådner Lorens Hattesen, der 1898 overtog en gård i Lundtoft. Et årstid efter sin konfirmation kom Hans Hattesen på Bramminge Efterskole. Her blev grundlaget, som han havde haft med hjemmefra, kendskabet og glæden over alt hvad der var dansk, udvidet og uddybet. Hattesen var alle dage meget velbevandret i litteratur og historie. Den første verdenskrig ændrede Hans Hattesens planer om at blive landmand, idet han blev såret og mistede den ene fod. Han søgte derfor at tjene landbruget på en anden måde. Han rejste på Tune Landbrugsskole og uddannede sig til kontrolassistent, og som sådan virkede han i nogle år på Broager Land. — I 1925 blev han kommunesekretær i Kliplev, og det var han, til han overtog stillingen som direktør for sparekassen i Kliplev, der dengang var en udpræget sognesparekasse.

Arbejdet her var vel i begyndelsen ukendt for ham; men da det interesserede ham, varede det ikke længe, før han havde sat sig ind i de sager, der krævedes for at betjene en almindelig sparekasse. Det viste sig snart, at Hans Hattesen her var på sin rette hylde, og han fulgte stadig med i alt det nye indenfor sparekasserne. Han ledede sparekassen i Kliplev i over 30 år med stor dygtighed og ansvarsbevidsthed; hans arbejde var præget af nøjagtighed og påpasselighed. Han forlangte sikkerhed for sparekassen og skabte derved en tillid om såvel sparekassen som om sin egen person.

Derfor blev sparekassen og Hattesen i omdømme til et begreb, der med hensyn til sikkerhed blev ligestillet med Nationalbanken.

Hans Hattesen var kendt og skattet i nationale og kulturelle kredse, og det var en selvfølge, at Hattesen var med i alt arbejde

og i næsten alle bestyrelser, ofte også som formand. Han var med i Klipleve Ungdomsforening, Klipleve Forsamlingsgaard, Danske Samfund, Klipleve Menighedsråd, Haveforeningen, Klipleve-Holbøl Sygekasse, tillidsmand i Sprogforeningen, Brandkassen, revisor i Landeværnet, kommunal revisor, Mergelselskabet o.m.a. Alle tillidsposter passede han med stor interesse og dygtighed. Hans sunde sans sagde ham, hvilke problemer der kunne løses, og hvornår det kunne ske. Alt blev grundigt forberedt og lagt til rette. Dette kom særlig til udtryk i det store arbejde, han lagde i oprettelsen og udbygningen af Klipleve Forsamlingsgaard og i hans arbejde som kasserer for menighedsrådet i de år, da den store restaurering af Klipleve kirke stod på.

Hans Hattesen var Klipleve sogn en god mand både nationalt, kulturelt og økonomisk.

J. K. B.

A. P. Møller, Graasten

Med redaktør A. P. Møller, der døde den 11. marts 1964, gik en mand, som var kendt i vide kredse, bort. Andreas P. Møller blev født den 26. september 1890 i Vollerup ved Bolderslev. Efter endt skolegang hos den kendte degn Clausen kom han i

købmandslære i Nordborg. De hyppige skærmydsler mellem dansk og tysk i denne alsiske by vakte også hos A. P. Møller lysten til aktivt at tage del i de nationale opgaver. Sin tyske værnepligt aftjente han i Østprøjsen; men for ham blev soldatertjenesten af meget lang varighed, for da hans treårige uddannelses-tid var ved at være til ende, brød den første verdenskrig ud. Den førte ham straks ud i kampene mod Rusland. Han faldt omsider i fangenskab og førtes langt ind i Sibirien. Først efter krigens ophør begyndte hjemrejsen over Østsibirien og derfra med skib syd om

Asien. — Efter sin hjemkomst fandt A. P. Møller beskæftigelse inden for journalistikken. Han overtog dagbladet »Hejmdal«

redaktion i Sønderborg, men ved bladets strukturændring forflyttedes han til Graasten, hvor han havde sit arbejde, indtil han faldt for aldersgrænsen.

Som bladmand gik A. P. Møller vældigt op i sit arbejde. Det interesserede ham, og han var en dygtig skribent, skrev klart og tydeligt, og havde han taget et standpunkt, forfægtede han sin mening klart og skarpt. — At han derved kunne skaffe sig ubehageligheder, måtte han sande, da Gestapo under vort lands besættelse arresterede ham og indsatte ham i Frøslevlejren. Årsagen var den, at han havde nedskrevet en beretning, i hvilken han fordømte tyskernes bestialske fremturen mod grænsegendarmeriets chef, oberst S. B. Paludan-Müller.

A. P. Møller var en meget efterspurgt taler ved vore nationale møder, og man lyttede opmærksomt, når han frit og frejdigt og med oplagthed gjorde rede for det, han på det nationale område var optaget af. — Ved siden af journalistikken interesserede han sig for turistsagen samt arbejdet inden for Dansk Røde Kors; men også DSK 1914-18 havde i særlig grad hans store interesse og bevågenhed. Han var en myndig ordstyrer ved DSK-hovedsendemandsmøder, og han var blandt dem, der gav stødet til udgivelsen af DSK-årbogen, der stadig er et betydningsfuldt bindeled mellem de dansksindede sønderjyske krigsdeltagere fra den første verdenskrig. At han også inden for DSK var en velset taler er en selvfølge. Her var hans mange interessante oplevelser og iagttagelser blandt fremmede folkeslag en udtømmelig kilde til såvel morsom som alvorlig underholdning.

A. P. Møller kom i berøring med mange mennesker, og til trods for, at han ofte var plaget af sygdom, fortsatte han ihærdigt og med sej energi det gode og nyttige nationale arbejde, som man vil mindes længe med tak og anerkendelse.

Jens Andersen.

Erik Eriksen, Halk

Erik Eriksen, fhv. gårdejer på Brunbjerg, Halk sogn, Haderslev Næs, døde den 21. oktober 1964, 76 år gammel. Han blev født den 18. maj 1888 i Oksbøl på Als, hvor hans far var gårdejer. Moderen var af Nørremølle-slægten. Hun var mild og myndig, og hun var glad for sang. Det er givetvis efter hende, sønnen havde

arvet kærligheden til den danske sang — en kærlighed, han nærrede gennem alle årene. — Sin herkomst tro, runden af alsisk bonderod og udgået fra et stærkt kristeligt og nationalt præget hjem, voksede han op i kampens tid, hvor han meget tidlig fandt sin plads og sin livsopgave. Han valgte landbruget og blev elev på Vallekilde Højskole, hvor han tilegnede sig de værdier og forudsætninger, der senere hjalp ham til at blive vejviser i kristelig, national og folkelig henseende. Vinteren før verdenskrigen var han

elev på Korinth Landbrugsskole og blev dér som fodermester, en stilling han dog måtte afbryde, idet han blev angrebet af ischias, der nødvendiggjorde en operation, hvorefter han blev fritaget for at komme til fronten.

I 1916 købte han »Egegård« i Halk og giftede sig med Agnete Marie Jensen fra Ingerslev ved Aarhus, hvem han havde truffet på Vallekilde. Sammen dannede disse to åndsbeslægtede, lystseende mennesker et mønsterhjem, hvor fire døtre og to sønner voksede op og på kendelig vis slægter deres hjem på.

I 1926 blev der lejlighed til efter jordombytning at flytte ud og bygge en ny gård på Brunbjerg, hvor han som dygtig landmand virkede til sin død. Udsigten derfra over Halk strand til Nordals, hans fødestavn, bidrog sikkert til, at Erik Eriksen blev den lykkelige og sangglade bonde. Han fik desuden lykke og tid til at gøre en pionergerning for det folkelige og nationale arbejde. Det gjaldt ungdomsarbejdet såvel som for frimenigheden og Sydslesvig.

I 1919 var han med til at starte Ungdomsforeningen for Haderslev Næs og blev dens første formand, et hverv han varetog gennem en årrække. I de senere år sad han i bestyrelsen for Haderslev Frimenighed, og ved sin utrættelighed og kærlighed til tidens mange positive opgaver vandt han mange personlige venner. Ikke mindst Sydslesvig havde hans hjerte og varme interesse. Mange er de rejser, han har foretaget derned, og han har talt og sunget ved møder og sammenkomster, hvor man lærte at sætte pris på hans stoute og djærve væsen. Livligt og gerne fortalte

og sang han om sønderjyske forhold, sådan som man også lærte ham at kende gennem radio og fjernsyn.

Det, han følte som et kald, kunne han vidne om ved at citere: »Samle den ufødte tid med en svunden, det er den gerning, vi levende har«. — I den ånd har han ikke virket forgæves.

*Tro mod folk og fædreland,
tro i kristenpligt.
Sådan var og virked han.
Uden svig og svigt.*

B. Vognsen.

J. N. Jepsen, Tønder

H. P. Hanssen brugte undertiden den vending om sig selv: »Hellere slide sig op end ruste op«. J. N. Jepsen levede efter den. Endnu den sidste aften deltog han i et bankbestyrelsesmøde. Hans fædrene slægt stammede fra Ballum, hans mødrene fra Broderup, nordvest for Tinglev. Selv fødtes han i Flensborg den 7. maj 1906. Afstemningstiden oplevede han i Læk. Det var svært for en dansk dreng. Efter den dybe skuffelse flyttede forældrene til Tønder, og på Tønder Statsskole fik navnlig lektor Egeberg Jensen stor betydning for ham. — Nu er der så ofte talt om krigsårenes blodige ofre af faldne og sårede, og med rette, men få har tænkt på, at netop dette slægtleds ofre automatisk kom til at lægge en vældig ekstra arbejdsbyrde på det slægtled, der fulgte efter. Til dette hørte Jepsen. Tidligt måtte han sætte sine unge skuldre under arbejdsbyrder, der egentlig hørte ældre årgange til. Han drev Becks boghandel i vejret, så den blev et gennemsolidt foretagende. Hans standsfæller fik øje på hans rolige, sindige arbejdskraft og gjorde ham til formand for Handelsstandsforeningen, Tønder Statsskoles elevforening, dens legatfond arbejdede han gerne for, og han blev formand for

»Selskabet Tønderhus«, da dette nødvendige nationale arbejde kaldte på ham.

For et par år siden rantes denne myreflittige mand af en hjertesygdom. Han måtte delvis spænde fra. Med stor energi fulgte han lægernes råd. Den før så store og kraftige mand blev til en slank yngling. Men døden indhentede ham i hans gerning. Han døde den 4. august 1965 og vil blive savnet i Tønder bys nationale virke og i forretningen, hvor en ung datter nu har fået lagt arbejdets byrder på sine skuldre.

Kaj Sieverts.

Nis Gundersen, Sofiedal *(Tinglev)*

Den 16. februar 1964 døde gårdejer Nis Gundersen på sygehuset i Aabenraa, efter at han 3 uger i forvejen var blevet påkørt af en bil. Dermed var en af grænseegnens bedste danske mænd gået bort. Han var født i Vimtrup ved Rødding 11. januar 1894.

Hans far, Morten Gundersen, døde allerede 1909. Om ham står der i »Sprogforeningens Almanak« fra dengang: »Var en af egnens virksomste og bedste mænd, med i alt godt på håndens og åndens område«. Disse ord kan nu siges om hans søn. Hjemmet i Vimtrup sluttede op om livet i Rødding Frimønstret og Foldingbro Forsamlingshus, senere Hjerting Forsamlingshus, da det blev bygget. Derfra gik vejen over efterskole, højskole, soldat i en del af krigen, pladser ved landbruget og landbrugsskole. I 1929 købte han sammen med en ven en gård i Sofiedal i Tinglev kommune,

helt nede ved den nye grænse. Senere blev han enejer af den. Han giftede sig med Inge Jürgensen fra et godt dansk hjem i Pluskjær. Sammen begyndte de at oparbejde et godt dansk hjem. Det var i de hårde kriseår. Men Nis Gundersen følte en forpligtelse til at sætte et folkeligt dansk kulturarbejde i gang. Det begyndte på loftet i stuehuset, hvor der endog opførtes komedie. Snart fik man dog forhandlinger i gang om at bygge et forsamlingshus.

Her var kun en lille kreds af danske, og pengene var små. Dog lykkedes det allerede i 1934. Både huset og en boldbane ligger lige ved siden af gården. De afgav beredvilligt en tønde af deres bedst beliggende jord dertil. Nis Gundesen havde trukket det største læs i alt dette og var i mange år leder af husets drift. Dermed var et godt stykke genforeningsarbejde sat i gang, og det var der stort behov for her.

På alle områder i sognet, både praktiske og folkelige, mærkede man Nis Gundesens gode medvirken. Ham blev der kaldt på, når alvorlige ting skulle drøftes. Han var ikke ude om ydre anerkendelse, han vidste, at alt stort sker i det stille.

Han blev en god gave til denne egn og Danmark en god søn.

Peter Lagoni.

F. Løge

Hans Lorenzen, Bov

Den 22. september 1965 døde grænseegnens afholdte læge, dr. med. Hans Lorenzen, Bov. Han blev født i Ballum den 10. oktober 1891 som søn af daværende lærer Hans Lorenzen og forfatterinden Hansigne Lorenzen og voksede op i et nationalt og interesseret hjem. Faderen blev 1909 på grund af sit danske sindelag afskediget som førstelærer ved skolen Bodsøl-Ballum. Moderen var kendt for sine fortællinger og digte under pseudonymet Sven Tange og senere under eget navn for sine digte på det vestslesvigske folkemål. Fra dette hjem tog sønnen en god national arv med ud i livet, desuden et særligt slægtspræg, som han bevidst eller ubevidst holdt i hævd. Hans Lorenzen blev 1912 student fra latinskolen i Haderslev, studerede derefter medicin i Kiel, München og Heidelberg. Studierne blev afbrudt af den første verdenskrig, men blev på en måde fortsat under denne, da han i fire år gjorde tjeneste som læge både på øst- og vestfronten. Efter sin hjemkomst fra krigen tog han medicinsk embedseksamen i København og ægtede samme år Amalie Lund fra Gammelbygård

ved Højer. Samme år nedsatte han sig som læge i Bov. To år senere erhvervede han den medicinske doktorgrad ved universitetet i Heidelberg.

Dr. Lorenzen oparbejdede sig snart et stort klientel, som fordelte sig over et stort område langs grænsen. Han var sine patienters ven og blev som sådan både afholdt og respekteret. Med stor interesse omfattede han alle forhold vedrørende grænselandet. Under besættelsen deltog han i modstandsbevægelsen, men først og fremmest vil han blive mindet for sin uselviske deltagelse i hjemførelsen af danske og norske fanger fra de tyske fangelejre. Herfor blev han hædret med flere ordensdekorationer, og ved lejlighed har han holdt fængslende foredrag om sine oplevelser. Af offentlige hverv fik han tid til at bestride en del. En årrække var han medlem af tilsynsrådet for »Flensborg Avis«, og endelig bestred han hvervet som overlæge ved Padborg-lejren.

Et langt og virksomt liv er ved dr. Lorenzens død blevet afsluttet. Et godt eftermæle vil blive stående i erindringen. M. K.

Hans og Maren Danielsen, Daler

Når de to navne nævnes i vore grænsesogne i Vestslesvig, træder der et stout og myndigt ægtepar frem for vore øjne. De fulgtes ad i livet og var fælles om livets gerning indtil deres død. Derfor skal denne nekrolog omfatte dem begge.

Som unge mødtes de i det rige ungdomsliv oppe på Røddingegnen, som blomstrede frem i Sønderjylland før den første verdenskrig. Også menighedslivet i Rødding Frimenighed fik stor betydning for dem begge. De fandt deres plads som unge i vort danske folkeliv og menighedsliv, og fyldte den plads livet igennem.

Men som andre unge sønderjyder måtte de gennem tunge og mørke tider i krigens onde år. Hans Danielsen mistede under krigen sin unge hustru, og Maren mistede sin mand, en broder til Hans Danielsen. Sådan virkede disse krigsår 1914-18, som dette slægtleds store tragedie.

Men da freden kom med genforeningens store glæde, holdt de to — Maren og Hans Danielsen — bryllup, og blev nu fælles om livet og arbejdet på Vestergård i Daler sogn. Ud fra dette hjem er der øvet en meget betydelig menneskelig og folkelig indsats, som er kommet hele egnen til gode.

Hans Danielsen, som blev født på Sundeved i Ullerup sogn den 24. april 1889, men vokset op i Skrave sogn, var en fremragende

dygtig landmand, som tog fat med en enestående energi på det praktiske arbejde og drev sin gård frem til et mønsterbrug. Det varede derfor heller ikke længe, før de vestslesvigske landmænd, der har en udpræget sans for realiteter, kaldte på ham og betroede ham en ledende stilling inden for deres landboforening. Senere blev han formand og var med til at fremme det vestslesvigske landbrug i intensiv retning. Hans energi og praktiske sans blev anerkendt af alle og taget i brug på mange områder. Der var fart og humør over det arbejde, som Hans Danielsen havde med at gøre. Der skulle ske noget, hvor han var. Det fik man også at se, da han blev formand for sognerådet i Daler sogn. Men ved hans side stod Maren. Hun var født i Visby den 22. april 1887 og var med i arbejdet og livet både hjemme og ude. Hendes rige evner og praktiske sans, hendes varme sind og djærve måde at tage livets vilkår på, skabte respekt og anerkendelse hjemme og langt videre ud. Begge havde de sans for livets bærende værdier. I mange år var deres hjem det ledende og bærende i sognets ungdomsarbejde. De havde begge evner til at lede de unge. Og de havde sind og vilje til at ofre både tid og penge på alle gode formål, som kunne tjene til fremgang for et dansk folkeligt og kristeligt liv i vore grænsesogne. En særlig indsats gjorde de for at få bygget Den danske ungdomsskole i Højer. —

Lige til det sidste var de levende med i alt dansk arbejde, og vi var mange, der ved deres død bragte dette vestslesvigske hjem en inderlig tak!

Som de havde fulgtes ad i livet, fik de også lov til at følges ad i døden. Maren døde den 10. maj; Hans Danielsen et halvt år efter, den 15. november 1964. Deres liv og virke i hjem, skole og kirke er et strålende eksempel på, hvad et dansk, sønderjysk bondehjem kan komme til at betyde for en egn og for et folk.

N. P. Nielsen.

1897,

A. J. Marcussen, Rødding

Med urmager Andreas Jensen Marcussen forsvinder noget af det gamle Rødding. Mere end nogen anden kendte han sin by og sit sogn; gennem et langt liv har han fulgt udviklingen og værnet om alt det, der var gået i arv fra fædrene. — Faderen,

Anders J. Marcussen (1844-1922) førte den urmagervirksomhed videre, som hans far havde grundlagt. Han var en betydelig, selvstændigt tænkende mand, forud for sin tid. I sin ungdom havde han været vidt omkring, og lige til sin høje alderdom færdedes han tilfods omkring i landsdelen. Han havde et indgående kendskab til hjemstavnsens historie; det kommer frem i bogen »Optegnelser fra Rødding By og Sogn« (1912), hvor han fortæller levende om Rødding i gamle dage. Sønnen udsendte den i ny udgave i 1930; nu er den forlængst udsolgt.

A. J. Marcussen blev født i Rødding

den 20. maj 1876. Han skulle, efter en grundig uddannelse, overtage faderens forretning. De sidste to år af læretiden tog han i Slesvig, og så gik det sydpå med lange ophold flere steder i Tyskland og Schweiz, hvor han arbejdede i urmagerbyen Zürich. I 1901 vendte han hjem efter 9 år i det fremmede — han havde så aftjent sin værnepligt i Tyskland — og nu forestod han forretningen, som han overtog i 1921 og førte videre. Han var meget dygtig i sit fag, og for ham var urmagerhåndværket en tillidssag, og han fik snart en stor og trofast kundekreds.

I 1924 blev han gift med sin medhjælper, frk. Marie Schmidt fra Balslev på Fyn, og hun var en udmærket medarbejder og

hans trofaste hjælp og støtte i hans høje alder. Der var ingen i slægten til at fortsætte forretningen; den blev solgt, og i 1945 flyttede de ind i en villa. Marcussen blev udnævnt til æresmedlem af Rødning Haandværker- og Handelsforening. Nu kunne han dyrke sine interesser, han havde erhvervet sig store og værdifulde oldsagssamlinger, og så længe helbredet tillod det, foretog han sine daglige vandringer. Man vil også huske bidrag fra ham til Sprogforeningens Almanak. Som medlem af menighedsrådet var han med til at værne om kirken og kirkegården, og for ham stod kirken stadig som det faste punkt, hvor menigheden samledes i de store højtidsstunder — i glæde som i sorg. — Men ellers holdt han sig måske lidt for meget i baggrunden.

Vi husker hans gode smil, hans korte og kloge bemærkninger, altid parat til at lukke op for sin store viden. Han var sin by en god borger, og nu hviler han i familiegravstedet i skyggen af den gamle kirke.

Chr. Winther.

Moritz Sattler, Reussenkoog

Gårdejer Moritz Sattler blev født i Reussenkoog ved Bredsted i Sydslesvig den 13. maj 1888 og døde på fødegården den 9. september 1965. Overdiggreve Moritz Sattler havde fodfæste på vestkysten i Sydslesvig. Som gårdejer i Reussenkoog og senere i

Sønke Nissen Koog var han stærkt engageret i vestkystens arbejde. Både i tyske og danske kredse var den markante personlighed agtet og sad inde med mange tillidshverv. Opvokset indenfor landbruget havde han alle forudsætninger for at kunne klare dagens problemer, når han engang selv skulle overtage den fædrene gård. Faderen var dog interesseret i at lade ham få en uddannelse som købmand i Berlin, hvilket senere blev til stor gavn for Moritz Sattler, idet der jo skal kløgt og omtanke til at handle med stude. På vestkysten

drejer det sig om store værdier, der skal forvaltes. Da Sønke Nissen Koog skulle inddiges, var Moritz Sattler selvskreven til at være med i styrelsen og lede dette arbejde. På digevæsenets område nød han stor agtelse og anerkendelse og blev for nogle år siden udnævnt til overdiggreve.

Efter 1945 gjorde han et målbevidst arbejde indenfor de danske rækker. I en lang årrække var han Sydslesvigsk Vælgerforenings formand for Husum amt. Både i kredsagen og i kommunerådet har han i adskillige år gjort sin indflydelse gældende. Med denne stoute person er en uvurderlig arbejdskraft gået tabt for os.

Æret være hans minde!

L. H. Schubert.

Chr. Clausen, Vollerup

Den 16. oktober 1964 kom pludselig og uventet budskabet om, at inspektør Chr. Clausen, Vollerup, var død i en alder af 65 år. Han blev født den 4. december 1898 i Vollerup, hvor forældrene havde et husmandsbrug, som Chr. Clausen overtog i 1928. Alle-

rede som 17-årig blev Chr. Clausen i 1916 indkaldt til militærtjeneste, og han måtte i to år deltage i kampene under den første verdenskrig.

Fra sin tidligste ungdom stod det nationale arbejde hans hjerte nær. Ligeledes var han meget interesseret i ungdomsarbejdet, og her indtog gymnastikken vel nok førstepladsen. I 1923-24 var han elev på Ollerup Gymnastikhøjskole, hvor han fik delingsføreruddannelse. En lang årrække var Chr. Clausen en utrættelig leder af det ene hold efter det andet. Sammen med andre tog han initiativet til rejsning af en gymnastiksal i Ulkebøl i 1931, og

gennem en langs årrække og lige til sin død var han formand for gymnastikselskabet. I 1931 anlagde han to udendørs badmintonbaner ved husmandsstedet i Vollerup, og i 1934 indførte Ulkebøl Idræts- og Ungdomsforening som den første forening i Sønderjylland badminton på sit program.

I perioden 1931-35 var han formand for Sønderjydsk Idrætsforenings idrætsudvalg, og i 1947 valgtes han til formand for hovedkredsen i Sønderborg amt — et hverv han røgtede med stor dygtighed i 8 år, til 1955. I årene 1947-56 var han medlem af Idræts højskolens bestyrelse, hvor han udførte et stort arbejde i skolens forretnings- og byggeudvalg.

Han var blandt initiativtagerne til rejsning af Ulkebøl-Hallen. Han blev næstformand for haludvalget og formand for det omfattende indsamlingsarbejde.

Under den anden verdenskrig var Chr. Clausen aktivt med i modstandskampen, og han kom til at opleve befrielsen i 1945 som fange i Frøslev-lejren. Da hjemneværnet blev oprettet, meldte han sig straks til tjeneste her.

Chr. Clausen blev i 1928 gift med Anna Petersen, Langdel. Hans hustru var gennem alle årene en værdifuld og trofast støtte, både i hans daglige virke og i hans arbejde til gavn for sønderjysk ungdom.

Johs. Fredslund.

Johan Madsen, Christiansfeld

Maleren Johan Madsen, Christiansfeld, døde efter indlæggelse på Haderslev Amts Sygehus den 26. juni 1964 i en alder af 79 år.

Johan Madsen fødtes den 1. april 1885 i Tyrstrup Nord og kom efter konfirmationen i malerlære i Flensborg. Allerede i læreårene vågnede i ham trangen og evnen til kunstnerisk udfoldelse. Efter giftermålet i 1907 nedsatte han sig som malermester med bopæl i Hvindrup, men flyttede i 1931 til Christiansfeld. Han var anset og respekteret som en dygtig fagmand, der i sjælden grad havde sine kunders og medborgeres tillid; der blev da også gennem årene betroet ham mange tillidshverv, således i 1935 som håndværkernes kandidat til folketingsvalget. Indtil 1936 var han formand for Borgerforeningen. Som dyrker af malerkunsten vandt han megen anseelse, og utallige er de

malerier, fortrinsvis landskaber, der er udgæet fra hans hånd og har fundet vej ikke alene til mange egne af landsdelen, men også udenlands, adskillige billeder sendtes til Amerika. Han har blandt andet malet altertavlen til den danske kirke i Vancouver. Johan Madsen blev i 1935 formand for den nyoprettede sonderjyske malersammenslutning, som han øvede en meget betydelig indsats for, og hvis formand han blev. Han var hvert år repræsenteret på Foreningen af national kunsts udstilling på Charlottenborg, i 1952 fik han foreningens guldmedalje. I Historisk Samfund var han næstformand til 1955 og i et endnu længere åremål sekretær i det stedlige udvalg for nationale fester. I 1946 valgtes han til medlem af Haderslev amtsråd og samtidig som medlem af Christiansfeld byråd, hvor han blev borgmester. Med megen interesse virkede han for fjerkræsagens fremme. Han var selv en dygtig og anset opdrætter og en meget søgt dommer ved fjerkræudstillinger landet over. Han var i mange år formand for fjerkræavlerforeningen i Haderslev-kredsen. I 1928 valgtes han til medlem af Danmarks Fjerkræavlerforenings hovedbestyrelse og i 1938 til overdommer ved de nationale og skandinaviske udstillinger. På Verdensfjerkræudstillingen i London i 1929 fik han guldmedalje. Han var dekoreret med såvel den norske som den danske fortjenstmedalje for god indsats i arbejdet for fjerkræavl, og på sin 70 års fødselsdag blev han udnævnt til ridder af Dannebrogordenen.

I de sidste år svækkedes Johan Madsen kendeligt af sygdom, men malerkunsten dyrkede han endnu højt op i alderen og bevarede til det sidste en levende interesse for sin gamle bys udvikling, afholdt som en mand der havde øvet en stor og god indsats og i sjælden grad bevaret sine medmenneskers tillid.

C. P.

Søren Jensen, Lundtoft

Den 19. november 1963 døde gårdejer Søren Jensen ganske pludselig i sit hjem, ramt af en hjertelammelse. Han blev 75 år gammel. Søren Jensen blev født i Aastrup ved Haderslev som søn af gårdejer Hans Andreas Jensen, senere Stubbum. Da faderen

var optant, blev Søren Jensen under første verdenskrig indkaldt som hjemløs. Men han blev derefter, iflg. dansk lov af 27. november 1916, der gav de hjemløse dansk statsborgerskab, hjemsendt. I 1915 blev han bestyrer på en gård i Perbøl, Klipleve sogn, som Nordslesvigs Kreditforening havde købt for at kunne bevare den på danske hænder, og overtog den et års tid senere. I 1934 købte han også en gård i Lundtoft og overdrog gården i Perbøl til sin stødsøn. Søren Jensen var en dygtig og forudseende landmand, der forstod at tilrette-

lægge sin bedrift efter tidens krav. Heri havde han en udmærket hjælp i sin kone, Gunder, født Bertelsen, fra Bjærndrup.

Gunder og Søren Jensen var altid meget nationalt interesserede, og de gik aldrig af vejen for at gøre et arbejde, når der skulle gøres en dansk indsats i sognet. Hans arbejde i skolekommissionen, da de tyske privatskoler satte ind, for Danske Samsfund og for forsamlingshusene er ikke glemt. Søren Jensen fik betroet flere tillidshverv. Han blev medlem af sognerådet og menighedsrådet, af bestyrelsen for Graasten Svineslagteri, tilsynsrådet for Sparekassen for Aabenraa By og Amt og næstformand i Graasten Bank. Han var med til at oprette Lundtoft Mejeriselskab i 1921, og som dels formand udførte han et stort og anerkendelsesværdigt arbejde. I den vanskelige situation, selskabets medlemmer kom ud for i kriseårene, skyldtes det hans betydningsfulde indsats, at udgifterne til mergling blev anerkendt som et grundforbedringslån. I 1926 blev han valgt ind i bestyrelsen af De danske Mergelselskaber, der medvirkede til, at den solidariske forpligtelse kunne undgås. I 1952 blev han dette selskabs formand og vandt sig ved sit bramfri væsen mange venner.

Søren Jensen vil blive mindet som en djærv dansk mand og for sit gode humør. Hans ihærdige arbejde i mergelsagen, ikke mindst i de vanskelige år, vil huskes med tak.

B.

Jens Andresen, Kalleshave

Den 12. marts 1965 døde Jens Andresen, få timer efter at han i uventet glat føre havde været ude for et færdselsuheld. Gård-ejer Jens Andresen, Kalleshave i Læk sogn, var født den 3. oktober 1892 og levede, med undtagelse af tiden, da han var indkaldt som marinesoldat, i den tyske marine, hele sit liv i hjembyen. Efter sit giftermål med Frieda Petersen fra Agtrup overtog han sin fars ejendom, som han ved tilkøb og opdyrkning af mose og hede udvidede, så han for en snes år siden kunne dele den i to gårde til de ældste sønner. — Da forsamlingshuset Kirkevang i Ladelund blev rejst i 1934, og den danske skole sammesteds kom i gang i 1936, var Jens Andresen meget virksom, og hans yngste drenge var de først indmeldte i skolen. De ældste havde allerede fundet vej på efterskole og i gode lærepladser i Danmark. Og når der kom bud efter ham til de forskellige hverv, overvejede han først nøje, om det var rigtigt af ham at tage imod dem, hvis der var en anden, som kunne komme i betragtning og få en opgave, han kunne vokse ved. Men kunne han ikke undslå sig, gik han også helt ind for sagen og ønskede så også at få den indflydelse, der hørte til. Han var en beskedene, men ikke en ydmyg mand.

Efter 1945 indtrådte han i Dansk Skoleforenings forretningsråd og var her med til at oprette de mange nye skoler og ansætte lærere til disse skoler. Dette arbejde var ham vistnok meget kært. Han, der selv aldrig havde haft den lykke at gå i en dansk skole, indså til fulde værdien af, at de mange børn, som nu var kommet i dansk skole, fik det bedst mulige udbytte af undervisningen.

Da Jens Andresen havde afgivet sine hverv udadtil og afstået gården, fulgte han stadig arbejdet hjemme med råd og dåd og levede med i arbejdet for danskheden. Han var noget af en ordgransker og plejede det sønderjyske mål, som han elskede. Dan-

marks Radio og folkeminddeforskere så ofte ind til ham og fik værdifulde oplysninger.

Med sit faste ståsted i det danske havde Jens Andresen råd til at være tolerant i bedste forstand. Han var agtet og respekteret i sit sogn og videre ud. Det viste sig også ved hans jordefærd, der blev en af de største i Læk sogns historie. Her mødtes danske fra nær og fjern med egnens folk, dansk- og tysksindede, i oprigtig sorg over den retlinede, danske sydslesviger, der så brat var gået bort.

Gustav Lindstrøm.

Peter Diedrichsen, List

Den 28. juli 1965 døde Peter Diedrichsen, List. Han blev født i List den 6. april 1892. Her har hans slægt levet i århundreder. Som beboere af de frisiske øer har slægten tidligere haft nær tilknytning til skibsfarten. Mange kaptajner af slægten har sejlet på verdenshavene, såvel på danske som på skibe fra hamborgske rederier. Den kan se tilbage på århundreder i List. Mange ting i hjemmet vidner om forbindelsen med verden ude omkring, bl. a. har en af kaptajnerne hjembragt et dobbeltkapslet guldur med Abraham Lincolns navnetræk. En taknemlighedsgave fra den amerikanske præsident for redningen af en amerikansk skibsbesætning på Atlanten. Også fra den landbrugsfaglige del af slægtens arbejde er der minder fra langt tilbage i tiden. Fæstebreve fra den tid da listerne var fæstere under den danske konge, af hvem de også fik Listlandet skænket. Der findes en dagbog, der dækker årene 1854-66, som foruden at fortælle om familielivet og gårdens drift også fortæller om større begivenheder. Disse og flere ting i slægtens eje har gjort sit til, at familien er blevet hjemstavn- og slægtstro.

Om nationalitet har der aldrig været tale; hvor kunne Diedrichsen være andet end dansk, bortset fra at han naturligvis var

friser. Han forstod på en sjælden måde at forene begge dele i sin person. Da man i 1945 skulle have en borgmester, der kunne samle sognets stemmer og få militærregeringens anerkendelse, faldt valget naturligt på Diedrichsen, der ikke havde nogen brun fortid. Han sad i kommunerådet til 1955 som S. S. W.'s repræsentant, et hverv som nu er overtaget af en søn. En anden søn har overtaget hvervet som strandfoged, et hverv faderen havde varetaget i en menneskealder.

Diedrichsen var en tid lang i S.S.F.'s hovedstyrelse som repræsentant for Friserforeningen. Han var medlem af Friserforeningens hovedstyrelse, samt i bestyrelsen for Nordfrisisk Institut. I List var han formand for Friserforeningen fra dens oprettelse til kort før sin død.

Også skolen havde hans bevågenhed, han var med i arbejdet for at få den oprettet. Det hændte, at han viste sig i skoletiden med godter til børnene.

Det, som Diedrichsen selv ville have anset som sit livsværk, er vel kampen for Listland, og i det stykke vil de øvrige medejere sikkert være ham taknemlige for hans sejge udholdenhed og kamp for retten og erstatningen.

Hans viden om hjemstavnen var stor, og han kunne fortælle om mangt og meget, som burde have været nedskrevet.

Anton Nielsen.

Regering og Folketing

Ministeriet: 18 socialdemokrater.

(Folketingsvalget den 22. september 1964).

Statsminister	Jens Otto Krag
Udenrigsminister	Per Hækkerup
Finansminister	Henry Grünbaum
Forsvarsminister	Victor Gram
Justitsminister	K. Axel Nielsen
Kirkeminister	Bodil Koch
Kulturminister	Hans Sølvhøj
Undervisningsminister	K. B. Andersen
Indenrigsminister	Hans Hækkerup
Økonomiminister	Ivar Nørgaard
Landbrugsminister	Chr. Thomsen
Fiskeriminister	Jens Risgaard Knudsen
Boligminister	Kaj Andresen
Socialminister	Kaj Bundvad
Arbejdsminister	Erling Dinesen
Handelsminister	Lars P. Jensen
Minister for offentlige arbejder ..	Kaj Lindberg
Minister for Grønland	Carl P. Jensen

Folketingsvalget den 22. september 1964

Valgdeltagelse 85,5 procent.

Socialdemokratiet	1.103.667 st.	76 medlemmer
Venstre	547.770 »	38 »
Konservative	527.798 »	36 »
Socialistisk Folkeparti	151.697 »	10 »
Radikale Venstre	139.702 »	10 »
De uafhængige	65.756 »	5 »
Retsforbundet	34.258 »	0 »
Kommunister	32.390 »	0 »
Dansk Samling	9.747 »	0 »
Slesvigsk Parti	9.274 »	0 »
Fredspol. Folkeparti	9.070 »	0 »
Udenfor partierne	255 »	0 »
	2.631.384 st.	175 medlemmer

STEMMETAL I NORDSLESVIG

Valgdeltagelse 85,5 procent.

Socialdemokratiet	47.558	stemmer
Venstre	25.498	»
Konservative	24.836	»
Slesvigsk Parti	9.274	»
Radikale Venstre	5.394	»
De uafhængige	3.130	»
Socialistisk Folkeparti	2.216	»
Retsforbundet	2.193	»
Dansk Samling	604	»
Kommunister	403	»
Fredspol. Folkeparti	000	»
	<hr/>	
	121.106	stemmer

VALGT I NORDSLESVIG

Socialdemokrater	P. Gorrsen, Jens Bladt, Andreas Hansen, Fr. Teichert
Venstre	Simon From, Johan Philipsen.
Konservative	Poul Schlüter, Mads Eg Damgaard.
Radikale Venstre	J. P. Jensen.

Nationale foreninger og institutioner

SPROGFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnsfred, Askov.

Ledelse: Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru gdr. Anne Marie Skau, Nygård, Øster Lindet, redaktør Morten Kamphövener, Aabenraa, rektor A. Fellberg Jørgensen, Aarhus.

Sekretær: Fru Edith Jakob Petersen, Folkehjem, telf. (046) 2 11 50.
Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEEGNENS ARBEJDSUDVALG

Formand: Lærer Knud Nielsen, Bredebro, telf. 4 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen, Bylderup, telf. 6 21 27.

SKOLEFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander Hans Lund, Tanderupgård pr. Ribe.

Næstformand: Gårdejer Svend Christensen, Burkal.

Sekretær: N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEFORENINGEN

Kontor: Peder Skramsgade 5, København K., telf. (01) 11 30 63.

Formand: Direktør Fr. Helck, Viborg.

Næstformænd: Direktør K. Skat-Rørdam, landsdommer Fr. Thygesen, direktør, cand. polit. E. Haunstrup Clemmensen, M.F.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Anton Petersen.

DEN NORDSLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Anne Marie Refslund Poulsen, Bovlund pr. Branderup.

Næstformand: Fru Marie Thorup, Øster Lindet.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Haderslevvej 23, Aabenraa.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN (D. N. U.)

Kontor: Kastanjeallé 24 a, Sønderborg.

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Sønderborg, telf. (044) 2 49 13.

Næstformand: Assistent frk. Astrid Due, Finsensvej 8 G., København F., telf. GO 89 38 y.

DANSK AMATØR TEATER SAMVIRKE

Formand: Inspektør Sven Møller Nicolaisen, Skoven, Jægerspris, telf. Kulhuse 82.

Sekretær: Viceinspektør Arne Aabenhus, Solbakken 10, Grænsten.

Kasserer: Bogholder Bernt Hallgren, Sdr. Vedby Skovvej, Nykøbing F.

Landssekretariat: Postboks 5, Grænsten, telf. 5 11 03.

UNGDOMSFORENINGERNE

Aabenraa amts hovedkreds:

Formand: Lærerinde fru Inger Petersen, Rinkenæs.

Kasserer: Højskolelærer Laurits Lysemose Hansen, Rønshoved.

(14 foreninger — 2881 medlemmer).

Haderslev østeramts hovedkreds:

Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev.
Kasserer: Gårdejer Aksel Tang, Hytkjærgård pr. Marstrup.
(21 foreninger — 2.714 medlemmer).

Røddingognens hovedkreds:

Formand: Gårdejer Kjeld Christensen, Tornum pr. Lintrup.
Kasserer: Gårdejer Kresten Gram, Kolsnaplund pr. St. Nustrup.
(12 foreninger — 2.240 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds:

Formand: Gårdejer Nis Christensen, Havnbjerg.
Kasserer: Lærer Marius Knudsen, Blans.
(15 foreninger — 3.305 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds:

Formand: Lærer Johannes Larsen, Jejsing.
Kasserer: Lærerinde frk. Dorte Eskildsen, Ravsted.
(12 foreninger — 1702 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del):

Formand: Lærer H. E. Andreasen, Vodder pr. Frifelt.
Kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk.
(8 foreninger — 950 medlemmer).

K.F.U.M. OG K. I SØNDERJYLLAND

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Gårdejer Chr. Hansen, »Poulsgård«, Bramdrup, Haderslev.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Købmand Ange Poort, Gram.

Aabenraa-Tønder-kredsen:

Kredsformand: Fuldmægtig Heine Trumpf, Forstallé 59, Aabenraa.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Gårdejer Iver Hansen jun., Sottruptræer pr. Vester Sottrup.

SØNDERJYDSK IDRÆTSFORENING

Formand: Førstelærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sekretær og forretningsfører: Fuldmægtig Gerh. Schmøkel, Ahornvej 21, Haderslev.

Formand for skydeudvalget: Kaptajnøjntant P. J. Sundvang, Lupinvej 9, Sønderborg.

Formand for gymnastikudvalget: Gårdejer Claus Christensen, Lavensby pr. Nordborg.

Formand for folkedansudvalget: Lærerinde frk. Ida Jensen, Sønderborg.

Formand for idrætsudvalget: Købmand Søren H. Schmidt, Randerup pr. Ballum.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.

Haderslev østeramt: Seminarlektor Marius Riis, Haderslev.

Aabenraa amt: Førstelærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Højskolelærer K. E. Larsen, Idræts højskolen, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer Knud Nielsen, Bredebro.

HADERSLEV VESTERAMTS GYMNASTIKFORENING

Formand: Højskolelærer Anders Sørensen, Rødding.

Kasserer: Frode Sørensen, Højskolen, Rødding

Formand for håndboldudvalget: Gårdejer Kristian Salling, Kastbjerg, Lintrup.

Formand for idrætsudvalget: Anders Hausted, Knorborg, Sdr. Hygum.

HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

Forretningsudvalg: Landsarkivær Peter Kr. Iversen, Aabenraa, formand, ekspeditionssekretær Olav Christensen, Haderslev, kasserer, viceskoleinsp. Chr. Stenz, Aabenraa, sekretær.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske Arbøger: Rektor Knud Fanø, Flensborg, rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvildfeldt, København, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Sekretariat og ekspedition: Landsarkivet, Aabenraa. (Arkivar H. H. Worsøe). Telf. 2 27 04.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken: Generalkonsul, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, seminarielektor H. V. Gregersen, Haderslev, (redaktionssekretær), rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvildfeldt, København, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgård.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk Månedsskrift: Viceskoleinspektør W. Christlansen, Tønder, cand. polit. fru Inger Bjørn Svensson, Haderslev, viceskoleinspektør Chr. Stenz, Aabenraa.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens.

Sønderborg amt: Gårdejer Ernst Christensen, Asserballe.

Tønder amt: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup.

Aabenraa amt: Overassistent, museumsleder Holger Jacobsen, Aabenraa.

Sydslesvig: Pastor H. F. Petersen, Satrup, Angel.

DE SØNDERJYDSKE DANSKE SAMFUND

Formand: Amtskontorchef J. P. Caspersen, Aabenraa.

Sekretariatet ledes af redaktør Kal Edv. Larsen, Rådhusstorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og åbningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Rådhusgangen, telf. 2 25 65 og 2 25 66. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10—20, lørdag dog 10—16. Om sommeren 10—19, lørdag dog 10—16.

Rugkøbel bibliotek, telf. 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 14,30—19, tirsdag, torsdag og lørdag 14,30—17. Om sommeren mandag, onsdag og fredag 10—19.

Børnebiblioteket, skolen bag rådhuset, telf. 2 25 65 og 2 25 06. Mandag og onsdag 13—19, tirsdag, torsdag og fredag 13—17, lørdag 13—15.

Augustenborg, telf. 81. Sommerhalvåret: Mandag 16—18, fredag 19—21. Vinterhalvåret: Mandag 16—18, onsdag 10—18 og 19—21, fredag 19—21.

- Bov sogns bibliotek, Padborg, telf. (046) 7 34 54. Udlån og læsesal: 1/9-30/4: Mandag og torsdag 14-19,30, fredag 14-20. 1/5-31/8: Mandag og fredag 14-19. Broager. Mandag, onsdag og fredag 14-16 og 19-20.
- Gram, telf. 2 12 54, tirsdag 19-20, fredag 16-18. Bibliotekar telf. 2 12 29.
- Graasten, telf. 5 13 75. Hele året kl. 18-20, undtagen lørdag-søndag, samt vinterhalvåret 1/10-31/3 hver onsdag eftermiddag kl. 15-17.
- Haderslev, Jomfrustien 20, telf. (045) 2 55 33. Hverdage kl. 10-20 (maj-august 10-19) lørdag 10-19.
Børnebiblioteket, Gammelting 5, telf. (045) 2 46 56. Hverdage 13-18, lørdag lukket. Lukket i jull.
- Hoptrup, telf. 7 53 11. Mandag 19-21.
- Højer, kommuneskolen. Mandag 15-16, tirsdag 19,30-20,30, fredag 19-21.
- Løgumkloster. Udlån 1/4-1/10: Mandag 18-20, onsdag 15-16. 1/10-1/4: Mandag 18-20, onsdag 15-17, fredag 18-20. Læsestuen er åben 1/4-1/10 i udlånstiden. 1/10-1/4: Hver dag 18-20, undtagen lørdag.
- Nordborg, telf. 5 13 70. Tirsdag, onsdag og fredag 16-18 og 19-21, lørdag 13-15.
- Rødekro. Mandag 14,30-16, onsdag 9,30-11, fredag 19-20,30.
- Rødding, telf. 4 11 08. Mandag og onsdag 19,30-20,30, fredag 15,30-18.
- Skærbæk. Mandag 16-18, tirsdag og torsdag 19-21.
- Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2 26 31. Udlån og læsesal 1/9-30/4 10-20, 1/5-31/8 10-19, lørdag 10-14. Børnebiblioteket: 14-18, undtagen lørdag.
- Tinglev: Vinter 1/10-31/3: Mandag og torsdag 19-21, tirsdag og fredag 19-20. Sommer 1/4-30/9: Samme dage 19-20, tirsdag og fredag desuden 16-17 og 19-20, juli lukket.
- Toflund, telf. 79. Mandag og fredag 17-19,45.
- Tønder, Richtsensgade 10, telf. 2 12 06. Udlån og læsesal vinter: 10-20, lørdag dog 10-16. Sommer 1/5-30/9: 10-19, lørdag dog 10-16.
Børnebiblioteket: 14-17, lørdag dog 14-16.
- Vojens. Mandag, tirsdag, onsdag, fredag 19-21.

LANDSARKIVET FOR DE SØNDERJYSKE LANDSDELE, AABENRAA

Åben 9-16, lørdag 9-17. Telf. 2 27 04.

Landsarkivar P. Kr. Iversen, arkivar Hans H. Worsøe.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Erhvervsinstitutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjyske medlemmer)

I. Statsinstitutioner

STATENS JORDLOVSUDVALG

Kontor: Set. Annu: Plads 19, København K.

Formand: Fhv. landbrugsminister, ftn., gdr. Karl Skytte.

Administrationschef: V. Hauch.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsråds kredse:

Ftn., husmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af kontorchef E. Ibsen.

Leder af det tekniske kontor i Tønder: Civilling. Th. Claudt Westh, Tønder.

JORDFORDELINGSKOMMISSIONERNE

Jordfordelingskommissionen for 9. område, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Formand: Dyrlæge Ravn, Jellinge.

Medlemmer: Gårdejer Jacobsen, Bevtoft, og husmand Johs. Petersen, Halk.

Forstander Karlskov Jensen, Graasten Landbrugsskole.

Jordfordelingskommissionen for 10. område, omfattende Tønder og Aabenraa amtsråds kredse:

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Medlemmer: Gårdejer Holger Hansen, »Enghuset«, Stubbæk pr. Aabenraa,

og husmand Jørgen Jørgensen, Nørre Hjarup pr. Hovslund, dommer

H. Fogh, Tønder, gdr. Claus Clausen, Harres pr. Bredebro.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

KOMMISSIONER ANG. OPRETTELSE AF HUSMANDSBRUG, ARBEJDERBOLIGER m. m.

Formænd: Haderslev amt: Gårdejer Viggo Larsen, Skodborg.

Aabenraa amt: Kristian H. Thomsen, »Birkehøj«, Stubbæk.

Sønderborg amt: Husm. Jørgen Clausen, Himmarn, Svenstrup, Als.

Tønder amt: Husejer Carl Olesen, Spandet pr. Arnum.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

Rollighedsvej 20, København, telf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Hofjægermester A. Olufsen, R., Qvistrup, Struer.

Direktør: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet: Direktør Fr. Heick, Hedeselskabet, Viborg, og gårdejer
Andr. Hørlück, Skodborg.

DET DANSKE HEDESELSKAB

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Hofjægermester, godsejer A. Olufsen, Qvlstrup, Struer.

Direktør: Fr. Heick, Viborg.

Mose- og engafdeling: Afdelingschef C. V. Schledermand Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Distriktsbestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i Tønder: Distriktsbestyrer J. Bjerregaard.

Distriktskontor i Aabenraa: Distriktsbestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling: Afdelingschef N. Venov, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsingenlør M. Høst-Madsen.

Fillalkontor i Tønder: Afdelingsingenlør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdelingschef B. Steenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider B. Lindskov Christiansen, Skærbæk.

LANDBRUGSRAADET

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3, København V.

Præsident: Folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby, Grenaa.

Direktør: N. Kjærgaard.

LANDBOFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Axelborg, København V.

I formandsskabet: Gårdejer Anders Andersen og forpagter Arne Pilegaard Larsen.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, »Enghuset«, Stubbæk, Aabenraa, gårdejer Anders Hørlück, Skodborg, og gårdejer Chr. Speggers, Mjang, gårdejer Paul la Cour Møller, Bispegården, Ketting, Als.

FORENINGEN AF JYDSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Blspetorvet, Aarhus C., telf. (061) 3 09 99.

Formand: Gårdejer, folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby.

I bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, »Enghuset«, Stubbæk, Aabenraa, og gårdejer Anders Hørlück, Skodborg.

Sekretær: Bjørn B. Christensen.

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Holger Hansen, »Enghuset«, Stubbæk, Aabenraa.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Poulsen, Rødekro.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesledelsers formænd.

Husdyrbrugskonsulenter: Kr. Dahlgård Jensen, Vester Sottrup, og B. Vinge Madsen, Vojens.

1. DEN NORDSLESVIGSKE LANDBOFORENING

Formand: Åben efter gårdejer Ejnar Hansens død.

Sekretær: Gårdejer Marquard Mathiasen, Møjbøl.

Konsulenter: Georg Nissen, Niels Lassen; i samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent Arne Knudsen og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding og Omegns og Kolding Herreds Landboforening maskinkonsulent M. Baesgaard, Ladelund, bygningsskonsulent Aage Beldringe, Kolding.

Tryghed i tilværelsen

Har man orden i sin økonomi, kan man altid være tryk overfor eventuelle ubehagelige overraskelser af økonomisk art, og det giver tryghed i den daglige tilværelse.

Det hele er såre enkelt: Brug altid lidt mindre, end De tjener - og sæt det overskydende beløb ind på en konto i

ANDELSBANKEN

2. HADERSLEV AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom pr. Fjelstrup.

Sekretær: Gårdejer Aage From, Fjelstrup.

Konsulenter: P. R. Madsen (planteavl), Andreas Hansen (husdyrbrug), Pøe Koustrup (maskiner), H. Jensen, J. Høj Nielsen (regnskab), Ingrid Petersen (husholdning).

Landboforeningens kontorer: Marlesminde, Aastrupvej 36, Haderslev, telf. 2 46 31. (2200 medlemmer).

3. NR. RANGSTRUP HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Sekretær: J. Have, Toftlund.

Konsulenter: Th. Petersen (husdyrbrug), K. Harms (regnskab), J. Have (planteavl).

4. AABENRAA AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Holger Hansen, »Enghusct«, Stubbæk pr. Aabenraa.

Sekretær: Carl Poulsen, Rødekro.

Konsulenter: Carl Poulsen, Rødekro (planteavl), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), P. Mølgaard, Aabenraa (regnskab). (1000 medlemmer).

5. VIS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Laurids Nielsen, Buskmose pr. Rinkenæs.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup pr. Tørsbøl.

Konsulenter: N. A. Drewsen, Hokkerup (planteavl og ungdomsarb.), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), Niels Horup, Stubbæk pr. Aabenraa (maskiner).

(400 medlemmer).

6. DEN SUNDEVEDSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Tøge Sibbesen, Marlegård, Broager.

Sekretær: Gårdejer Poul Bertelsen, Blans pr. Avnbøl.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup (planteavl), A. Winther, Ulkebøl (planteavl og ungdomsarb.), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), Mads Fr. Madsen, Kollund (ungdomsarb.). (508 medlemmer).

7. ALS NØRHERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl pr. Nordborg.

Sekretær: Gårdejer Chr. Phillipsen, »Esphøjgård«, Broballe pr. Nordborg.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup, A. Winther, Ulkebøl (planteavl), Peder Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), Aage Johansen, Nordborg (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug).

(250 medlemmer).

8. DEN ALSISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgårde pr. Over Tandslet.

Sekretær: Gårdejer Jørgen Michelsen, Lysnabildskov pr. Skovby.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup, og Anders Winther, Ulkebøl (plante-

avl), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), P. J. Hansen, Hørup (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Else Hansen, Rødekro (husholdning).

9. DET BLANDEDE DISTRIKTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Andreas Pedersen, Travstedgård, Jejsing.

Sekretær: Claus Clausen, Svenstrup, Bredebro.

Konsulenter: L. Nørgaard, Bredebro, og Bent Maybom, Ved Dammen 24, Løgumkloster (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), K. P. Kristensen, Tønder (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Inger Marie Petersen, Bredebro (husholdning). (700 medlemmer).

10. SLOGS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels Overgaard, Bøgvad pr. Øster Højst.

Sekretær: Gårdejer Hans Schack, Ravsted.

Konsulenter: Frede Nissen, Bylderup-Bov (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), Erik Rasmussen, Løgumkloster (regnskab). (550 medlemmer).

11. LANDBOFORENINGEN FOR LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Gårdejer Verner Antonius, Landeby, Løgumkloster.

Sekretær og kasserer: Gårdejer Hans Nissen, Nørre Løgum pr. Løgumkloster.

Konsulenter: Bent Maybom, Løgumkloster (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), Erik Rasmussen, Løgumkloster (regnskab). (365 medlemmer).

12. LANDBOFORENINGEN FOR SKÆRBÆK OG OMEGN

Formand: Gårdejer Hans Kjær, Gaansager pr. Frilfelt.

Næstformand og sekretær: Gårdejer J. Beler Clausen, Lundsmark.

Konsulenter: P. V. Johnsen, Skærbæk (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbr.), M. Dencker, Brøns (regnsk.), N. Horup, Stubbæk (masklner). (630 medlemmer).

LANDWIRTSCHAFTLICHER HAUPTVEREIN FÜR NORDSCHLESWIG

Formand: Gårdejer H. H. Johannsen, Skelde.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, Aabenraa.

Konsulenter: M. N. Bruhn, Aabenraa (planteavl), Hans K. Agerley, Haderslev (planteavl), E. Wittmann, Aabenraa (bogføring), H. U. Petersen, Tønder (bogføring).

(1420 medlemmer i 6 foreninger).

HUSHOLDNINGSFORENINGER

DET SØNDERJYDSKE HUSHOLDNINGSUDVALG

Formand: Fru Henny Birk, Arrild.

Fællesudvalg for følgende husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jydsk Landboforeningers Husholdningsudvalg:

HADERSLEV AMTS LANDBOHUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Marie Kortbeck, Anset pr. Fjelstrup.

Konsulent: Ingrid Petersen, Haderslev. (600 medlemmer).

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSHOLDNINGSFORENINGER

Gårdejerske Fru Signe Førbj, Harreby pr. Fole.

NR. RANGSTRUP HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ellen Hansen, Rangstrup mejeri pr. Agerskov.

Konsulent: Fru Jørgine Frank Jensen, Bodum pr. Aabenraa. (280 medlemmer).

LØGUMKLOSTER OG OMEGNS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ruth Antonius, Landeby pr. Løgumkloster.

Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro. (230 medlemmer).

DET BLANDEDE DISTRIKTS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ellen Møller, Vollum.

Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro. (Ca. 800 medlemmer).

DE SAMMENSLUTTEDE HUSHOLDNINGSFORENINGER

I AABENRAA-SØNDERBORG AMTER m. fl.

Formand: Fru Ruth Nissen, Skelbækgård.

Konsulent: Fru Jørgine Frank Jensen, Bodum, Aabenraa.

(2521 medlemmer).

SLOGS HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Karen Uth, Havsted, Ravsted.

Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro.

(640 medlemmer).

HUSMANDSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Rådhuspladsen 14 I, København V.

Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej, Slagelse.

I bestyrelsen bl. a.: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov,

husmand Joh. Pedersen, No, Ringkøbing.

Sekretariatets chef: Jørgen Petersen, Bagsværd.

[Side 1]

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Viborgvej 128, Aarhus V., telf. 5 52 33.

Formand: E. Vestbo, Baunhækvej 11, Tarm.

I bestyrelsen: Husmand Broder Brodersen, Rufas, Avnhøj.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

DE SAMVIRKENDE SØNDERJYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Sekretær, kasserer og konsulent i planteavl: A. Lalsen, Bjerningrød pr. Haderslev.

Konsulenter: (Se enkeltforeningerne).

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorteres under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

AABENRAA AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Gårdejer Kristian H. Thomsen, »Birkehøje, Stubbæk, Aabenraa.
Konsulenter: O. A. Mortensen, Gram (husdyrbrug), Erik Christensen, Løgumkloster (ungdomsarbejde), fru Mary Dahl Nielsen, Simmerstedvej 117, Haderslev (husholdning), Erik Larsen, Rødekro, N. Berg, Ringvej 1, Løgumkloster (driftsvejledning). (574 medlemmer).

TØNDER AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Hans Matthiesen, Brodersgård pr. Tønder.
Kasserer: Jens Vinum, Høgsbro pr. Hviding.
Konsulenter: Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbr.), Anker Ammitzbøll, Rødekro, (fjerkræ), Erik Christensen, Løgumkloster (planteavl), Jens Berg, Løgumkloster (planteavl og driftsvejledning), fru Mary Dahl Nielsen, Haderslev (husholdning). (1400 medlemmer).

HADERSLEV VESTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.
Sekretær: Husdyrbrugskonsulent A. Mortensen, Gram.
Konsulenter: H. P. Fogtmann, Rødding, og Th. Pedersen, Toftlund (husdyrbrug), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (1200 medlemmer).

HADERSLEV ØSTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Johs. Petersen, Halk, Hejsager.
Sekretær: Svend A. Petersen, Havremark pr. Haderslev.
Konsulenter: Andr. Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug), A. Lalsen, Bjerningrød pr. Haderslev (lundbrug). (1277 medlemmer i 18 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENINGER

(herunder er tilsluttet Kredsforeningen »Sønderjydne«)

Formand: Husmand, sognerådsformand Broder Brodersen, Rufas pr. Avnbøl.
Konsulenter: Erik Knudsen, Broager (planteavl), P. K. Pedersen, Vester Soltrup (husdyrbrug), Arne Lund-Mikkelsen, Bovrup (driftsvejledning), frk. Didda Danielsen, Over Tandslet. Fælleskonsulent sammen med amtets landboforeninger: Peder Nielsen, Kirkehørup (fodring og hygiejne). (20 foreninger — 1197 medlemmer).

KVÆGAVLSFORENINGER

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE AF KVÆGAVL

Formand: Gårdejer Jakob Ravn, Olufsminde, Simmersted.
Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.
11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædooverføring = 45.000 køer.
87 kontrolforeninger, omfattende 4.200 besætninger med ialt 50.000 køer.

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE

Sønderborg-kredsen

Formand: Gårdejer Hans Skau, Lillehave, Aabenraa.
Konsulent: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Soltrup.
Fællesledelsen omfatter 21 kontrolforeninger med ca. 17.400 køer, og 1 kvægavlsforening med ca. 2400 medlemmer og godt 31.300 køer.

SØNDERJYDSK AVLSFORENING

FOR SORTBROGET DANSK MALKEKVÆG

Formand: Gårdejer Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.

(245 medlemmer — 5.000 køer).

HESTEAVLSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HESTEAVLSFORENINGER

Kontor: Østergade 9, Aarhus, telf. (061) 2 03 56.

Formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers, telf. (064) 2 49 77
— ØLST nr. 14.

Næstformand: Gårdejer Erik Bundgaard, Fuglsang, Nørager.

Konsulent: Chr. Hansen, Aarhus.

STAMBOGSFØRING

STAMBOGSFØRINGEN FOR HESTE AF JYDSK RACE

Udvalgets formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup, Randers.

Stambogsfører: Landskonsulent Chr. Hansen, Aarhus.

FJERKRÆAVL

FÆLLESUDVALGET FOR FJERKRÆAVLEN I SØNDERJYLLAND

Arbejdsområde i samtlige sønderjyske landbo-, husmands- og fjerkræavlerforeninger.

Formand: P. J. Buchard, Kliplev.

Konsulent: Anker Ammitzbøll, Rødekro.

SLAGTERIER

DE SAMVIRKENDE DANSKE ANDELS-SVINESLAGTERIER

Kontor: Axeltorv, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier og 20 bl-virksomheder).

Formand: Forstander Johs. Dons Christensen, Stendetgård, Haderslev.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

SLAGTERIER I NORDSLESVIG

ANDELSLAGTERIER

Aabenraa:

Formand: Gårdejer Jesper Th. Hansen, »Roosthøje, Roost pr. Branderup J.

Direktør: Fr. Johansen.

Graasten:

Formand: Gårdejer, folketingsmand Joh. Phillipsen, Lundtoftbjerg.

Direktør: H. Thede Bossen, H. A.

Rødding:

Formand: Gårdejer Vagn Christensen, Skodborgskov, Skodborg.

Direktør: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.

Sønderborg:

Formand: Gårdejer Jens Iversen, Paradisgård, Lambjergskov pr.
Kirkebyrup.

Direktør: O. F. Bagge.

Tønder:

Formand: Gårdejer Knud Madsen Knag, Østerende pr. Ballum.

Direktør: Holger Andresen.

Vojens:

Formand: Gårdejer Jørgen Fallisen, Tørning pr. Hammelev.
Direktør: Th. Mossing-Jensen.

PRIVATSLAGTERIER

A/S Bylderup-Bov og Omegns Eksportslagteri.
Direktør: W. Christensen.

A/S J. D. Koopmanns Svineslagteri, Haderslev.
Direktør: A. Blum Hansen.

A/S Skærbæk og Omegns Esportslagteri, Skærbæk.
Formand: Gårdejer Svend Aage Hansen, Ballum.
Direktør: H. J. Jørgensen.

D. L. K.**Aabenraa afdeling:**

Formand: Gårdejer Torp Frils Møller, Aarslevgård pr. Hjordkær.
Salgsleder: V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjordkær.
Bogholderi: Aabenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gårdejer Hans Carstensen, Kastrup pr. Gram.
Salgsleder: Gårdejer Jens Lund, Gabøl.
Bogholderi: Andelsbanken.

Tønder afdeling:

Formand: Gårdejer Johs. Petersen, Vestermark, Abild.
Salgsleder: Nikolai Deltelsen, Højer.
Bogholderi: H. Christiansen, Østergade 25, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Jens Iversen, Paradisgård, Lambjergskov pr. Kirkehørup.
Salgsleder: Direktør O. F. Bagge, Andelsslagteriet.
Bogholderi: Sønderborg Andels-Svineslagteri.

MEJERIFORENINGER**DE DANSKE MEJERIFORENINGERS FÆLLESORGANISATION**

Kontor: Rådhuspladsen 3, Aarhus.

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Direktører: T. Mathlassen og P. Kock Henriksen.

**DE SAMVIRKENDE JYDSKE MEJERIFORENINGER
MEJERIKONTORET, AARHUS**

Formand: Gårdejer K. L. Knudsen, Agdrup, Taars.

SØNDERJYDSK MEJERIFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Sekretær og kasserer: Statskonsulent Johs. Jensen, Aabenraa. (96 mejerier).

SØNDERJYDSK SMØREKSPORTFORENING, VOJENS

Formand: Gårdejer Jacob Jacobsen, Skærbæk.
Direktør: Th. Jensen. (42 mejerier).

DANSK MEJERISTFORENING

Kontor: Vindegade 74, Odense.
Formand: Mejeribestyrer Frilev Nielsen, Tørring, Lemvig.
Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskreds: Formand: Mejeribestyrer Fr. Fredslund, Krusaa.
Haderslev amtskreds: Formand: Mejeribestyrer U. J. Mathiesen, Skrave.
Sønderborg amtskreds: Formand: Mejeribestyrer Korsholm Petersen, Ketting.
Tønder amtskreds: Formand: Mejeribestyrer P. Petersen, Løgumgaard.

Handelsorganisationerne

GROSSERER-SOCIETETETS KOMITE, BØRSEN

Formand: Grosserer, generalkonsul Victor B. Strand, København.

PROVINSHANDELSKAMMERET

Formand: Borgmester, konsul J. Hagemann-Petersen, Kalundborg.

Øvrige kammermedlemmer:

Købmand Erik Genefke, Hobro
Direktør Richard Wilhjelm, Odense.
Købmand Emil Andresen, Kerteminde.
Direktør Benny W. Pedersen, Nakskov.
Direktør J. Borum, Kolding.
Direktør Aage Moth, Odense.
Direktør H. Tinglev-Hansen, Randers.
Direktør Anders Thybo, Odense.
Direktør G. Valentin-Hjorth, Viby J.
Direktør Viggo Østergaard, Aarhus.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 a, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårdsgade 45, Aarhus C.

HANDELSSTANDSFØRENINGERNE I SØNDERJYLLAND

Haderslev: Formand: Købmand A. Hundevadt.

Aabenraa: Formand: Direktør, konsul Tage Fink, Haderslevvej 2.

Graasten: Formand: Købmand Alfred Johansen.

Sønderborg: Formand: Grosserer Traugott Møller.

Tønder: Formand: Direktør H. M. Riggelsen.

Løgumkloster Handelsforening:

Formand: Bogholder Frode Hansen.

Toftlund Handelsforening: Formand: Købmand Aage Ullerup.

DE SAMVIRKENDE KØBMANDSFØRENINGER I DANMARK

Formand: Købmand Chr. Johansen, Fredericia.

Centralorganisationen for Jylland, formand: Købmand Chr. Johansen, Fredericia.

Derunder De samvirkende sønderjydske Købmandsforeninger,

formand: Købmand Paul Thomsen, Krusaa.

Haderslev og omegn:

Formand: Købmand Johs. Mathiesen, Storegade 71, Haderslev.

Midtsønderjyllands Købmandsforening:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toftlund.

Aabenraa og omegn:

Formand: Købmand Lütje Hansen, Aabenraa.

Graasten og omegn:

Formand: Købmand Georg J. Jessen, Trappen, Graasten.

Tønder Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening:

Formand: Købmand A. J. Schmidt, Tønder.

Sønderborg Købmandsforening:

Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Hans Krogh, Lavensby.

BRUGSFORENINGER

Formand for bestyrelsen: Professor, dr. oecón. P. Nyboe Andersen, Humlebæk.

Førstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes, København.

Medlem af repræsentantskabet: Proprietær Laur. Nielsen, Buskmose, Rinkeæss.

Handelsafdelingen i Vejen: Forretningsfører: E. Skovmand, Vejen.

HANDELSGØDNING

er

ANDELSGØDNING

Bliv medlem af lokalforeningen og drag fordel af de økonomiske goder, som sammenslutningen D. A. G. har tilvejebragt.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

Nyhavn

Telf. 2 28 82

Aabenraa

INDKØBSFORENINGER

Dansk Andels Gødningsforretning.

Hovedkontor: »Axelborg«, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer Jens P. Just, Enghavevej 14, Skive.

Direktør: Finn Thøgersen, København.

Medlemmer af repræsentantskabet: Gårdejer Olav J. Bonefeld, V. Snoghæk,
Vester Sottrup, og forpagter Holger Behrens, Grøngård, Jejsing.

Afdelingskontor: Aabenraa, Nyhavn. Forretningsfører: Axel Nielsen.

Jydsk Andels-Foderstofforretning.

Hovedkontor: »Axelborg«, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer N. Skak Jensen, Gøttrup pr. Farsø.

Direktør: J. E. Olesen, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laurids Nielsen, »Buskmose«
pr. Rinkenæs, gårdejer Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Afdelingskontor i Aabenraa. Forretningsfører: H. Kramer.

Håndværk og industri

HANDVÆRKSRÅDET

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Muremester Adolph Sørensen, Sorø.

I bestyrelsen: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, A., Aabenraa, tømrermester
Chr. Jensen, Bolderslev, snedkermester Hans Sørensen, Vollerup.

HANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENINGER I SØNDERJYLLAND

Aabenraa Haandværker- og Industriforening:

Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og Omegns Haandværkerforening:

Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening:

Formand: Glarmester P. Alnor.

Haderslev Haandværkerforening:

Formand: Muremester Johs. Hansen, Naffet 39, Haderslev.

Løgumkloster Haandværkerlaug:

Farvermester P. Pors.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening:

Formand: Malermester Chr. Paulsen, Løngang 7, Sønderborg.

Håndværkerskolen i Sønderborg. Telf. (044) 2 47 44.

Toftlund Haandværkerforening: Formand: Snedkermester Niels Høeg.

Tønder Haandværkerforening:

Formand: Vulkanistør A. J. Rasmussen, Tønder.

SØNDERJYLLANDS INVESTERINGSFOND

Bestyrelsen:

Formand: Amtmaud, dr. jur. T. Haarløv, Tønder.

Næstformand: Fhv. bankdirektør P. Juhler, Aabenraa.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, Aabenraa.

Øvrige medlemmer:

Fuldmægtig, cand. jur. Ib Frederiksen, Egnsudviklingsrådet, bankdirektør A. Buch, Haderslev, kontorchef L. Frederiksen, Finansministeriet, amtsrådsmedlem Alfred Kristensen, Bylderup Bov, direktør M. F. Schøler, Danfoss, Nordborg.

SØNDERJYLLANDS ERHVERVSRAÐ

Forretningsudvalget:

Formand: Borgmester, bankdirektør J. J. Paulsen, Tønder.
Næstformand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, Nordborg.
Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, Aabenraa.

Øvrige medlemmer:

Amtmand, dr. jur. T. Haarløv, Tønder, borgmester P. Olesen, Haderslev, købmand Alfred Johansen, Graasten, stiftamtmand J. Pinholt, Haderslev, folketingsmand Hans Peter Gorrsen, Graasten.

Kreditinstitutioner

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: S. Marcussen, M. Thuesen, H. Bayer.

Repræsentantskabet: Formand: Gårdejer J. Ravn, Simmersted, næstformand: murermester Johs. Hansen, Haderslev, gårdejer Hans Lyck, Varnæs, gård-ejer Hans Mattesen Boesen, Søndernæs, gårdejer Haakon Fink, Brøndstrup-gård, købmand Anton Hundevadt, Haderslev, gårdejer Laue Frederiksen, Sillerupgård, gårdejer Morten Holm, Halk, gårdejer Laurids Møller, Bovlund, ingeniør Jes Eegholm, Sønderborg, gårdejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl, gårdejer Jens Ravn, Holm, gårdejer P. Heisel, Kassøgård, gårdejer Asmus A. Lyck, Vibøge, borgmester Erik Jessen, Aabenraa, bygmester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Muusmann, Bylderup, gårdejer Niels Nielsen, Daler.

VEST- OG SØNDERJYDSKE KREDITFORENING

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: Adm. direktør P. Valeur, Ringkøbing. Landbrugskyndige direktører: Gårdejer Jens Jensen, Sdr. Esp pr. Tim, og gårdejer Ejnar Nielsen Pug-gaard, Gredstedbro.

Formand for repræsentantskabet: Gårdejer Marius Blisgaard, L. Thoustrup, Mejrup pr. Holstebro.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gårdejer Poul M. Matthiesen, Randerup pr. Ballum, gårdejer Poul H. Outzen, Ellum pr. Løgumkloster, og gårdejer Peder N. Pedersen, »Oxlundgård«, Harreby pr. Fole.

JYDSK GRUNDEJER-KREDITFORENING, VIBORGVEJ 1, HERNING

Direktion: Arkitekt Orla Nielsen, adm. direktør: Advokat Jens H. Møller, arkitekt Kaj Halse, landsretssagfører H. Winther-Rasmussen.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Blehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt samt Haderslev amts østlige del.

Jørgen Brodersen, Bredbro, for Tønder amt og Haderslev amts vestlige del.

NY JYDSKE KJØBSTAD-CREDITFORENING, AARHUS

Direktion: Arkitekt, m. a. a. Ejnar Poulsen, exam. jur. J. Juul-Nielsen og cand. jur. Svend Dal.

Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Bygmester J. P. Viereck, Aabenraa, direktør J. P. Skøtt, Haderslev, arkitekt P. J. Petersen, Tønder, og ejendomskonulent S. Albrechtsen, Sønderborg.

KØBSTAD HYPOTEKFORENINGEN

(Jydsk Hypotekforening)

Kontor: Aarhus.

Direktion: Landsretssagfører Holger Nielsen (adm.) Arkitekt Jep Fink, Aabenraa. Landsretssagfører Olaf Smedegaard Andersen, Herning.

KREDITFORENINGEN AF EJERE AF MINDRE EJENDOMME PÅ LANDET I JYLLAND

Direktion: Cand. jur. Bent Rasmussen, adm. direktør.

Medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Husmand Jørgen Petersen, Blans pr. Avnbøl, muremester C. Henriksen, Haderslev.

LANEKASSEN FOR SØNDERJYLLAND

Bestyrelsen:

Administrative udvalg: Departementschef i Økonomiministeriet P. Bjørn Olsen (formand), kontorchef i Finansministeriet L. Frederiksen, R. af D.

Øvrige bestyrelse:

For Haderslev amt:

Sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding, og medlem af Ligningsrådet Andreas Friis, Vonsbæk.

For Tønder amt:

Fhv. landstingsmund Alfred Kristensen, Bylderup-Bov, og skyldrådsformand Chr. Hansen, Visby.

For Sønderborg og Aabenraa amter hhv.:

Amtsrådsmedlem Anders Schmidt, R. af D., Faurholm, Over Tandstet, og folketingsmand P. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Sekreter for udvalget: Ekspeditionssekreter H. Dyrskjødt, Finansministeriet.

Administration: Finansministeriets 1. statsaktivkontor, Store Kongensgade 47, København K.

LANDEVÆRNET

Kontor: Tinglev.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

Næstformand: Gårdejer Math. Christensen, Ll. Grøngård pr. Jejsing.

Sekretær: Gårdejer Karsten Th. Gregersen, Frøslev, Padborg.

Forretningsfører: Filialbestyrer Andreas Hartens.

Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig

SYDSLESVIGSK FORENING (SSF)

Formand: Skoleleder Ernst Meyer, Medelby, telf. Medelby 183.

180 distrikter og afdelinger.

8 amter med hver 1 sekretariat og 1 sekretær.

Flensborg by:

Formand: Skoleleder Claudius Christiansen, Mørvigsgade 155a, Flensborg-Mørvig, telf. 3 71 71.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 47 66.

Sekretær: Hans Wolff.

Flensborg amt:

Formand: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark, telf. Barderup 130.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 58 27.

Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Skoleinspektør Jørgen Hentschel, Erdbeerenberg 34, Slesvig, telf. 3 29 91.

Sekretariat: Lølfod 69, Slesvig, telf. 2 38 88.

Sekretær: Magnus Biehel.

Egernsørde amt:

Formand: Johs. Rönnuau, Meinlingergade 21, Egernsørde.

Sekretariat: H. C. Andersensvej 20, Egernsørde, telf. 25 27.

Sekretær: Günther Dreller.

Rensborg nørreamt:

Formand: Kulhandler Johs. Petersen, Rosenvej 2, Bydelsdorf, telf. 34 17.

Sekretariat: »Amtmandsgårdene, Portgade 4, Rensborg, telf. 33 70.

Sekretær: Peter Hübel.

Ejdersted amt:

Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.

Sekretariat: Joh. Adolfs-Gade 22, Tønning, telf. 412.

Sekretær: Hans Heinrich Rage.

Husum amt:

Formand: Gårdejer Hans Perschke, Hatsted Mark.

Sekretariat: Klaus Grothsgade 47, Husum, telf. 25 27.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Sydtønder amt:

Formand: Ludvig Hansen, Ellehoved.

Sekretariat: Kokkedalervej 87, Læk, telf. Læk 845.

Sekretær: Willy Fries.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto Meyer, Flensborg Avls, telf. 78 55.

Ved Forbundsvalgvalget i 1961 opnåede SSV 25.419 stemmer; ved kommunalvalgvalget i 1962 opnåede SSV 28.262 stemmer; ved Landdagsvalget i 1962 opnåede SSV 26.883 stemmer. Har for tiden 1 landdagsmand, 11 byrådsmedlemmer i Flensborg (overfor 28 tyske), 15 medlemmer i de sydslesvigske kredsdegn og 174 i de sydslesvigske kommunale råd.

Deltog ikke i Forbundsvalgvalget i 1965.

SSV's Landssekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 2 31 53.

Landssekretær: Hermann Bornholdt.

Sekretær: Jakob Meyer.

FORIINING FOR NATIONALE FRASHE

(Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 586.

Sekretariat: Lindholm, telf. Nibøl 435.

Sekretær: Alfred Boysen.

* * * *

CHRISTIANSLYST

(Ungdomshjem). — Nottfeld pr. Sønderbrarup, telf. Sønderbrarup 229.

Ungdomskonsulent Knud Mortensen.

DANSK CENTRALBIBLIOTEK FOR SYDSLESVIG

Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54.

Overbibliotekar: Torben Glahn.

Biblioteker i Slesvig og Husum. Derudover har Flensborg tre filialer + en filial i Alderdomshjemmet. I alt findes der 76 udlånssteder i hele Sydslesvig (bogbilvirksomhed), Indbefattet filialerne i Harreslev, Kappel, Frederiksstad og Tønning.

12 bibliotekarer (deraf 1 i Slesvig og 1 i Husum).

Bogbestand i alt: 137.883 (85.364 til voksne og 52.519 til børn).

1964/65 udlånt i alt: 169.408 bøger (70.205 til voksne og 99.203 til børn).

DANSK GENERALSEKRETARIAT

Nørregade 76, Flensborg, »Flensborghuse«, telf. 78 21.

Generalsekretær Hans Ronald Jørgensen.

Kontorchef Lars Heinrich Schubert (telf. 78 22).

Afdelingsleder Lene Dørffler. Teater- og foredragsafdelingen (telf. 78 21).

Fuldmægtig Gertrud Reich. Regnskabsafdelingen (telf. 78 29).

DANSK KIRKE I SYDSLESVIG

Dansk Kirkekontor, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. 2 29 25.

Forretningsfører: Erik Matthlesen.

Førstepræst: Provst H. Kvist, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. 2 29 25.

8 sekretærer, 26 præster, 58 menigheder, 97 prædikesteder.

DANSK LÆRERFORENING FOR SYDSLESVIG

Formand: Skoleleder Jørgen Petersen, Ladelund, telf. 167.

DANSK MENIGHEDSPLEJE, FLENSBORG

Forstanderinde: Frk. Astrid Matthlesen, »Ansgars«, Toosbøygade 7, Flensborg, telf. 58 39.

DANSK PIGESPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Gymnasteloverlærer frk. Grethe Blerring, Riddergade 27, Flensborg, telf. 2 27 76.

6 troppe og 4 flokke.

DANSKSINDEDE SYDSLESVIGSKE KRIGSDELTAGERE

Formand: Johs. Ankersen, Toosbøygade 31, Flensborg, telf. 50 86.

DANSK SKOLEFORENING FOR SYDSLESVIG

Fungerende formand: Rejsesekretær Jakob Meyer, Aabenrangade 95, Flensborg.
Skoleinspektør, cand. mag. Chr. Thorup Nielsen, Riddergade 27, Flensborg,
telf. 2 24 98.

Kontor: Riddergade 27, Flensborg, telf. 74 55.

74 skoler med 4.055 elever og 296 lærere.

44 børnehaver med 1.492 børn og 85 børnehavelærereinder.

1 gymnasium og 3 mellemskoler med tysk-anerkendte examina.

DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Lærer Dirch Jørgensen, Husumgade 69, Slesvig.
(5 troppe).

DANSK UNGDOMS- OG VANDRERHJEM

Neuwerkstrasse 6, Slesvig, telf. 35 37.

Bestyrerinde: Fru Gertrud Lempert.

DANSK SYGEPLEJEFORENING, FLENSBORG

Formand: Fru Kristiane Fischer, Eckenersgade 9, Flensborg, telf. 2 38 43.

SYDSLESVIGSKE FOLKEDANSERE

Formand: Knud Sørensen, Nørreallé 1, Flensborg.

SYDSLESVIGSKE FOLKEKOR

Formand: Skoleinspektør Hans M. Futtrup, Paullneallé 2, Lyksborg, telf. 547.

Overdirigent: Skoleleder Alfred Sonne Jakobsen, Harreslev Mark danske skole,
telf. Flensborg 52 89.

Vicedirigent: Skoleleder Børge Krebs Lange, Tarup danske skole,
telf. Flensborg 2 20 88.

9 korforeninger. (4 kor er f. t. uden dirigent).

DE SYDSLESVIGSKE HUSMODERFORENINGER

Formand: Fru Line Mommsen, Nørregade 59, Flensborg, telf. 85/21 98.

Konsulent: (Vakant). — 18 lokalforeninger.

DEN SLESVIGSKE KVINDEFÖRENING

Formand: Fru Anna Büchert, Husby, telf. 508.

Konsulent: Frk. Gudrun Jensen, Søndergade 48, Harreslev Mark,
telf. Flensborg 2 33 95.

63 lokalforeninger.

FLENSBORG AVIS

Storegade 83-85, Flensborg, telf. 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer. Direktør Peter Jans.

FLENSBORG HANDELSKREDS

Formand: Grosserer B. Uldall. Sekretariat: Mergenthalergade 8, Flensborg,
telf. 78 18.

FORENINGEN AF SYDSLESVIGS STUDERENDE (FSS)

Formand: Povl Leckband, Arveprins Knuds Kollegium, Jacobysallé 13,
København V.

FORENINGEN NORDEN — SYDSLESVIG AFDELING

Formand: Pastor C. B. Karstoft, Harkielvej 2, Tarp, telf. 431.

FRIVILLIGT DRENGEFORBUND I SYDSLESVIG

Distriktsleder: Skoleleder Arne Korsgaard Lou, Humtrup, Den danske Skole,
telf. Stöderlögum 420.

Formandssekretær: Lærer Jens Døssing, Mørvliggade 119, Flensborg,
telf. 2 84 67.

10 kredse — 1 orkester i Flensborg. Dirigent: Viceskoleinspektør Henning
Nielsen, Ved Lachsbad 6, Flensborg, telf. 2 37 86.

Sommerlejr ved Tarp (»Trene-hyttene«).

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR SYDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.

Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 54 05.

Landbrugskonsulent: Aage Spørensén.

1. Landboforeningen for Flensborg og Omegn

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 08.

Konsulent: Aage Spørensén, Jaruplund Mark, telf. Flensborg 45 66.

2. Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Dett. Lassen, Struxstrup, telf. Ælsby 250.

Konsulent: Christen Møller, Sønderbrarup, telf. 249.

3. Landboforeningen for Gottorp Amt

Formand: Claus Buck, Christiansholm, Rensborg amt, telf. 20.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen, Sliggade 40, Slesvig, telf. 34 45.

4. Landboforeningen for Husum og Omegn

Formand: Thomas Brodersén, Büttejebüll, post Sterdebüll.

Konsulent: Henning Jensen, Hatsted, telf. 213.

5. Landboforeningen for Ejdersted

Formand: Gårdejer Otto Andresén, Vollervik, telf. Garding 325.

Konsulent: Henning Jensen, Hatsled, telf. 213.

6. Landboforeningen for Sydtønder Amt (gest)

Formand: Peter Andresén, Kalleshave pr. Læk, telf. Læk 427.

Konsulent: Harald Holm Jacobsén, Sdr. Løgum, telf. 306.

7. Den nordfrislandske Landboforening (marsken)

Formand: Gårdejer Carsten Boysén, Risum, telf. Nibøl 586.

Konsulent: Harald Holm Jacobsén, Sdr. Løgum, telf. 306.

GAMLES VÆRN

Formand: Fru Valborg Glahn, Nørregade 59, Flensborg, telf. 45 18.

HANDVÆRKETS FÆLLESREPRÆSENTATION I SYDSLESVIG

Formand: Malermester Alex Herz, Hornbrunnen 8, Slesvig, telf. 23 03.

Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 2 20 49.

Sekretær: Hellmut Tiedemann.

5 lokale håndværkerforeninger. 6 repræsentationer.

JARUPLUND HØJSKOLE

Forstander: Niels Bøgh Andersen, Jaruplund, telf. Barderup 182.

KFUM OG KFUK I SYDSLESVIG

Kredsformand: Pastor Werner Stensgaard, Arnæs, telf. Kappel 20 88.
Distriktssekretær: Paul Verner Hansen, Knuthsgade 2, Flensborg, telf. 65 87.
8 foreninger og klubber.

SLESVIGSK KREDITFORENING

Formand for tilsynsrådet: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark,
telf. Barderup 130.
Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 59 75.
Forretningsfører: Nls Hansen.

SÜDSCHLESWIGISCHE HEIMAT-ZEITUNG

Storegade 83-85, Flensborg, telf. 74 44.
Chefredaktør Carl Hagens. Direktør Peter Jans.

SYDSLESVIGS DANSKE KUNSTFORENING

Formand: Bibliotekslektor Lorenz Rerup, Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54.

SYDSLESVIGS DANSKE UNGDOMSFØRENINGER

Formand: Skoleleder Willh. Klüver, Læk, telf. 403.
Dansk Ungdomssekretariat: Marlegade 20, Flensborg, telf. 51 56.
Forretningsfører: Karl Kring.
94 enkeltforeninger og 13 ungdoms- og fritidshjem samt 28 »Ungdommens
Dagligstuer«.

SYDSLESVIGSK ERHVERVSFOND

Formand for tilsynsrådet: Grosserer Hans Paulsen, Fritz Reutervej 8,
Flensborg, telf. 77 11.
Kontor: Skibbroen 41, Flensborg, telf. 66 21.
Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

SYDSLESVIGSK SUNDHEDSTJENESTE

Formand for Sundhedsrådet og Arbejdsudvalget: Stadskoleinspektør Heinz
Fischer, Eckenersgade 9, Flensborg, telf. 2 38 43.
Kontor: Skovgade 45, Flensborg, telf. 2 31 18.
Forretningsfører: Franz Wingender.
1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skoletandlæge, 24 hjemmesygeplejersker, 6 sund-
hedsplejersker og 1 stationssygeplejerske.

SØNDERJYSK ARBEJDERFORENING (S.A.F.)

Formand: Heinz Homann, Højgade 15, Flensborg.

UNION-BANK A/S
Storegade 2, Flensborg, telf. 77 57.
Direktion: Christian Schütt. F. Pinn. Otto Christensen.

KGL. DANSK KONSULAT
Nørregravene 19, Flensborg, telf. 2 33 05.
Generalkonsul, professor dr. phil. Troels Fink.
Vicekonsul Holger Nyvang Knudsen.

De sønderjyske dagblade

Dannevirke
Haderslev

Hejmdal
Aabenraa

Dybbøl-Posten
Sønderborg

Tønder Amtstidende
Tønder

— ét blad, blot med forskellig titel

Undervisning

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

Rødding Højskole, Rødding. Forstander Fog Pedersen.
Hoptrup Højskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Danebod Højskole, Fynshav, Als. Forstander Gunner Rasmussen.
Graasten Landbrugsskole. Forstander Karlskov Jensen.
Rønshoved Højskole, Rinkenæs. Forstander Hans Haarder.
Idrøtshøjskolen i Sønderborg. Forstander A. Sjøgaard Jørgensen.
Bibelhøjskolen, Løgumkloster. Forstander S. Jul Nielsen.

EFTERSKOLER

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Vojens Ungdomsskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.
Sommersted Ungdomsskole. Forstander M. Linderøth.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.
Sundeved Ungdomsskole. Forstander Aage Rasmussen.
Rinkenæs Ungdomsskole. Forstander G. Peters-Lehm.
Højer Ungdomsskole. Forstander Hans Bogh.
Luthersk Missionsforbunds Efterskole, Løgumkloster.
Forstander H. P. Mogensen.

HUSHOLDNINGSSKOLER

Als Husholdningsskole, Vollerup. Forstander Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten. Forstander Olga Reppen og
Ebba Drewes.

Cimbria

TØMMERHANDEL - AKTIESELSKAB

Telefon 2 20 00*

Aabenraa

*En ting
der står
fast:*

NORA plast ... skridsikkert fodtøj

NORA-plast støvlen er landmændens
støvle fordi den

- tåler syrer, æble og kemikalier
- er skridsikker på glatte gulve
- er let at rengøre både ud- og indvendig
- smitter ikke af på gulve og tøj

NORA FODTØJ

Generalimport: C. Borregaard Nielsen
Aabenraa . Telefon (046) 2 29 50*
Forhandlere over hele landet

JAGTTABEL

PATTEDYR

Må jages hele året:

Egern, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, ræv, sæler og væsler.

Må jages til følgende tider:

Råbuk og sikahjort	15. maj-14. juli og 1. okt.-31. dec.
Dåhjort og kronhjort	1. sept.-28. febr.
Hare	1. okt.-18. dec.
Rå og sikahind	1. okt.-31. dec.
Dåhind, kronhind og disses kalve	1. okt.-28. febr.
Odder	1. aug.-28. februar

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmår og flagermus.

FUGLE

Må jages hele året:

Gråspurv, husskade, krage, råge og alle vildgæs (undtagen bramgås, der er totalfredet, samt grågås og kanadisk gås, der kun må jages fra 1. august—31. december).

Må jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli-31. dec.
Havmåger og skarver	1. aug.-30. april
Blisgås	1. aug.-31. dec.
Regnsøver	1. aug.-31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), grågås, huldue, ringdue, skovskade, vade-fugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rødtrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	15. aug.-31. dec.
Måger (undtagen havmåger)	1. aug.-31. januar
Taffeland	15. aug.-31. januar
Duehøg og spurvehøg (alle andre rov-fugle er totalfredet)	1. nov.-31. marts
Musvåge	1. nov.-31. januar
Ederfugl	25. sept.-28. febr.
Fasanhaner	1. okt.-31. dec.
Fasanhøner	21. okt.-31. nov.
Dykænder (undtagen ederfugl, der kun må jages fra 1. september til 28. februar, rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun må jages fra 18. september til 31. januar, og taffeland, der kun må jages fra 15. august til 31. januar)	1. sept.-28. februar

Gælder det
TRICOTAGE
— så . . .

SÖNNICHSENS VAREHUS

Storegade 13 . Aabenraa . Telefon 2 27 09

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa . Telefon 2 35 26

NIELS A. NIELSEN & SØN

Farve- og tapethandel

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon 2 31 28

Indeh.: H. H. Nielsen

. . . *altid noget nyt på tapetet* —

C. C. RODE

Storegade 27 . Aabenraa
Telefon 2 22 60

JUVELÉR og GULDSMED

Grundlagt 1855 . Indehaver Chr. Rode

Stort lager i guld-, sølv-, tin-
og nikkelvarer

Alt i ISENKRAM og til SPORT

Aabenraa . Telefon 2 32 21

Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.-1.nov.
Urhaner (hønen er totalfredet)	18. sept.-31. dec.
Alkefugle, allike, kjoever, lappedykkere, lommer, skalleslugere, stormfugle, sjagger, solsort og andre drosler ..	18. sept.-31. januar
Skovsneppe	24. sept.-7. april

Totalfredet: Bramgås, gravand, gøg, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altså alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvåge og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, tyrkisk due, ugler, urhøne og vendehals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykvænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) må fra motorbåd ikke jages fra 31. maj til 1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele året.

løvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

UNDTAGELSER

Øen Als:

- Råbukke fra 15. maj til 15. juli.
- Råvildt fra 1. november til 31. december.
- Harer fra 1. november til 18. december.
- Fasanhaner fra 1. november til 31. december.
- Fasanhøner fra 21. november til 30. november.
- Skovduer fra 15. august til 31. december.

SÆRFREDNINGER

for de sønderjydske landsdele undtagen Als

- Fasanhaner fra 15. november til 31. december.
- Fasanhøner totalfredet i 1965.

Ribe amt:

Fasanhøner fredet.

Ringkøbing amt:

Fasanhøner fredet.

Vedrørende særfredninger tilrådes det at følge med, hvad der kommer af bekendtgørelser fra landbrugs- og statsministeriet i sommerens løb.

FREDNINGSTIDER FOR FERSKVANDSFISK

Gedde	40	cm	ingen
Laks	40	cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40	cm	1. okt.—31. marts

Moderne BRILLER leveres efter lægerecept

Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 Aabenraa . Telefon 23058

**FJERNSYN - RADIO
LYSEKRONER
EL-ARTIKLER**

Bøger . Reproduktioner

Hans F. Beck

BOGLADEN

Ramshered 14 - Aabenraa - Telefon (046) 23896

Et moderne STORMAGASIN

— midt i
Sønderjylland

Sørrød	40	cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25	cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40	cin	1. maj—31. maj
Al	34,5	cm	ingen
Helt og Snæbel	35	cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9	cm	1. okt.—31. juli
— han	9	cm	1. okt.—31. marts

For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemål, regnet fra snudespids til halefinnens spids (totallængde).

Al	345	mm
Laks	400	mm
Havørred	400	mm
Helt	350	mm
Snæbel	350	mm
Gedde	400	mm
Bækørred	250	mm

Mere end 60 års erfaring i
KØLETEKNIK —
— bag hver detalje ...

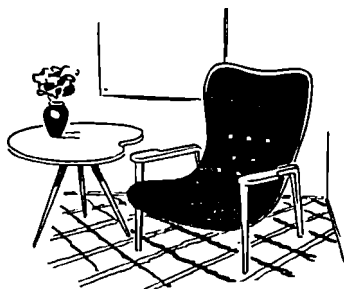

Køleskabe
 Fryseskabe
 Hjemmefrysere
 Kølemøbler

Fryselagre
 Skøjtebaner
 Industrianlæg
 Iskremmaskiner
 Transportkøling

BRØDRENE GRAM A/S, VOJENS. TELF. (045) 4 14 21

Har De en HYGGEKROG

hvor De rigtig kan slappe af efter dagens arbejde? Hviler De ordentlig i Deres **SENGE**, og giver Deres øvrige møbler Deres sind ro og hvile? Det er meget vigtigt i vor forjagede tid at have et harmonisk sted at trække sig tilbage til.

Nybro 10 . Aabenraa . Telefon (046) 2 24 20

Chr. Nissen
URE . OPTIK
REPARATION

*Det store udvalg
til de små priser*

Vestergade 29 . Aabenraa . Telefon 2 35 20
Sønderborg . Telefon 2 45 00

J. P. TOP'S EFTF. A/s

Aabenraa . Telefon 2 13 63
Grundlagt 1897

Jern og stål . smedeartikler
landbrugsredskaber
centralvarme- og sanitetsartikler

„CERES”

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING . AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon 2 13 21*

SADELMAGER

Søndergade 6 . Aabenraa . Telefon 221 16

LÆDERVARER GENNEM 125 ÅR

LORENZ HANSEN JR.

AABENRAA

TELEFON 2 21 38

Central-Mejeriet

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

DEN NORDSLESVIGSKE FOLKEBANK

GRAASTEN BANK

HADERSLEV BANK

FOLKEBANKEN FOR ALS OG SUNDEVED

TØNDER LANDMANDSBANK

GODE BANKFORBINDELSER

5

PORTO-TAKSTER

BREVFORSENDELSER. Indland.

Forsendelsens art Maksimumsvægten er <u>understreget</u>	Hele landet (inkl. Færøerne og Grønland)	Største udstrækning m. v.	
Brevkort	Øre		
enkelte	40	}	
med svarkort	80		højest 15×10,5 cm (mindst 10×7 cm)
Breve			
indtil 50 g	50	}	
over 50 g til 250 g	80		45×30×3 cm
over 250 g til <u>1 kg</u>	150		Rulle: 75×10 cm
Forretningspapirer			
indtil 250 g	50	}	
over 250 g til <u>1 kg</u>	110		(Tryksager af form som sammenlagte eller ikke sammen- lagte kort mindst 10×7 cm)
Tryksager			
indtil 50 g	25	}	
over 50 g til 250 g	40		
over 250 g til <u>1 kg</u>	110		
Vareprøver			
indtil 50 g	25	}	
over 50 g til 250 g	40		45×20×10 cm
over 250 g til <u>500 g</u>	110		Rulle: 45×15 cm Skal mærkes „Brev- pakke“. Må ikke inde- holde skriftlige med- delelser
Brevpakker			
indtil 250 g	80	}	
over 250 g til <u>1 kg</u>	110		45×30×20 cm
Blindetryksager	portofri		
højest <u>7 kg</u>			
Fonopostforsendelser	som for breve	}	
højest <u>300 g</u>			26 cm, men længde + bredde + tykkelse højest 60 cm
Blandede forsendelser	}	}	
højest <u>1 kg</u>			Takst som for for- retningspapirer, når forsendelsen indeholder sådan- ne, ellers som for tryksager
		45×30×3 cm Rulle: 75×10 cm (En indlagt vareprøve dog højest 45×20×3 cm - rulle: 45×10 cm - og vægt højest 500 g)	

Anbefaling af ovennævnte forsendelser: tillægsgebyr 80 øre.

Søndagsbreve kun til bymæssig bebyggelse ved postkontorer og visse postekspeditioner på landet. Forsendelsen skal på forsiden tydeligt være mærket „Søndagsbrev“ og tillige være forsynet med et diagonalkryds: tillægsgebyr 1 kr. (kun alm. breve og brevkort).

Banegårdsbreve (kun alm. brevforsendelser): tillægsgebyr 80 øre.

Ilbrevforsendelser (alm. og anb. brevforsendelser): tillægsgebyr 3 kr.

Ekspressforsendelser: tillægsgebyr 2 kr. (breve m. v.). Pakker 2 kr. pr. 5 kg

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel AABENRAA Telefon 22069

Ældste specialforretning i

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Svejlende 7 AABENRAA Telefon 24111

TÆPPER
GARDINER
og UDSTYR

Alt i landbrugsinventar
Speciale: staldindretning.
Eneforhandling af „NAGBØL”

Dansk Maskinoplæg A/s
Aabenraa . Telefon (046) 22044

Grimbergs VERDENSHISTORIE

i 16 bind à kr. 30,00. Udstyr som
Danmarks Historie. Bind 1 og 2
er udkommet.

NIELS THOMSENS *boghandel*
(Wohlenbergs efif.)

Telefon 22229 . Storetorv 5 . Aabenraa

BREVFORSENDELSER. Udland.

Forsendelsens art	Finland, Island, Norge og Sverige	Øvrige udland ²	Største udstrækning m. v.
Brevkort	<p style="text-align: right;">Øre</p> enkelte 40 med svarkort 80	<p style="text-align: right;">Øre</p> enkelte 50 med svarkort 100	} højst 15×10,5 cm } mindst 10×7 cm
Breve højst <u>2 kg</u>	indtil 20 g 50 over 20-250 g ... 80 over 250-500 g 150 (over 500 g efter hele vægten som øvrige udland)	indtil 20 g 80 for hver følg. 20 g 50	
Forretningspapirer højst <u>2 kg</u>	indtil 250 g..... 50 ov. 250 g-1 kg 110 (over 1 kg efter hele vægten som øvrige udland)	pr. 50 g 25 mindst 80	} <i>Brevform:</i> } højst 60 cm, } men længde + } bredde + tyk- } kelse højst 90 } cm } (mindst } 10×7 cm) } <i>Rulleform:</i> } højst 80 cm, } men længde + } 2 gange diame- } teren højst } 100 cm. } Mindst 10 cm, } men længde + } 2 gange diame- } teren ikke under } 17 cm } Brevforsendelser, } hvis dimensioner er } mindre end oven- } nævnte minimums- } mål, er dog tilladt, } hvis de er forsynet } med en rektangu- } lær adresseseddel } af karton eller } stærkt papir, hvis } halve omkreds } ikke er mindre end } 16 cm og som mæ- } ler mindst 4 cm } på den korteste } led
Tryksager højst <u>3 kg¹</u>	indtil 50 g 25 ov. 50-250 g ... 40 ov. 250 g-1 kg 110 (over 1 kg efter hele vægten som øvrige udland)	pr. 50 g 25	
Vareprøver højst <u>500 g</u>	indtil 50 g 25 ov. 50-250 g ... 40 ov. 250-500 g... 110	pr. 50 g 25 mindst 50	
Brevpakker højst <u>1 kg</u>	pr. 50 g 30 mindst 150 (ikke til Island)	pr. 50 g 30 mindst 150 (kun til visse lande)	

Anbefaling af ovennævnte forsendelser: tillægsgebyr 80 øre.

¹ Tryksager, der udelukkende indeholder bøger, kan veje indtil 5 kg.

² Mellem posthuse i det dansk-tyske grænseområde, der ligger i en indbyrdes afstand af højst 30 km, gælder for breve indtil 20 g samt brevkort den indenlandske takst.

Landbrugsmaskiner

Køb Deres maskiner, hvor De kan få Deres reservedele —

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN %

Ramsherred 1 . Aabenraa . Telefon 23073

J. Thorsmark

Indeh. BRDR. THORSMARK

Aabenraa

Telefon 22673

GULD- og SØLVVARER
URE og OPTIK

BRILLER leveres uden og
med lægerecept

Jasmunds Kiosker

Aabenraa

NØRREPORT

Tlf. 22812.22244

SØNDERTORV

Tlf. 22888 . 22809

PAKKER.

PAKKER. Indland.

(inkl. Færøerne og Grønland)

Frankotvang: pakker skal frankeres forud.

Udstrækning: som regel ikke over 1,5 m i nogen retning; dog kan pakker i rulle- eller stangform være indtil 2 m lange. Rumfang ikke over 1 m³.

Største vægt: 20 kg.

Indland (inkl. Færøerne)

Vægt	Alm. pakker	Voluminøse og forsigtig-pakker ¹⁾
indtil 1 kg	150 øre	230 øre
over 1 til 5 kg	200 øre	300 øre
over 5 til 10 kg	350 øre	530 øre
over 10 til 15 kg	600 øre	900 øre
over 10 til 20 kg	1100 øre	1650 øre

Grønland ¹⁾

indtil 1 kg	300 øre
over 1 til 5 kg	480 øre
over 5 til 10 kg	800 øre
over 10 til 15 kg	1200 øre
over 15 til 20 kg	1800 øre

Foruden vægtporto betales følgende tillæg for:

Anbefalede pakker: 150 øre.

Værdipakker: værdiporto, der udgør:

indtil 1000 kr. 150 øre

for hver følgende 2000 kr. 10 øre.

Ilpakker: 3 kr. for hver 5 kg eller del deraf.

¹ Voluminøse pakker og forsigtig-pakker kan ikke sendes til Færøerne og Grønland.

Herrekonfektion, arbejdstøj,
sko og gummistøvler til
damer og herrer køber De

BEDST OG BILLIGST HOS

Christian Jacobsen
Herreekvipering & Fodtøj

Søndertorv . Telefon 22356
Aabenraa

„PALO“
plantemargarine

Forlang DEN hos
Deres købmand . . .

AABENRAA MARGARINEFABRIK

Telefon 2 24 69

Moderne møbler

— så gå til

JENSEN & LARSEN

STOREGADE 5, AABENRAA

A/s Sønderjysk Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel

Aabenraa . Telefon (046) 2 30 47

PAKKER

Eksprespakker: 2 kr. pr. 5 kg

Luftpostpakker og postoprævningspakker: spørg posthuset.

PAKKER. Udland.

Frankovang: alle pakker til udlandet skal frankeres forud.

Største omfang og vægt fremgår af efterfølgende tabel.

Til visse lande kan sendes efternævnte kategorier af pakker.

Værdipakker: vægtporto + følgende værdiporto:

Finland, Island, Norge og Sverige: indtil 1000 kr.: 150 øre, for hver følgende 2000 kr.: 10 øre.

Øvrige udland: 40 øre pr. 200 guldfrancs (mindst 100 øre) + ekspeditionsgebyr 60 øre.

Ilpakker: ca. dobbelt vægtporto.

Eksprespakker: indtil 20 kg 2 kr.

Voluminøse pakker } 50 % tillæg til vægtporto
Forsigtig-pakker } (eventuelt afrundet)

Postoprævningspakker og luftpostpakker: spørg posthuset.

Postanvisninger (maksimum 3000 kr.). Indland

Beløb indtil 1000 kr.	80 øre
Beløb 1000–2000 kr.	120 øre
Beløb 2000–3000 kr.	160 øre
<i>Indbetalingskort (Giro)</i>	40 øre

Postoprævnninger og postindkasseringer*). Indland

Beløb indtil 1000 kr.	150 øre
Beløb 1000–2000 kr.	225 øre
Beløb 2000–3000 kr.	300 øre
<i>Kun giro, beløb 3000–4000 kr.</i>	360 øre
For hver følgende 1000 kr. eller del heraf indtil 10.000 kr.	+60 øre

*) For postoprævnninger betales desuden porto for den pågældende forsendelse (brev, pakke o. s. v.).

Takst for banepakker

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, når de er påklæbet banemærker, som nedenstående skema viser:

Vægt indtil 5 kg	225 øre
Vægt over 5 kg indtil 10 kg	300 øre
Vægt over 10 kg indtil 15 kg	400 øre
Vægt over 15 kg indtil 20 kg	500 øre
Vægt over 20 kg indtil 25 kg	600 øre

For eksprespakker beregnes et tillæg på 1 kr. pr. påbegyndt 5 kg, mindst 2 kr. pr. pakke.

Aabenraa Andels- Svineslagteri

Telefon 23923

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Søer 112-115 dage
Januar 1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
" 8	" 9	" 15	" 9	Maj 2
" 15	" 16	" 22	" 16	" 9
" 22	" 23	" 29	" 23	" 16
" 29	" 30	November 5	" 30	" 23
Februar 5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
" 12	" 13	" 19	" 14	Juni 6
" 19	" 20	" 26	" 21	" 13
" 26	" 27	December 3	" 28	" 20
Marts 5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
" 12	" 10	" 17	" 11	Juli 4
" 19	" 17	" 24	" 18	" 11
" 26	" 24	" 31	" 25	" 18
April 2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
" 9	" 10	" 14	" 8	August 1
" 16	" 17	" 21	" 15	" 8
" 23	" 24	" 28	" 22	" 15
" 30	" 31	Februar 4	" 29	" 22
Maj 7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
" 14	" 14	" 18	" 13	September 5
" 21	" 21	" 25	" 20	" 12
" 28	" 28	Marts 4	" 27	" 19
Juni 4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
" 11	" 12	" 18	" 10	Oktober 3
" 18	" 19	" 25	" 17	" 10
" 25	" 26	April 1	" 24	" 17
Juli 2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
" 9	" 9	" 15	" 8	" 31
" 16	" 16	" 22	" 15	November 7
" 23	" 23	" 29	" 22	" 14
" 30	" 30	Maj 6	" 29	" 21
August 6	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
" 13	" 14	" 20	" 12	December 5
" 20	" 21	" 27	" 19	" 12
" 27	" 28	Juni 3	" 26	" 19
September 3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26
" 10	" 11	" 17	" 9	Januar 2
" 17	" 18	" 24	" 16	" 9
" 24	" 25	Juli 1	" 23	" 16

Sønderborg

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg
Telefon (044) 2 21 41 (flere linier)

**DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDELSE
OLIEFYR**

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/S

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

HOTEL ALSSUND

Povl Jensen

Sønderborg . Telefon 2 30 70

Hotellet, hvor man bor og spiser godt.

A/S BROK & CO.

Sønderborg . Telefon *2 31 76

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Sæer 112-115 dage
Oktober 1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23
" 8	" 8	" 15	" 9	" 30
" 15	" 15	" 22	" 16	Februar 6
" 22	" 22	" 29	" 23	" 13
" 29	" 29	August 5	" 30	" 20
November 5	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27
" 12	" 13	" 19	" 13	Marts 6
" 19	" 20	" 26	" 20	" 13
" 26	" 27	September 2	" 27	" 20
December 3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27
" 10	" 10	" 16	" 11	April 3
" 17	" 17	" 23	" 18	" 10
" 24	" 24	" 30	" 25	" 17

MARKEDSFORTEGNELSE 1966

Haderslev amt

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Hellevad, 4. maj og 12. okt. marked med heste og levekvæg.

Kliplev, 14. april og 8. sept. marked med heste og levekvæg.

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. 22. febr., 19. juli og 13. dec. heste.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Skovby (Als), 23. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 2. maj og 5. okt. marked med heste og levekvæg.

Løgumkloster, 16. aug. heste.

Rømø, 20. aug. fåremarked, (afholdes hvert år 3. lørdag i aug.).

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Anden og fjerde fredag hver måned levekvæg.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Tøj til hele familien

.. det betaler sig

Telefon 21945 . Sønderborg

MUSIK . RADIO . TV

Brødr. Jørgensen

Sønderborg . Aabenraa . Haderslev . Herning

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon 23800

BØGER I STUEN . KUNST PÅ 1. SAL

Vejle amt

Egtved, 2. maj og 6. okt. heste.

Give, hver tirsdag marked med slagtekvæg.

Jelling, 27. sept. heste.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Vejle, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 3. febr., 14. og 28. april og 22. sept. heste.

Ringkøbing amt

Dalager, 25. aug. heste.

Herning, hver tirsdag eksportmarked for slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.

Holstebro, hver mandag eksportmarked for slagtekvæg. Hver torsdag marked for levekæg og grisemarked; 14. jan., 11. febr., 18. marts, 15. april, 4. maj, 9. juni, 22. juli, 8. sept., 14. okt. og 18. nov. heste samt levekæg.

Lemvig, hver torsdag marked for heste og slagtekvæg.

Skjern, hver onsdag marked for heste og slagtekvæg. Hver lørdag marked for levekæg.

Ulfborg, 31. aug. heste og levekæg.

Vinderup, 26. april og 5. okt. heste.

Ribe amt

Brørup, hver mandag eksportmarked for heste og slagtekvæg. 19. jan., 16. febr., 16. marts, 6., 13. og 27. april, 18. maj, 20. juli, 17. aug., 7. og 21. sept., 5., 19. og 26. okt., 2. og 16. nov., 7. og 15. dec. levekæg. 9. marts, 4. maj og 28. sept. heste og levekæg.

Bække, 11. maj og 23. sept. heste.

Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.

Grindsted, 10. marts, 28. april, 12. maj, 29. juni, 23. juli, 1. sept., 11. okt. og 19. nov. heste. Hver mandag marked for heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Ho, 27. aug. fåremarked.

Ribe, 11. marts, 15. april, 7. maj, 5. aug., 9. sept., 14. og 28. okt. og 11. nov. marked med heste og levekæg. Hver mandag marked for slagtekvæg.

Varde, hver torsdag i april og okt. og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekæg. Torvedag hver torsdag.

Vejen, 20. april, 24. juni og 14. sept. heste.

Vorbasse, 2. april, 21. juli og 10. okt. heste.

Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

J.H.KOCK A/S

Sønderborg

Grundlagt 1897 . Telefon 2 30 31 (fl. linier)

**MANUFAKTUR
UDSTYR
TRIKOTAGE**

Sønderborg
GARN

- Kvalitetskontrolleret
- Strikkenemt

Hans Knudsen

JERN- & STÅLFORRETNING A/S

Sønderborg
Telefon (044) 2 48 11*

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig 1966

Husum amt

Bredsted (magerkvæg) 22-29. april; 6-13-20-27. maj; 30. sept.; 7-14-21-28. okt.; 4-11-18-25. nov.; (heste) 11. marts, 3. juni, 10. sept. og 14. okt. - om fredagen afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarked om lørdagen).

Fjölde (Viöl), (kvæg og heste) 19. april, 19. sept.

Husum (hornkvæg, magerkvæg og får) 5-12-19-26. jan.; 2-9-16-23. febr.; 2-9-16-23-30. marts; 6-13-20-27. april; 4-11-18-25. maj, 1. juni; 6-13-20-27. okt.; 3-10-17-24. nov.; 7-14. dec., (slagtekvæg) 22-29. juni; 6-13-20-27. juli; 3-10-17-24-31. aug.; 7-14-21-28. sept., 5-12-19-26. okt.; 2-9-15-23-30. nov.; - om torsdagen afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grise-markedet på en onsdag).

Langhorn (kvæg og får) 30. april; 15. okt.; (heste) 6. aug. (2 dage).

Flensborg amt

Eggebæk (kvæg) 2-9. maj; 3-31. okt.

Flensborg, hver mandag formiddag afholdes grise-marked (falder denne dag på en helligdag, afholdes markedet den efterfølgende hverdag).

Slesvig amt

Fredricksstad (heste) 22. juli; 6. sept.

Slesvig (heste og føl) 9. sept. (Om lørdagen afholdes grisemarked, dog ikke, hvis denne dag falder på en helligdag).

Sønderbrarup (heste) 1. aug.

Sønder Stabel (kvæg) 8. okt.

Ejdersted amt

Tønning (magerkvæg) 4-18-25. april; 2-9-16-23. maj; 6-13-20. juni; (kvæg) 22-29. juni; 6-13-20-27. juli; 3-10-17-24-31. aug.; 7-14-21-28. sept.; 5-12-19-26. okt.; 2-9. nov.; (heste og kvæg) 20. maj (3 dage), (heste) 19. aug. (3 dage). Der afholdes grise-marked mandag formiddag (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på den forudgående lørdag).

Rensborg nørreamt

Rensborg (hornkvæg og heste) 10. jan. og 28. marts; (Rotenhöferhornkvæg og heste) 25. april; (magerkvæg) 2. maj; (hornkvæg og heste) 27. juni og 26. sept.; (Rotenhöferhornkvæg og heste) 24. okt.; (magerkvæg) 31. okt.; »Nutzvieh« (heste, hornkvæg, får og svin) hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag); om torsdagen afholdes småkræmarked, særlig grise- og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag).

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

Sønderborg

Perlegade 26 - Dybbølgade 19 - Rojumvej 71

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Ulkebøl afdeling . Broager afdeling

Axel Helmer $\frac{1}{2}$

Kongelig hofleverandør

Sønderborg

Telefon (044) 23777*

Isenkram . Glas . Porcelæn

Spare- og Laanekassen for Ulkebøl Sogn

SØNDERBORG

Jernbanegade 25 . Telefon (044) 22644

Sydtønder amt

- Læk** (grise) 3-10-17-24-31. jan.; 7-14-21-28. febr.; (grise og får) 7-14-21-28. marts; (heste) 14. marts; (grise og får) 4-12-18-25. april; (heste) 25. april; (grise og får) 2-9-16-23-31. maj; (heste) 9-23. maj; (grise og får) 6-13-20-27. juni; (grise) 4-11-18-25. juli; (magerkvæg og grise) 1-8-15-22-29. aug.; (heste) 1-29. aug.; magerkvæg og grise) 5-12-19-26. sept.; (heste) 12. sept.; (magerkvæg og grise) 3-10-17-24-31. okt.; (heste) 3-17. okt.; (magerkvæg og grise) 7-14-21-28. nov.; (heste) 7. nov.; (grise) 5-12-19-27. dec.
- Nibøl** (grise) 4-11-18-25. jan.; 1-8-15-22. febr.; 1-8-15-22-29. marts; 5-12-19-26. april; (får) 12-19-26. april; (grise, får og magerkvæg) 3-10-17-24-31. maj; (grise og får) 7-14-21-28. juni; (heste) 14. juni; (heste og fø) 19-20. juni; (grise) 5-12-19-26. juli; (slagtekvæg) 19-26. juli; (grise og slagtekvæg) 2-9-16-23-30. aug.; 6-13-20-27. sept.; 4-12-18-25. okt.; (heste) 18. okt.; (grise, får, lam og slagtekvæg) 1-8-15-22-29. nov.; (grise) 6-13-20-27. dec.
- Vyk/Før** (kvæg) 22. okt.

Krammarkeder i Sydslesvig 1966

- Bredsted** 3-4-5. juni; 16-17-18. sept.
- Egernførde** 20-21-22. marts (f. m. 19. marts); 19-20-21. juni (f. m. 18. juni); 25-26-27. sept. (f. m. 24. sept.).
- Flensborg** 1-2-3-4-5. april; 16-17-18-19-20. sept.
- Frederiksstad** 22-23-24. juli.
- Garding** 15-16. juni.
- Husum** 9-10-11-12. juni; 22-23-24-25. sept.
- Kappel** 8-9. maj; 6-7. nov.
- Langhorn** 6-7. aug.
- Læk** 15-16. maj (f. m. 14. maj); 9-10. okt. (f. m. 8. okt.).
- Nibøl** 18-19-20. juni.
- Rensborg** 25-26-27-28. marts; 24-25-26-27. juni; 23-24-25-26. sept.
- Satrup** 9-10-11. sept.
- Slesvig** 6-7-8-9. maj; 4-5-6-7-8-9-10-11. sept. (f. m. 3. sept.).
- Svabsted** 20. sept.
- Sørup** 3-4-5. juni.
- Sønder Brarup** 29-30-31. juli; 1-2. aug.
- Sønder Stabel** 8. okt.
- Tønning** 20-21-22. maj; 19-20-21. aug.
- Fjolde (Viöl)** 19. april; 19. sept.
- Vesterland** 23-24-25-26. sept.
- Vyk/Før** 15-16-17. okt.
(f. m. = formarked).

**MAGASIN
ALFRED JOHANSEN**

Carl C. Biehl

Graasten . Telefon 51016 . 51017

PAPIR EN GROS . BOGTRYKKERI

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING;

Nalmadebro . Graasten . Telefon (046) 51646

det er dog stadig
den bedste!

**Andr. M. C. Holst's
Efterflg., Graasten**

Graasten Boghandel

v/Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1 . Graasten

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

AA	Frbrg. Birk	HU	Stege	RJ	Silkeborg
AB	Frbrg. Birk	JA	Rønne	RR	Skanderborg
AH	} Kbhvns. amts nordre Birk	KA	KB- KC o. s. v. København	SA	Thisted
AJ		LA	Nykøbing F.	SE	Hassing-Refs
AK	} Kbhvns. amts søndre Birk	LE	Sakskøbing	SK	Nykøbing M.
AR		LK	Nysted	TA	Skive
AS		LN	Rødby	TH	Viborg
AT		LR	Maribo	TE	Viborg
AV	Roskilde	LU	Nakskov	UA	Nibe
AY	Køge	MA	Odense købst.	UC	Løgstør
AZ	Haslev	MB	Odense købst.	UH	Aalborg
BA	Helsingør	MH	Odense herred	UJ	Aalborg
BB	Helsingør	MM	Kerteminde	UP	Nørresundby
BE	Hørsholm	MP	Bogense	VA	Grenaa
BL	Hillerød	MT	Assens	VE	Ælheloft
BP	Helsingø	MX	Middelfart	VL	Randers
BS	Frederikssund	NA	Haderslev	VM	Randers
BV	Frederiksværk	ND	Frøs	VR	Mariager
CA	Holbæk	NH	Aabenraa	VV	Hobro
CE	Nykøbing Sj.	NL	Sønderborg	XA	Aarhus
CM	Kalundborg	NP	Lundtofte-Nybol	XB	Aarhus
CR	Samso	NT	Tønder	XH	Hasle
DA	Herning	OA	Nyborg	XJ	Hasle
DE	Holstebro	OH	Svendborg	XL	Hammel
DL	Lemvig	ON	Rudkøbing	XR	Hads-Ning
DP	Ringkøbing	OR	Ærø	XU	Viby
DS	Skjern	OT	Faaborg	YA	Fredericia
EA	Slagelse	PA	Sæby	YH	Kolding
ED	Hong	PD	Dronninglund	YJ	Kolding
EK	Skelskør	PH	Frederikshavn	YP	Vejle
EN	Korsør	PK	Skagen	YR	Vejle
ES	Ringsted	PN	Hjørring	ZA	Varde
EX	Sorø	PS	Brønderslev	ZB	Varde
HA	Næstved	PV	Pandrup	ZH	Esbjerg
HH	Store Hedinge	RA	Horsens	ZN	Ribe
HM	Prestø	RB	Horsens	ZR	Holsted
HR	Vordingborg				

BØGER - PAPIR - FYLDEPENNE

N. C. **BOCK's** **B**OGHANDEL
yens ældste **B** Telefon 51234

Folmer Berentzen, Graasten
FOTO - KONTORARTIKLER - LYS

Fpland
GRAASTEN

Uldall-Jessen
Graasten.

ALT I MANUFAKTUR
TELEFON 5 10 56

J. LAUSTEN

Isenkram . Glas . Porcelæn . Køleskabe . Dukkevogne . Legetøj

Telefon 51044 . Graasten

H. Rasmussen

RADIO . FJERN SYN

Telefon (046) 51431 Graasten

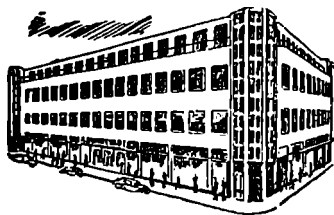

SPAREKASSEN

FOR HADERSLEV BYES OMEGN

HJØRNET
GRAVENE — NØRREGADE

Haderslev

A. Hundevadt - Haderslev

Paul Christiansen og Søn ^A/s

BYGNINGSARTIKLER . BETONVAREFABRIK
FÆRDIGBLANDET BETON

Haderslev . Telefon 2 35 70

Carl Nielsen's Boghandel

Grundlagt 1765

Bogbinderi

Kontormøbler . Regne- og skrivemaskiner

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 2 23 71

Ole Jensen's bageri *anbefales*

Gåskærgade . Haderslev . Telefon 226 70

Filial: HJORTEBROVEJ . Telefon 224 33

J. B. Jørgensen

Gravene 5 . Haderslev . Telefon (045) 2 27 29

GARN og TRIKOTAGE

Denham Tweed

fra

M. Schaumann's

Klædefabrik

v/M. & K. SCHAUMANN

Haderslev

Hjemmelavet konfekt

Telefon 22962 . HADERSLEV . Nørregade 2

BYENS FØRENDE FORRETNING I BRANCHEN

A/s Nicolai Outzen

Haderslev . Telefon 2 30 20

KUL . KOKS . BRIKETTER

BRÆNDELSOLIER

PETROLEUM

FARVET BENZIN . SMØREOLIER

HOLM & MOLZEN ^{A/s}

Haderslev

Telefon (045) 2 37 01 (flere linier)

SPEDITION KLOSTER

Haderslev

Peter Henningsen

URE . GULD- og SØLVVARER

Haderslev

Telefon 2 21 69

Eneforhandling af ALPINA-ure

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon (045) 2 27 45

Julius Nielsen

KORN- OG TØMMERFORRETNING $\frac{1}{2}$

Vojens . Telefon 4 13 15

Haderslev Kul- & Koks- Kompagni ^{ÅS}

Kulimport

Brændselsolie

Petroleum

Telefon 2 20 12 (3 linier)

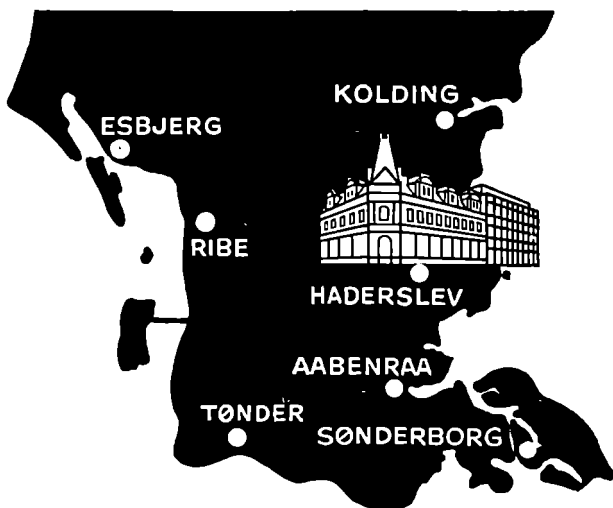
Kontor: Nørregade 27

J. C. Dirks

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (045) 2 26 31

*Alt i moderne belysning, varme
og sanitære installationer*

ORBESEN

Stormagasin

— KENDT FOR GODE KVALITETER . . .

V. FAHRENDORFF & SØN

GULD SØLV URE OPTIK

Nørregade 20 . HADERSLEV . Telefon 22644

Skodborg

Skodborg Korn- og Foderstofforretning %

Telefon (048) 481 09

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse stiftet 1884

Skodborg . Telefon (048) 481 06

Kontor i København

Garantikapital og reserver: ca. 585.000 kr.

Toftlund - Branderup - Agerskov

Andels-Kartoffelmelsfabrikken »Sønderjylland«

Toftlund

Chr. Tandrup

Urmager- og guldsmedeforretning
Toftlund Telefon 31342

A. H. Ullerup & Søn - Toftlund

Kolonialafdelingen: Telefon 3 12 33 . Postgiro 429 23

Isenkramafdelingen: Telefon 3 12 34 . Postgiro 85 99

Velklædt

sa

Otto Frej

Toftlund . Telefon 3 12 58

SKRÆDDERMESTER . HERREEKVIPERING

Haglskade - Forsikrings - Foreningen for Nordslesvig

(Oprettet 1875, gensidig) . Reservekapital ca. 250.000 kr.

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund, telefon 3 13 43 (bedst mellem kl. 9—12). — (Elter kl. 17 ved telefon 3 13 19)

CARL TRUELSEN

v/Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 3 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 3 13 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: **Branderup og Arrild**

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSSEL

Toftlund . Telefon 3 10 36 (fl. linier)

M. Skov

FJERNSYN og RADIO

Telefon Toftlund 3 11 45

Toftlund Trælasthandel A/s

Lassen Schmidt

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS

Toftlund . Telefon 3 14 12

Peter Henriksen

Aut. forhandler

Toftlund . Telefon 311 22 (fl. linier)

DUCOLAKERERI

Mathias P. Høeg

v/ Niels Høeg
Toftlund

BUTIKSMONTAGE

for kolonial og manufaktur m. m.

BUTIKSINVENTAR

Telefon 3 11 11 . 3 11 12

Godsk Hansen & Søn

MØBELFORRETNING

Toftlund

Telefon 31033

P. OLESEN

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

Telefon 3 10 35 . Toftlund

CHR. JENSEN

v/ SØREN JENSEN

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR - KONFEKTION

Toftlund . Telefon 31337

Bedre KAFFE næppe
end den fra

JEPPE
Telefon Toftlund 3 13 53

Toftlund Korn- og Foderstofforretning ^{A/S}

Telefon 3 15 46

Thomas Bojsen, »Frem«

Branderup . Telefon 3 52 31

KOLONIAL
KORN OG
FODERSTOFFORRETNING

Tirslund Brugsforening

Telefon Bevtoft 4 42 30

Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse

Telefon Agerskov 3 31 13

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (048) 4 11 49 .. Telefon (048) 4 11 50

- maskiner . FARMALL traktorer

P. LINDBERG

MASKINFORRETNING

Rødning . Telefon (048) 4 12 34 . 4 12 35

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (048) 4 13 36

Rødning og Omegns Brugsforening

Rødning . Telefon (048) 4 13 10

Holst's Boghandel

Rødning . Telefon (048) 4 11 33

KUNST . PAPIR . FYLDEPENNE . KONTORARTIKLER

Møbelhuset

»VESTA«

v/ V. Andersson

Rødning . Telefon (048) 4 14 42

Det moderne bolighus :

Stort udvalg i

MØBLER . TÆPPER . SENGETØJ m. m.

Gram Tæppefabrik A/S

Gram

Telefon (048) 21428

»Hotel Gram«

Lige i centrum

Restauration . Pension . Stor dansesal

A. Laurrup . Tlf. (048) 21422

A/S **Gram Bank**

Tlf. (048) 21621

Tønder Mejeri ^{A/s}

v/ Chr. Petersen

anbefaler alle mejeriprodukter

Tønder Kafferisteri ^{A/s}

Tlf. 22317 . Tønder . Tlf. 22318

Tønder Andelsslagteri

Tønder . Telefon 22356, 22357

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 22341

Bøger - Papir - Kunst

anbefaler alt i skøn- og faglitteratur

JOHS. THOMSENS EFTF.

Indeh. Peter Christensen

Tlf. 21450

privat 21451

Tønder

Trælast . Bygningsartikler

Støbegods

Kul . Brændselolier

**Altid gode, rene olier fra eget
elektrisk tankanlæg**

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Telefon 2 21 22

ENHVER ART AF BANKFORRETNINGER UDFØRES

Vekselkontor i Sød

AKSEL MICHELSEN

Telefon Tønder 2 11 11*

KUL og TRÆLAST, BYGNINGSARTIKLER, STØBEGODS
Formbrændselsfabrik, ORA brændselolier, Cementvarefabrik

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

BOGTRYK . OFFSET . BOGBIND

Røme

Alfred Schmidt

Kongsmark . Telefon Røme 5 52 10

KOLONIAL . ISENKRAM . TEKSTILVARER

Kaffe i bedste kvaliteter . Fineste vine

TURISTVARER

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

Løgumkloster

ENHVER HUSMODERS ØNSKE er at få VASKET hos

CENTRALVASKERIET

LØGUMKLOSTER . Telefon 4 36 47

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen = den kommer overalt!

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

LØGUMKLOSTER . Telefon 4 35 18

Kontor i Bedsted Lø . Telefon 4 71 37

Sydslesvig

DANSK BOGHANDEL

Nørregade 74 . Flensborg . Telefon 57 09

— som sender overalt . . .

FORLANG KATALOGER

* UNDER OPHOLD I FLENSBORG
bor og spiser man godt på det nyrestaurerede

»**FLENSBORGHUS**«

Nørregade 76

Flensborg

Telefon 61 05

Den danske presse i Sydslesvig...

Flensborg Avis

SÜDSCHLESWIGISCHE
HEIMAT **ZEITUNG**

Flensborg - telf. 7444 . 7443 . 7855

ARTHUR WIESE

ROM . LIKØR . VIN

STORT UDVALG . AFLAGREDE KVALITETER

Salg: Storegade 48 . Nørregaardender 19 a . Telf. 2 39 03

Flensborg

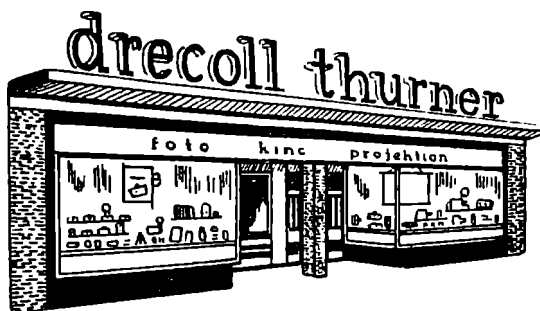
UNION BANK

Aktieselskab

FLENSBORG

(Opr. 1875)

anbefaler sig med oprettelse af DM-konti, især for danske eksportører. - Mange handelsfirmaer benytter sig allerede af denne mulighed. Rejsevaluta købes og sælges.

drecoll - thurner

Holm 10 . Flensborg . Telefon 72 27

Gør brug af de danske biblioteker i Sydslesvig

Dansk Centralbibliotek, Flensborg, Nørregade 59, tlf. 7953

Det danske bibliotek, Slesvig, Lollfuss 69, tlf. 2 42 63

Det danske bibliotek, Husum, Den danske skole, tlf. 3720

Samt 80 udlånssteder væsentlig i landsdelens danske skoler og sekretariater.

Restaurant

Borgerforeningen

Holm 17 · Flensborg · Telf. 2 33 85

SELSKABSLOKALER · 1. KL. KØKKEN

Huset med de gamle traditioner, moderne og hyggeligt

Egen parkeringsplads

Europavej 3 · overfor ZOB

VINE · SPIRITUOSA

DELIKATESSER · CHOKOLADE

C. C. Petersen

Nørregade 78

Flensborg

Telf 51 03

BAST . BAMBUS . PEDDIGRØR

Camping artikler

Stort udvalg i fiskeredskaber

JAPAN og CHINA MÅTTER

I nærheden af ZOB

**GRAM-
TÆPPER**

Eneforhandling for Vesttyskland:

DIMEX

Flensborg

ULDALL

Flensborg . Nørregade 100

Tag en flaske med hjem fra Sydslesvig

Rom fra Flensborg . Den berømte Bommerlunder.
Tysk og fransk Cognac . Vodka fra Rusland og
Slivovitz fra Balkan . Vin fra Rhinen, Mosel, Frankrig
og Italien. Og alt meget billigere end i Danmark

VINHANDELEN »NEPTUN«

Flensborg

Nørregade 62

20 skridt fra »Flensborghus«

— OG SELVFØLGELIG TALER VI DANSK!

Værktøj - Værktøjsmaskiner - Sanitet

1890 - 75 år - 1965

J. H. BECKMANN & CO

FLENSBOURG

Nørregade 30—32 — Telefon 71 07 . 71 08 . 71 09

Gør holdt hos Holdt

SKANDINAVISK

KIOSK HOLDT

Slesvig . Lollfuss 85 . Telefon 3817

**ALT GODT PÅ FLASKER
LÆKKERIER og KNAS**

Kyndigt arrangement af
alt vedrørende Deres
udflugt til Slesvig

Mandag lukket

LÆR OM SYDSLESVIG

med udgangspunkt i SLESVIGS DANSKE HOTEL

Hotel SKANDIA

Lollfuss 89 . Slesvig . Telefon 22 90

BO OG SPIS GODT HER!!

